

MULTIMODAALINEN ANALYYSI OSALLISTUMISKEHIKON
RAKENTUMISESTA MONIKIELISESSÄ VIDEOBLOGISSA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
26.04.2019

Heidi Muhonen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusaihe ja -kysymykset	1
1.2. Tutkimusaineiston esittely ja rajaus	6
1.3. Litterointikonventiot	9
2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS	11
2.1. Keskustelunanalyysi	11
2.2. Osallistumiskehikko	13
2.3. Monikielisyyden ja koodinvaihdon tutkimus	15
2.4. Tietokonevälinen viestintä	18
2.5. Vlogi vuorovaikutusgenrenä	20
3. KOODINVAIHDON MERKITYS PUHUTELTAVAN VALINNASSA	22
3.1. Aiempaa tutkimusta koodinvaihdosta	23
3.2. Puhujan ja katsojien välinen vuorovaikutus	25
3.3. Kahden videossa olevan henkilön välinen vuorovaikutus	28
3.4. Yhteenveto	36
4. KATSEEN JA MUUN KEHOLLISUUDEN VAIKUTUS OSALLISTUMISKEHIKKOON	38
4.1. Aiempaa tutkimusta vlogien ei-kielellisistä piirteistä	39
4.2. Katseen suuntaamisen vaikutus puhuteltavan valintaan	40
4.3. Muun kehollisuuden vaikutus puhuteltavan valintaan	49
4.4. Yhteenveto	56
5. PUHUTTELU RAKENTAMASSA OSALLISTUMISKEHIKKOA	58
5.1. Aiempaa tutkimusta puhuttelusta	59
5.2. Katsojien puhuttelu	60
5.3. Videon toisen osallistujan puhuttelu	64
5.4. Yhteenveto	68

6. PÄÄTÄNTÖ	70
6.1. Tulosten koonti	70
6.2. Jatkotutkimus	72
 LÄHTEET	 76
Tutkimusaineisto	76
Kirjallisuus	77
 LIITE	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaihe ja -kysymykset

Suuri osa arkisista toiminnoistamme tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Vuorovaikutus voi olla joko sanallista keskustelua tai kirjoitetussa muodossa olevaa dialogia. Kasvokkaisessa keskustelussa sanavalintojen ohella erilaisilla ei-kielellisillä ja kehoillisilla resursseilla on vaikutusta kommunikaation etenemiseen ja onnistumiseen. Vuorovaikutuksen osallistumisroolit vaihtelevat keskustelun aikana, puheen tuottajan rooli vaihtuu kuulijarooliin toisten osallistujien puuttuessa puheeseen. Tätä vuorovaikutuksen roolien rakentumista tarkastelen käsillä olevassa tutkimuksessa.

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen vuorovaikutusta YouTube-sivuston kautta julkaistuissa videoblogeissa eli vlogeissa multimodaalisen, kielen merkkijärjestelmiä yhdistävän (TTP s.v. *multimodaalisuus*), analyysin kautta. Tarkastelen tutkielmani analyysiluvuissa sitä, miten koodinvaihto, katseen suunta ja muut kehoalliset resurssit sekä vastaanottajan suora puhuttelu vaikuttavat vuorovaikutukseen ja keskustelun osallistumiskehikoon. Keskusteluanalyytisessä tutkimuskentässä **osallistumiskehikon** (*participation framework*) käsitteellä hahmotetaan keskustelun kaikkien osallistujien rooleja ja vuorovaikutustilannetta. Keskeisenä ajatuksena on se, että keskustelun jokainen osallistuja on mukana luomassa keskustelukontekstia. (Seppänen 1997b: 156, 160.) Osallistumiskehikko on alun perin Erving Goffmanin kehittänyt käsite, jolla hän tarkoitti pelkkiä puheen vastaanottajia (Goffman 1981: 137), mutta sittemmin käsitteen käyttö on laajentunut käsittämään kaikki vuorovaikutuksen osallistujat.

Käytän aineistonani YouTube-sivustolta löytyviä vlogeja, joita julkaisee Englannissa monen vuoden ajan asunut, Suomeen aineistoni videoiden kuvaamisen aikana muuttanut suomenruotsalainen Cat Peterson. Osassa hänen videoistaan esiintyy myös hänen puolisonsa Dave Cad. Kutsun heitä jatkossa tutkimuksessani etunimillä, koska käytän pelkkiä etunimiä myös litteraateissa ja nimien runsaan toistuvuuden takia etunimien käyttäminen on sukunimien käyttämistä kätevämpää. **Vlogi** on yksi **tietokonevälitteisen viestinnän** (*computer-mediated communication*) muoto, jossa tyypillisesti yksi henkilö puhuu suoraan videokameralle ilman muiden henkilöiden läsnäoloa tilassa, jossa nauhoitus tapahtuu (Frobenius 2013: 1).

Päädyin vlogiaineiston käyttämiseen kahdesta syystä: Ensinnäkin vlogiaineistoa ei ole suomenkielisissä keskustelunanalyttisissä tutkimuksissa vielä juurikaan hyödynnetty, minkä vuoksi tutkimuksessa on tässä kohdassa aukko, jota tutkimukseni täydentää. Toiseksi YouTube-videoiden valintaan tutkimuskohteeksi päädyin siitä syystä, että pääsin sivuston kautta käsiksi laajaan valikoimaan hyvälaatuisia videoita. Nauhoitteen laadulla on merkitystä keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa aineiston litteroinnin onnistumisen kannalta. Vain kirjoitettuun muotoon saatettua, litteroitua aineistoa on mahdollista tutkia keskustelunanalyttisesti. Laadukas nauhoitus mahdollistaa keskustelun mahdollisimman tarkan kuvaamisen (Seppänen 1997a: 18–19). Vlogien tutkiminen vuorovaikutuksen näkökulmasta on mielenkiintoista siksi, että vlogeissa vuorovaikutuksen rakenne poikkeaa perinteisten keskustelunanalyttisen tutkimuksen kohteiden, arki- ja institutionaalisten keskustelujen, rakenteesta melkoisesti (ks. luku 1.2.).

Chad Hurley, Steve Chen ja Jawed Karin perustivat YouTube-sivuston alun perin vuonna 2005 tarkoituksenaan luoda alusta sellaisille ei-ammattilaisille, jotka halusivat jakaa videomateriaalia mutta jotka olivat aiemmin kohdanneet teknisiä vaikeuksia. Sivustosta luotiin sellainen, jonka kautta oli helppo ladata, julkaista ja katsella videoita tavallisella internetselaimella ja jopa hitaalla nettiyhteydellä. Perustajien tavoitteena oli luoda kätevä verkostoitumissivusto, johon oli mahdollista ladata niin paljon videomateriaalia kuin suinkin. (Burgess & Green 2009: 3–4.) YouTube-tilin perustamisen helppouden vuoksi käyttäjiä on paljon, joten tutkimusaineistoakin löytyy runsaasti. Nähdäkseni YouTube-videoiden potentiaalia kielitieteellisten tutkimusten aineistona ei ole vielä tarpeeksi hyödynnetty, joten tämä on yksi syy, miksi halusin käyttää tutkimuksessani YouTubesta löytyvää videoaineistoa.

Tutkimusmetodinani käytän keskustelunanalyysia, koska aineistoani on luontevaa tarkastella keskustelunanalyttisestä näkökulmasta sen vuorovaikutuksellisen luonteen vuoksi. **Keskustelunanalyysin** perusajatus on siinä, että keskustelu on järjestynyt ja jäsentynyt yksityiskohtiaan myöten ja ettei keskustelun osallistujien keskinäinen ymmärrys perustu sattumaan (Hakulinen 1997a: 13). Keskustelunanalyttinen tutkimus kohdistuu tarkastelemaan keinoja, joilla vuorovaikutuksen osallistujat koordinoivat yhteistä toimintaansa puheen ja kielenkäytön ohella myös keholla tuotettujen ilmaisujen, kuten eleiden ja ilmeiden, avulla (Lindholm, Stevanovic & Peräkylä 2016: 16–17). Käsittelen tarkemmin tutkimusmetodiani luvussa 2.1.

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullista tutkimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että keskusteluaineistoa kuvataan aineistolähtöisesti ja induktiivisesti (Voutilainen 2016: 373). Induktiivisella tarkoitetaan keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa analyysin etenemistä keskustelun pienistä yksityiskohdista kohti laajempaa kokonaiskuvaa ja yleistyksiä (Vatanen 2016: 312). Keskustelunanalyysi on luonteeltaan yksityiskohtia korostavaa, joten sen avulla päästään käsiksi vuorovaikutuksen hienovaraisimpiinkin piirteisiin. Siinä käytetyt aineistot saattavat kuitenkin olla melko pieniä, joten laajojen yleistysten tekeminen vuorovaikutuksesta voi olla hankalaa. (Lindholm, Stevanovic & Peräkylä 2016: 26.) Omakin aineistoni on suhteellisen pieni, joten en oleta saavuttavani tutkimuksellani laajasti yleistettäviä päätelmiä vlogien vuorovaikutusrakenteesta. Tämänkaltaista, multimodaalisuutta huomioivaa keskustelunanalyttistä tutkimusta monikielisistä vlogeista ei ole kuitenkaan vielä tehty, joten tutkimukseni antaa vertailukohdan tuleville tutkimuksille.

Tarkastelen aineistoni osallistujien kielivalintoja ja ei-kielellisiä piirteitä suhteessa osallistumiskehikon luomiseen sellaisissa katkelmissa, joissa käytetään kahta tai useampaa kieltä. Analyysin perusteella pyrin löytämään vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten osallistumiskehikkoa voidaan muokata koodinvaihdon avulla vlogien monikielisissä jaksoissa?
- Miten vuorovaikutuksen osallistujien katseet ja keholliset resurssit vaikuttavat osallistumiskehikkoon monikielisissä jaksoissa?
- Mikä on puhuttelun rooli osallistumiskehikon muodostumisessa aineiston monikielisissä jaksoissa?

Kielivalinnoilla tutkielmassani tarkoitan niitä kontekstin mukaan muokkautuvia valintoja, joita aineistoni osallistujat tekevät vuorovaikutuksessa. Kielivalintoihin sisältyvät osallistujien valinnat käyttää vlogeissa tiettyjä kielellisiä ilmauksia sekä eri kieliä. Aineistossani esiintyvät kielet ovat suomi, englanti ja ruotsi. **Ei-kielelliset resurssit** puolestaan kuvaavat kaikkia sellaisia varsinaisen puheen tuottamisen ulkopuolelle jääviä vuorovaikutuksen piirteitä, joita ovat esimerkiksi katseen suuntaus, prosodia, ilmeet ja eleet (Kääntä & Haddington 2011: 11) ja joilla on potentiaalisesti vaikutusta osallistumiskehikon muodostumiseen. Tutkimuksessani tarkastelen nimenomaan **kehollisia resursseja**, joista tarkastelen erillisessä alaluvussa katseen suuntaamista ja toisessa luvussa muita kehollisia resursseja eli osoittamista ja kehon asentoja suhteessa osallistumiskehikkoon.

Aineistoni koostuu videobloggaajan eli vloggaajan suomenkielisten videoiden koodinvaihtokohdista ja niiden ympäristöstä. Olen huomionut koodinvaihdon lisäksi sen, mikä vuorovaikutuksessa koodinvaihtoa edeltää ja mitä koodinvaihdon jälkeen tapahtuu. Tavoitteenani on selvittää, miten näissä kohdissa rakennetaan osallistumiskehikkoa. **Koodinvaihdolla** (*code-switching*) tarkoitetaan yleisesti sitä, että kahta tai useampaa kieltä, varieteettia tai murretta sekoitetaan keskustelussa (ks. esim. Gardner-Chloros 2009: 1). Koodinvaihdoiksi tutkielmassani lasken sekä yhden sanan vaihdot että useampaisanaisten lausekkeiden ja lauseiden vaihdot, joissa on osana kaksi tai useampi kieli.

Omassa pro gradu -tutkielmassani koodinvaihdon määrittelyksi olen rajannut kahden tai useamman kielen vaihtelun matriisikiielestä upotettuun kieleen. **Matriisikieli** (*matrix language*) tarkoittaa keskustelussa vallitsevaa pääkieltä, joka on keskustelun kieliopillisesti hallitseva kieli ja joka siten asettaa kehyksen koodinvaihdolle. Toista koodinvaihtoon osallistuvaa kieltä kutsutaan **upotetuksi kieleksi** (*embedded language*). (Myers-Scotton 1997: 92.) Aineistoni keskusteluissa Catin matriisikieli on suomi ja upotetut kielet ovat englanti ja ruotsi, kun taas hänen puolisonsa Daven matriisikieli on englanti ja upotetut kielet ovat suomi ja ruotsi. Kuten Franceschini (1998) huomauttaa, osallistujat voivat osata upotettua ja matriisikieltä saman verran, tai tilanne voi olla myös sellainen, että osallistujille upotettu kieli on se vahvempi kieli (Franceschini 1998: 59). Tällainen tilanne on aineistoni suomenruotsalaisella Catilla, jonka äidinkieli on ruotsi.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni etsin vastausta monikielisten aineistokatkelmieni koodinvaihtojen joukosta. Tarkoitukseni on selvittää, miten vlogeissa osallistujat muokkaavat osallistumiskehikon roolijakoa koodinvaihdon avulla. Toisessa tutkimuskysymyksessäni tarkastelen samoista monikielisistä katkelmista **katseen suunnan** ja muiden **kehollisten resurssien**, eli osoittamisleiden ja kehon asennon, merkitystä osallistumiskehikon muokkaamisessa. Kolmatta tutkimuskysymystäni varten tarkastelen monikielisissä jaksoissa tapahtuvaa suoraa osallistujien puhuttelua. **Puhuttelulla** tarkoitan sanallistetussa muodossa olevaa suoraa ilmausta, jolla puheen tuottaja osoittaa puheensa tietylle vastaanottajalle. Puhuttelussa hyödynnetään esimerkiksi erilaisia substantiiveja, pronomeja ja muiden sanaluokkien sanoja, joita voi käyttää nimittämään henkilöitä ja olioita (Yli-Vakkuri 1989: 44).

Tutkielmani etenee seuraavalla tavalla: Johdantoluvussa esittelen seuraavaksi tutkimusaineistoni ja kuinka olen rajannut sen (luku 1.2.). Aineiston esittelyn jälkeen siirryn esittelemään luvussa 1.3. tarkemmin aineistoesimerkkieni litteroinnissa hyödyntämiäni konventioita. Luvussa 2 käsittelen tutkielmani kannalta olennaista teoreettista ja metodista taustakirjallisuutta. Aluksi (luku 2.1.) esittelen pääasiallista tutkimusmetodiani, keskusteluanalyysia, minkä jälkeen tarkastelen (luku 2.2.) tutkimukseni kannalta hyvin keskeistä käsitettä eli osallistumiskehikkoa. Lisäksi tarkastelen koodinvaihtoa ja monikielisyystutkimusta (luku 2.3.) sekä tietokonevälitteistä viestintää ja vlogia vuorovaikutusgenerä (luvut 2.4. ja 2.5.), joista kaksi viimeistä liittyvät keskeisesti aineistoni laatuun.

Teorialukuja seuraavat analyysiluvut. Analyysini jaottelu seuraaviin lukuihin on siinä mielessä keinotekoinen, että tarkastellessani vuorovaikutusta kokonaisuutena en voi jättää yhtä resurssia huomiotta käsitellessäni muita. Tämän vuoksi jokaisessa analyysiluvussani tulee esille piirteitä kaikista kolmesta ryhmästä, mutta pyrin silti keskittymään kuhunkin resurssiin erikseen omissa alaluvuissaan. Käsittelen analyysissani ensimmäisenä koodinvaihtotapauksia luvussa 3. Aloitan tarkasteluni esittelemällä koodinvaihdosta tehtyä aiempaa tutkimusta (luku 3.1.), minkä jälkeen (luku 3.2.) käsittelen aineistokatkelmia, joissa vuorovaikutuksen osapuolina ovat vloggaaja ja videon katsojat. Luvussa 3.3. analysoin tapauksia, joissa on kyseessä kahden videolla esiintyvän välinen koodinvaihtoja sisältävä vuorovaikutus. Koodinvaihtoja käsittelevän luvun päättää yhteenveto (luku 3.4.), jossa kokoan yhteen analyysiden edetessä havaitsemani seikat.

Toisessa analyysiluvussa käsittelen ei-kielellisten piirteiden avulla tapahtuvaa osallistumiskehikon muokkausta aineistovideoideni monikielisissä jaksoissa (luku 4). Tutkin, miten katseen suuntaamisen ja muiden kehollisten resurssien avulla osallistumiskehikko muuttuu. Alaluvussa 4.1. on vuorossa aiemman tutkimuksen käsittely, minkä jälkeen käsittelen katseen suuntaamisen vaikutusta osallistumiskehikon roolijakoon (luku 4.2.). Sen jälkeen (luku 4.3.) tarkastelen osallistujien muita kehollisia resursseja, jotka muokkaavat osallistumiskehikkoa. Lopussa on tuloksia tiivistävä yhteenvetoluku (luku 4.4.), jossa kerron keskeisimmistä tutkimustuloksistani.

Viidennessä pääluvussa käsittelen puhuttelun roolia osallistumiskehikossa. Aloitan tämänkin analyysiluvun aiemman tutkimuksen tarkastelemisella (luku 5.1.), minkä jälkeen suuntaan tarkasteluni vlogin katsojille kohdistettuihin puhutteluihin (luku 5.2.). Katsojien

puhuttelun jälkeen tarkastelen videon toisen osallistujan puhuttelua (luku 5.3.), mitä seuraa edellisten analyysilukujen tapaan yhteenveto (luku 5.4.) analyysini tuloksista. Tutkielmani viimeinen pääluku on päätäntö (luku 6.), jonka olen jakanut kahteen alalukuun: tulosten koontiin ja jatkotutkimukseen (luvut 6.1. ja 6.2.).

1.2. Tutkimusaineiston esittely ja rajaus

Aineistona tutkielmassani käytän useita vuosia Isossa-Britanniassa asuneen suomenruotsalaisen vloggaajan, Cat Petersonin, YouTube-kanavalta löytyviä suomenkielisiä videoita. Rajasin tutkimusaineistokseni kaikista suomenkielisistä videoista koodinvaihtoa sisältävät kohdat, sillä nämä monikieliset jaksot ovat tutkimukseni kannalta kiinnostavimpia. Aineiston koodinvaihtojen rajauksessa olen noudattanut Kovácsin (2009) tapaan fonologisia periaatteita, eli koodinvaihdoiksi lukeutuvat sellaiset englannin- tai ruotsinkieliset lausumat, joita käytetään suomenkielisessä kontekstissa, mutta äännetään englannin tai ruotsin ääntämistavan mukaisesti (Kovács 2009: 25). Varsinaisten koodinvaihtojen lisäksi olen litteroinut niitä edeltäviä ja seuraavia vuoroja sen verran, että tilanteen konteksti tulee lukijalle selväksi. Catin videoissa matriisikielenä käyttämä suomi ei ole kummankaan osallistujan äidinkieli. Tästä johtuen keskusteluja voi pitää kakkoskielisinä. Kakkoskielisissä keskusteluissa saattaa olla erityispiirteitä, joita äidinkielisten väliseen keskusteluun ei kuulu, mistä johtuen aineiston osallistujien taustojen tunteminen helpottaa analyysia (Kuruhila 2000: 367–368). Tästä johtuen esittelen aineistoni informanttien taustat laajasti.

YouTubessa nimellä Cat Peterson esiintyvä tutkimusaineistoni vloggaaja on 30-vuotias ruotsia äidinkielenään puhuva suomenruotsalainen, joka on asunut yli 10 vuoden ajan Lontoossa. Suurin osa videoista hänen YouTube-kanavallaan on englanninkielisiä, mutta hän julkaisee videoita myös ruotsiksi ja suomeksi. Ensimmäisen videon Cat on julkaissut kanavallaan vuonna 2015, mistä lähtien hän on julkaissut videoita säännöllisesti. Suomen kielen oppiaineen pro gradu -tutkielmani näkökulmasta minua kiinnostavat erityisesti Catin julkaisemat videot, joissa pääkielenä puhutaan suomea. Niissä Catin kohdalla upotettuina kielinä ovat sekä englanti että ruotsi. Catin videoilla esiintyy välillä myös hänen englantilainen aviopuolisonsa Dave Cad, joka julkaisee vaimonsa tapaan videoita omalla

YouTube-kanavallaan. Dave esiintyy Catin suomenkielisistä videoista viidellä kymmenellä. Olen ottanut litteraateissa huomioon Catin ohella myös Daven puheenvuoroissa tapahtuvan koodinvaihdon. Davella vuorovaikutuksen matriisikieli on hänen äidinkielenä englanti ja upotettuina kielinä ovat suomi ja ruotsi.

Olen saanut kirjallisesti sekä Catilta että Davelta tutkimusluvat Catin ennen 24.9.2018 julkaistujen videoiden käyttöön, ja samassa yhteydessä he antoivat minulle luvan käyttää myös kuvankaappauksia videoista keskustelutilanteiden havainnollistamiseksi. Tällöin he antoivat minulle luvan käyttää materiaalia, josta heidät voi helposti tunnistaa. Aineistokseni valikoituneet suomenkieliset videot on julkaistu 15.11.2017 ja 12.4.2018 välisenä aikana. Tutkimuslupaa pyytäessäni kerroin heille tutkimukseni aiheen, millä saattaa mahdollisesti olla vaikutusta tuleviin videoihin, joten tarkastelen ainoastaan sellaisia videoita, jotka on julkaistu ennen tutkimusluvan saamista. Näin tiedusteluni ei voi vaikuttaa tarkastelemaani aineistoon millään tavalla, ja voin katsoa aineistoni vuorovaikutuksen olevan täysin tutkimuksestani riippumatonta (ks. Seppänen 1997a: 18).

Yhteensä videoita Catin kanavalla oli tutkimusluvan tiedustelemiseen mennessä 184 kappaletta, joista tutkimusaineistokseni valikoitui kymmenen videota. Tutkimieni suomenkielisten videoiden yhteiskesto on 59 minuuttia ja 16 sekuntia, ja niistä olen litteroinut koodinvaihtokohtien ympäristöstä puhetta yhteensä 32 minuutin ja 41 sekunnin ajan. Yhden sanan tai lausekkeen mittaisia, vuoron keskellä olevia koodinvaihtoja aineistossani on 155 kappaletta, kun taas yhden kokonaisen vuoron mittaisia koodinvaihtoja tutkimusaineistossani on yhteensä 159 kappaletta eli yhteensä koodinvaihtokohtia aineistossani on 314 kappaletta.

Litteroimilleni vlogiaineiston koodinvaihtokohdille tyypillistä on se, että suomen ollessa videossa matriisikielenä kieli vaihtuu Catin puheessa useimmiten englantiin, mutta välillä upotettu kieli on myös ruotsi. Koodinvaihtokohtien paljoudesta kertoo se, että suomenkielistä videoaineistoa on yhteensä hieman alle tunti, josta koodinvaihtokohtia ja niiden ympäristöä olen litteroinut yli puolen tunnin ajalta. Kun koodi vaihtuu yhden sanan osalta, vaihtuva sana on sanaluokaltaan yleensä interjektio, kuten *yea*, partikkeli, kuten *anyway* tai adjektiivi, kuten *rusty*. Useampisanaiset koodinvaihdot aineistossani ovat usein kysymyksiä, sanontoja tai toteamuksia.

Aineistoni poikkeaa perinteisestä keskustelunanalyttisen tutkimuksen aineistosta kolmella tavalla. Ensinnäkin kaikilla tarkastelemillani videoilla ei esiinny kahta vuorovaikutuksen osapuolta, vaan osassa videoista Cat esiintyy yksin. Vaikka vuorovaikutuksen perinteinen määrittely kuuluukin, että vuorovaikutus on sosiaalista toimintaa, joka vaatii kahden tai useamman henkilön tasavertaisen osallistumisen siihen (Gumperz 1982: 1), tulkitsen tällaisen monologimuotoisen vlogin kuitenkin myös vuorovaikutteiseksi. Tällaisissa videoissa vloggaaja osoittaa puheensa videoidensa katselijoille, jotka voivat kommentoimalla osallistua keskusteluun (ks. esim. Boyd 2014; Dynel 2014).

Aineistoni toinen poikkeus perinteiseen keskustelunanalyttisen tutkimuksen aineistoon liittyy videoiden editointiin. Henkilöt, jotka julkaisevat videoita YouTube-sivustolla, editoivat nauhoituksiaan vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla omia päämääriään (Dynel 2014: 39), ja tätä editointia on tehnyt myös tutkimusaineistoni vloggaaja. Tämän vuoksi aineistoni ei vastaa perinteistä aineistoa keskustelunanalyysissä, jossa on alun perin tutkittu keskenään tasavertaisten osallistujien välisiä arkisia keskusteluita, esimerkiksi puhelinkeskusteluita (Lindholm, Stevanovic & Peräkylä 2016: 10; Seppänen 1997b: 18). Tosin myös televisioaineistoja on tutkittu siitä näkökulmasta, miten niissä toimii vuorovaikutus kameran edessä olevien ja katsojien välillä (ks. esim. Bubel 2008; Clark & Carlson 1992). Oman tutkimusaineistoni videoiden alkuperäinen tavoite on luonnollisesti erillään tutkimukseni tavoitteista editoinnista huolimatta, joten aineistoni on tutkimukseni kannalta validi.

Aineistoni poikkeaa perinteisestä keskusteluaineistosta myös siten, että tutkimani videot ovat vapaasti katsottavissa internetin kautta, joten olen päätenyt ratkaisuun, että aineistoni osallistujat esiintyvät litteraateissa omilla YouTube-käyttäjänimillään. Yleensä keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa aineisto anonymisoidaan, jolloin keskustelun osallistujia ei voi tunnistaa (Vatanen 2016: 316). Perinteisesti litteraatteihin muutetaan kaikki osallistujien tunnistamisen mahdollistavat elementit, mutta käyttäessäni internetissä vapaasti katseltavaksi julkaistua videoaineistoa osallistujien anonymisointi ei ole nähdäkseni tarpeen. Lisäksi informanttini ovat antaneet luvan käyttää vlogiaineistoaan vapaasti tutkimuksessani. Vloggaajia voidaan pitää julkisuuden henkilöinä, koska heidän videonsa ovat vapaasti katseltavissa missä ja milloin tahansa, joten osallistujien nimien muuttamiselle ei ole tässä tapauksessa tarvetta. Lisäksi aineistoesimerkkieni yhteydestä löytyvät

suorat linkit analysoimiini katkelmiin, joten kenen tahansa on mahdollista käydä katso-massa kyseiset vlogit.

1.3. Litterointikonventiot

Keskustelunanalyysissa on keskeistä, että kielenkäytössä se, mitä sanotaan, ei ole erotet-tavissa siitä, miten se sanotaan. Tämä johtaa siihen, että keskustelussa pienimmätkin pu-heen piirteet ovat merkityksellisiä, joten ne tulee huomioida aineistoa analysoidessa. Tä-män vuoksi keskustelunanalyttinen litterointitapa ottaa puheen lisäksi huomioon kes-kustelussa esiintyvät ei-kielelliset ainekset, esimerkiksi katseet, eleet ja naurun. (Hakuli-nen 1997a: 17.) Keskustelun mahdollisimman tarkka litterointi onkin keskeinen osa kes-kustelunanalyysia, koska litteraatista pois jäävät asiat eivät kiinnitä useinkaan tutkijan huomiota, vaikka ne voivat olla merkityksellisiä analyysin kannalta. Tarkoituksena onkin siis antaa litteraateissa mahdollisimman yksityiskohtainen kuva nauhoitteesta sekä kuulo-että näköhavaintojen perusteella. (Seppänen 1997a: 18–19.)

Litteroidessani aineistoa olen noudattanut soveltuvin osin *Keskustelunanalyysin perusteet* -teoksessa käytettyjä keskustelunkatkelmien litterointimerkkejä (Seppänen 1997a: 22–23). Nämä puolestaan noudattelevat pääpiirteissään Gail Jeffersonin kehittämää kansain-välistä keskustelunanalyttista merkitsemistapaa. Nauhoitetun materiaalin käyttäminen tutkimuksessa mahdollistaa aineiston toistuvan ja yksityiskohtaisen tutkimisen, jolloin litteraatissa voi kuvata keskustelun piirteitä mahdollisimman tarkasti ja laajasti. (Atkin-son & Heritage 1984: ix–xvi; Heritage & Atkinson 1984: 4.) Olen aineistoani käsitelles-säni katsellut ja kuunnellut videoita kohta kerrallaan kymmeniä kertoja, mikä on ollut välttämätöntä mahdollisimman tarkkojen litteraattien kirjaamisessa.

Videoiden ei-kielellisten piirteiden litteroinnissa olen noudattanut Lorenza Mondadan (2014 [2001]: 1) litterointikonventioita, joissa ei-kielelliset resurssit kohdennetaan litte-raattiin erilaisten symbolien avulla vuoron alapuolelle toisella värillä. Olen käyttänyt omissa litteraateissani harmaata väriä erottamaan ei-kielellisten resurssien merkinnät pu-heenvuoroista ja tauoista, sillä tällöin kehollisten resurssien merkinnät erottuvat puheesta, mutta litteraatti pysyy silti helppolukuisena.

Videoissa, joissa Catin lisäksi esiintyy myös hänen puolisonsa, olen varannut ei-kielellisten piirteiden merkitsemiseen enimmillään neljä riviä vuoron alapuolelta. Puolestaan monologivideoissa ei-kielellisiä piirteitä on kuvattu korkeintaan kahdella rivillä. Ensimmäisenä puhujan vuoron alapuolella ovat mahdolliset katseen suuntaa kuvaavat merkinnät, joiden alapuolelle olen merkinnyt puhujan eleitä ja ilmeitä kuvaavat huomiot. Näiden alapuolella on paikka videon toisen osallistujan mahdollisten ei-kielellisten piirteiden merkitsemiselle. Ensimmäisenä vuorovaikutuksen toisen osallistujan kehollisten resursien litteraatissa ovat katseen suuntaamista kuvaavat merkinnät, ja vasta toisena ovat merkinnät eleistä ja ilmeistä. Catin puheessa katseen suuntaamiset muualle kuin suoraan kameraan olen kohdistanut vuoroihin †-merkeillä ja eleiden ja ilmeiden merkitsemiseen olen käyttänyt +-merkkejä. Daven kohdalla katseen suuntaamista kuvaan •-merkeillä ja eleiden ja ilmeiden kohdistamisessa vuoroihin käytän *-merkkejä. On hyvä huomata, että jokaisen puhetta tai taukoa kuvaavan litteraattirivin alla ei välttämättä ole sekä katseen suuntaamista että eleitä ja ilmeitä kuvaavia merkintöjä.

Koska tarkastelen vlogiaineistoa, osallistujien katseiden suunnat ja kuvakulmat poikkeavat tavanomaisesta keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa käytetystä videoaineistosta siten, että puhujat puhuvat pääasiallisesti suoraan kameralle ja kameran kanssa saatetaan lisäksi liikkua. Suoraan kameraan katsominen on nähdäkseni oletuksena tämällytyypisessä aineistossa, sillä pääasiassa vloggaaja puhuu katsojilleen eli katsojat ovat puhujan visuaalisen huomion kautta puhuteltavina (ks. Goffman 1981: 132–133). Tämän vuoksi on normista poikkeavaa, jos aineistoni osallistujat katsovat muualle kuin kameraan. Sen vuoksi olen merkinnyt kamerasta pois päin suuntautuvat katseet litteraatteihini.

Litteroidessani katselin videoaineistoani suoraan YouTube-suoratoistopalvelun kautta, mistä johtuen keskustelussa olevien taukojen pituuksien tarkka mittaaminen ei ollut mahdollista. Tämän takia litteraateissa esiintyvät tauot ovat arviointejani niiden pituuksista. Muutoin olen pyrkinyt litteroimaan aineistoni mahdollisimman tarkkaan huomioiden pienetkin yksityiskohdat. Olen kuitenkin tietoinen siitä, että litteraattit ovat aina yksityiskohdiltaan valikoivia, mistä syystä ne eivät koskaan keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa korvaa alkuperäistä aineistoa (ks. Hepburn & Bolden 2013: 57). Sekä keskustelunanalyttiset litterointimerkit että ei-kielellisen toiminnan litterointimerkit löytyvät liitteestä tutkielmani lopusta.

2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa pyrin antamaan kattavan kuvauksen tutkimukseni kannalta olennaisista teoreettisista lähtökohdista. Tutkimusmenetelmänä hyödynnän pro gradu -tutkielmassani keskustelunanalyysia (luku 2.1.), sillä tutkimusaineistoni vuorovaikutuksellinen luonne ohjaa keskustelunanalyysin käytön suuntaan. Keskustelunanalyysin keinoin pyrin selvittämään, miten osallistumiskehikkoa (luku 2.2.) luodaan vlogissa ja miten vuorovaikutusroolit vaihtelevat kielellisten ja ei-kielellisten resurssien käytön myötä. Keskeistä tutkimukseni kannalta on yleisten vuorovaikutuksellisten piirteiden lisäksi useiden kielten käyttö keskustelussa ja koodinvaihto (luku 2.3.). Tutkimusaiheeni liittyy myös olennaisesti tietokonevälitteisen viestinnän tutkimuksen (luku 2.4.) piiriin, sillä tarkastelen aineistolähtöisessä tutkimuksessani YouTube-sivustolla julkaistuja vlogeja. Tarkastelen erikseen vlogia vuorovaikutuksen genrenä luvussa 2.5.

2.1. Keskustelunanalyysi

Keskustelunanalyysin isänä pidetään Harvey Sacksia, joka lähti kehittämään Kalifornian yliopistossa keskustelunanalyyttistä tutkimusta nauhoitettuja aineistoja tarkastelemalla. Innoituksensa työhönsä hän sai etnometodologian perustajan Harold Garfinkelin pitämistä luennoista 1960-luvulla. (ks. Sacks 1995a, 1995b; Lindholm, Stevanovic & Peräkylä 2016: 9.) Keskeinen Sacksin tutkimussuuntaukselle luoma oivallus liittyy keskustelun rakenteeseen. Sacks havaitsi, että tutkimiansa arkisten puhelinkeskusteluiden rakenne ei ole satunnainen, vaan niissä on selkeä järjestäytynyt rakenne. (Hakulinen 1997a: 13; Silverman 1998: 1.)

Keskustelunanalyttinen tutkimus keskittyy nimenomaan vuorovaikutuksen tutkimiseen, ei niinkään kielen tutkimiseen. Tästä johtuen tarkasteltavana on erityisesti vuorovaikutuksen jäsenytyneisyys, mutta toki vuorovaikutuksessa käytettyä kieltäkin on tarkasteltava samanaikaisesti. (Haakana 2001: 70.) Vuorovaikutusta tutkittaessa keskustelusta on otettava huomioon varsinaisen puheen lisäksi muutkin kommunikaatioon eli viestintään vaikuttavat resurssit, kuten katseen suuntaaminen, ilmeet ja erilaiset eleet (Lindholm, Stevanovic & Peräkylä 2016: 16), minkä takia nekin merkitään aineistolitteraatteihin. Huo-

mionarvoista on se, että keskustelussa vuoroilla ei ole ehdotonta merkitystä, vaan merkitys syntyy vasta toisen osapuolen tulkinnan kautta (Lindholm & Stevanovic 2016: 86). Tämän vuoksi keskustelunanalyysi yhdistää sekä kielitieteellisen että sosiaalitieteellisen näkökulman (Goodwin & Heritage 1990: 285).

Keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa keskeistä on huomioida vuorovaikutustilanteen konteksti. Kontekstilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sekä mikrokontekstia eli vuoroja edeltäviä ja seuraavia lausumia että laajemmin sitä ympäristöä, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Vuorot ja konteksti ovat keskustelunanalyttisen tutkimuksen näkökulmasta dynaamisessa suhteessa toisiinsa. (Kurhila 2000: 363.) Oman aineistoni rajausta perustuu koodinvaihtokohtiin ja niitä ympäröiviin mikrokonteksteihin. Laajempi konteksti ja vlogin aihepiiri ilmenevät usein videon nimestä.

Keskustelu eli puhutun tekstin prototyyppinen muoto rakentuu vuoroista. **Vuoro** (*turn*) keskustelussa rajautuu puhujan vaihtumisen mukaan, eli se on luonteeltaan dialoginen, toiminnallisesti jäsentyvä kokonaisuus. (VISK 2008 § 1004.) Vuorottelu (*turn-taking*) on perustavanlaatuaista kaikelle keskustelulle. Arkikeskusteluita koskevissa pitkäaikaistutkimuksissa on todettu, että vuorottelujäsenyyksen olemassaolo on kiistaton. Yksi osallistuja puhuu kerrallaan, huolimatta siitä, että puhujat, vuorojen pituudet ja vuorojen järjestykset vaihtelevat. (Sacks, Schegloff & Jefferson 1974: 696, 698–699.) Vuorottelujäsenyys sopeutetaan kulloiseenkin toimintaan (Hakulinen 1997b: 33).

Lausumaa pidetään usein keskusteluntutkimuksessa puheen perusyksikkönä (Hakulinen 1997b: 37). Lausumat ovat puheessa esiintyviä toiminnallisia kokonaisuuksia, jotka vastaavat kirjoitetun kielen virkettä, ja niiden kieliopillinen määrittely voi osoittautua vaikeaksi. Lausumia voidaan kuitenkin keskustelusta poimittuina analysoida jälkikäteen kieliopillisestikin, mutta on tärkeää huomata kontekstin vaikutus niihin. Yksittäinen lausuma ja vuoro voi rakentua lyhimmillään yhdestä sanasta, esimerkiksi pelkästä partikkelista, tai laajemmasta leksikaalisesta kokonaisuudesta. (VISK 2008 § 1003, 1004, 1044.)

Keskeistä lausumista muodostuvien vuorojen rajan määrittelyssä on se, missä kohdassa puhuja vaihtuu. Eli esimerkiksi yhden puhujan vuoron keskellä oleva tauko ei välttämättä merkitse vuoron vaihtumista, sillä puheessa tauot eivät useinkaan osu lauseopin mukai-

sille rajoille tai puheenvuorojen väleihin. Erityisesti vuoron alussa olevista aineksista voidaan tehdä tulkintoja, millainen vuoron rakenne tulee olemaan. Esimerkiksi vuoron aloittavalla partikkelilla puhuja osoittaa suhtautumistaan joko edelliseen omaan vuoroonsa tai keskustelun toisen osapuolen edeltävään vuoroon. (Hakulinen 1997b: 37, 43.) Käsitteet *vuoro* ja *lausuma* ovat keskeisiä oman tutkielmani analyysissä tarkasteltavien elementtien nimityksinä.

Keskustelunanalyttinen aineisto koostuu perinteisesti arkikeskusteluista, jotka olisi käyty ilman tutkimusasetelmaakin. Aineistot on joko äänitetty tai videoitu, jotta niiden toistuva tarkastelu on mahdollista. Samalla nauhoitettu aineisto mahdollistaa tarkan littroinnin, koska aineistoa voi kuunnella ja katsoa useita kertoja. (Seppänen 1997a: 18.) Aineistojen nauhoitus mahdollistaa lisäksi sen, että samaa aineistoa voi tarkastella erilaisista tutkimusasetelmista käsin (Goodwin & Heritage 1990: 289). Oman aineistoni vloggeja ei sinänsä voi kutsua arkikeskusteluksi, koska ne on nauhoitettu ja osin myös käsi-kirjoitettu vloggaajan omia päämääriä vastaaviksi, ja niitä on kuvaamisen jälkeen muokattu. Ne on kuitenkin nauhoitettu ennen kuin kerroin tutkimusaikeistani informanteilteni, joten tutkimusasetelmani ei ole voinut vaikuttaa videoiden sisältöihin, ja osassa videoista kuvataan arkielämää, jolloin niissä myös keskustelu on arkista.

2.2. Osallistumiskehikko

Käsitteen **osallistumiskehikko** (*participation framework*) kehittäjänä voidaan pitää Erving Goffmania, joka on pyrkinyt kuvaamaan termin avulla vuorovaikutuksen kuulijoiden vastaanottajaroolien monimuotoisuutta. Hänen mukaansa osallistumiskehikko muodostuu keskustelun kuulijoiden vaihtelevista rooleista vuorovaikutustilanteissa, eli kehikko muuttuu jatkuvasti. Käsitteen kehittämisen taustalla on ajatus siitä, että puhuja ja kuulija ovat liian karkeita termejä kuvaamaan vuorovaikutuksen osallistujia kattavasti. Puhujan tilalle hän tarjoaa ilmausta esittämismuotti (*production format*), jonka hän jakaa edelleen erillisiin puhujarooleihin. (Goffman 1981: 153.) Keskustelunanalyysissä keskustelun puhujalla tarkoitetaan henkilöä, joka kyseisellä hetkellä on äänessä ja vastaanottajilla tarkoitetaan keskustelun muita osallistujia, jotka osoittavat aktiivisesti osallistumistaan keskusteluun. Vastaanottajan roolia pidetäänkin siis aktiivisena, mikä on poikkeuksellista aiempaan lingvistiseen tutkimukseen verrattuna. (Seppänen 1997b: 156–157.)

Goffman kehitti termin osallistumiskehikko kuvaamaan keskustelussa nimenomaan kuulijaa. Hän jakoi vuorovaikutuksen roolit siten, että aktiivisesti osallistumiskehikkoa muokkaavat osallistujat ovat ratifioituja osallistujia (*ratified participants*). Puhujalla voi olla myös muita kuulijoita, jotka kuulevat puheen sattumalta (*bystander* tai *overhearer*) tai kuuntelevat keskustelua tarkoituksella salaa (*eavesdropper*). Ratifioitu kuulija on myös samalla puhuteltu, jota kohti puhuja suuntaa visuaalisen huomionsa. (Goffman 1981: 131–133; suomennokset Seppänen 1997b: 159.) Omassa tutkimuksessani nimenomaan nämä kuulijaroolit ovat keskeisessä asemassa, sillä tarkastelen puhuteltavan valintaa, enkä niinkään kiinnitä huomiota erilaisiin puhujaroleihin.

Goffmanin ajatuksia osallistumiskehikosta on jalostettu keskustelunanalyysin piirissä tarkoittamaan laajemmin kuulijan monipuolisten roolien ohella kaikkia vuorovaikutuksen osallistujia eli myös puhujia (Goodwin 1987: 115). Keskustelunanalyttikoiden tarkastelun kohteena ovat keinot ja käytänteet, joiden avulla keskustelun osallistujat ilmentävät rooliaan meneillään olevassa tilanteessa (Peräkylä & Stevanovic 2016: 39). Näistä keinoista tässä pro gradu -tutkielmassani tarkastelen koodinvaihtoa, katseiden ja eleiden vaikutusta osallistumiskehikkoon sekä osallistujien suoraa puhuttelua. Osallistumiskehikko on jatkuvassa liikkeessä, ja se voi muuttua jopa kesken osallistujan vuoron (Peräkylä & Stevanovic 2016: 39).

Keskustelunanalyysin piirissä kuulijalla on puhujan lisäksi olennainen rooli osallistumiskehikon rakentumisessa. Keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa ajatellaan, että kuulijat ovat puhujien kanssa vuorovaikutuksen tasavertaisia osallistujia, jotka voivat yhtä hyvin kieltäytyä tai hyväksyä heille tarjotun aseman. Osallistumiskehikon näkökulmasta vuorovaikutuksen tarkastelussa keskeiseksi nousee pohdinta, miten osallistujat määrittävät toisilleen tietyt osallistujaroolit. Toinen kiinnostava tutkimuskohde on se, miten puhuja voi ratkaista, toimiiko puhuteltu vastaanottaja kuulijana vai ei ja miten tämä vaikuttaa meneillään olevaan toimintaan. (Goodwin & Heritage 1990: 292.) Muun muassa näiden pohdintojen innoittamana oma tutkimusanalyysini tulee etenemään.

Aiemmin osallistumiskehikkoa on tarkasteltu arkikeskusteluissa esimerkiksi vuorovaikutuksen erilaisiin vastaanottajiin kohdistuvasta kertojan orientoitumisen näkökulmasta (Seppänen 1997b: 162–170) sekä ei-kielellisten piirteiden avulla keskustelun osallistu-

miskehikosta irtautumisen näkökulmasta (Goodwin 1981: 98–108). Puolestaan Marcoccia (2004) on tutkinut kirjoittamalla käytyjen keskustelujen osallistumiskehikkoa internetissä olevilla uutissivustoilla. Kyseessä on oman tutkimukseni tavoin tietokonevälitteisen viestinnän piiriin kuuluva artikkeli, jossa tutkija on havainnut uutisryhmillä olevan erityinen osallistumiskehikko. (Marcoccia 2004: 116, 143.) Omaa aihettani lähempänä on Dynelin (2014) tutkimus, jossa hän tarkastelee YouTube-sivustolla tapahtuvan vuorovaikutuksen taustalla olevaa osallistumiskehikkoa. Hän tarkastelee YouTube-videoiden vuorovaikutuksen lisäksi katsojien lähettämien kommenttien suhdetta osallistumiskehikon muodostumiseen vuorovaikutuksessa. (Dyner 2014: 37, 49.) Omassa tutkimuksessani en ota huomioon vlogien saamia kommentteja, mutta muutoin Dynelin (2014) tutkimuksen aineiston laatu on lähempänä omaani kuin aiemmin mainitsemisani tutkimuksissa.

2.3. Monikielisyyden ja koodinvaihdon tutkimus

Koodinvaihto on tutkimukseni kannalta keskeinen monikielisen vuorovaikutuksen piirre, sillä juuri koodinvaihtojen esiintymistiheyden vuoksi valitsin aineistokseni Cat Petersonin suomenkieliset vlogit. Koodinvaihtoa on tutkittu runsaasti eri tieteenalojen näkökulmista, ja aiheen yksi keskeisistä tutkijoista on sosiolingvisti John J. Gumperz. Hän määrittelee koodinvaihdon keskustelussa siten, että samassa puhetilanteessa käytetään rinnakkain kahteen erilaiseen kieliopilliseen järjestelmään kuuluvaa puhetapaa (Gumperz 1982: 59), mikä pätee myös omaan tutkimusaineistooni. Aineistossani koodinvaihtojen yhteydessä ilmenee usein epäröintiä, sillä videoiden matriisikieli, suomi, on Catille heikompi kieli kuin vuorovaikutuksen muut kielet englanti ja ruotsi. Lisäksi Catin englantilainen puoliso ei osaa juurikaan suomea ja vain vähän ruotsia, joten epäröintiä ilmenee myös hänen puheessaan. Epäröintiä ilmenee erityisesti Daven tuottaessa pidempiä suomenkielisiä lausumia.

Monikielisen kompetenssin voi ymmärtää siten, että yksilöllä on käytössään useiden kielten taitoja, joita hän hyödyntää erilaisissa viestintätilanteissa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että tietyssä viestintätilanteessa on käytössä useampikin kieli yhtä aikaa ja puhujan on mahdollista vaihtaa kielestä toiseen missä tahansa keskustelun vaiheessa. Kielikompetenssin hyödyntäminen riippuu kuitenkin keskustelukontekstista ja vuorovaikutuksen muista osallistujista, jolloin puhujalla tulee olla jonkinlainen käsitys toisten osallistujien

kielellisestä repertuaarista. (Kalliokoski 2009: 311–312.) Omassa aineistossani videoissa esiintyvillä osallistujilla on tiedossa tarkastikin toistensa kielelliset kompetenssit, sillä he ovat asuneet pitkään yhdessä. Tosin videoiden katsojien kompetensseista ei voi olla varmuutta, koska videoita voivat katsoa ketkä tahansa missä tahansa. Vloggaajalla on kuitenkin pääsy tietoon, missä maissa hänen kanavansa tilaajat asuvat. Tiedon avulla sisältöä voi suunnata tietyille yleisölle. Asuinmaa ei tosin kuitenkaan välttämättä kerro juuri mitään henkilön kielirepertuaarista, eivätkä kaikki videoiden katsojat kuitenkaan tilaa kanavia, joiden videoita katsovat. Katsojien kielirepertuaarista voi tehdä ainoastaan arvauksia.

Suomi–englanti-koodinvaihtoa on tutkittu jo useiden vuosikymmenten ajan. Esimerkiksi Lehtinen (1966) on tutkinut väitöskirjassaan suomi–englanti-koodinvaihtoa yhden kaksikielisen informantin puheessa. Informantti on kolmannen sukupolven maahanmuuttaja Yhdysvalloista eikä hänellä ole muodollista suomen kielen koulutusta. Lehtinen tarkastelee koodinvaihtoa syntaktisesta ja fonologisesta näkökulmasta, minkä lisäksi väitöskirjasta löytyy myös hahmotelma suomi–englanti-koodinvaihdon säännöstöstä. (Lehtinen 1966: 137–143, 254.) Omassa tutkimuksessani keskustelujen syntaktinen analyysi jää vähemmälle, sillä keskitän tarkasteluni vuorovaikutusrakenteeseen.

Parikymmentä vuotta Lehtisen jälkeen julkaisivat Poplack, Wheeler ja Westwood (1989) artikkelin, jossa he käsittelevät kielikontakti-ilmiötä suomea ja englantia puhuvien kaksikielisten puheessa. Heidän tutkimusaineistonsa muodostuu kahdeksan Kanadassa asuvan, ensimmäisen sukupolven suomalaisnaisten nauhoitetuista arkikeskusteluista. Tutkijat tarkastelivat aineistostaan koodinvaihtojen merkitsemistä liputtamisen (*flagging*) avulla. (Poplack, Wheeler & Westwood 1989: 132, 137.) Kyseinen ilmiö esiintyy myös omasta aineistostani (ks. luku 3.2.). Vaikka omassa aineistossani kumpikaan informanteista ei tule suomen- ja englanninkielisestä kaksikielisestä perheestä, on Catin kielitaito englannin osalta kuitenkin niin hyvä, että voin suhteuttaa kyseisen tutkimuksen tuloksia analyysissani.

1990-luvulla Halmari (1997) on tarkastellut kirjassaan suomi–englanti-koodinvaihtoa 21 kaksikielisen amerikansuomalaisen informantin arkipuheessa. Hänen on selvittänyt, millaisia yleistyksiä amerikansuomalaisten lauseensisäisten koodinvaihtojen rakenteesta voi tehdä. Halmari ottaa huomioon tutkimuksessaan sekä kielioppiin pohjautuvat selitykset koodinvaihdolle että vuorovaikutuksessa ilmenevät epäröinnit, jotka vaikuttavat myös

koodinvaihtoon. (Halmari 1997: 36–37, 143, 162.) Kyseinen tutkimus eroaa omastani siinä, että keskustelunanalyttinen näkökulma jää tässä vähemmälle.

Uudempaa koodinvaihtotutkimusta edustaa Arvolan (2018) pro gradu -tutkielma, jossa hän tarkastelee suomi–englanti-koodinvaihtoa Yhdysvalloissa asuvan suomalaisen Facebook-kirjoituksissa, jotka hän osoittaa pääasiassa suomenkieliselle yleisölleen. Päivityksissä on käytetty myös paljon englantia, joten englanninkieliset lukijatkin on huomioitu. Tutkimuksessaan Arvola tarkastelee sekä koodinvaihdon funktioita että aineistossa runsaasti esiintyvää toistoa, ja hän ottaa tutkimuksessaan huomioon myös osallistumiskehikon, jota hänen tutkimuksensa mukaan koodinvaihdolla muokataan. (Arvola 2018: 1, 5, 23, 40, 54.) Myös Gumperz (1982) on todennut, että koodinvaihdolla on osallistumiskehikkoa muokkaava vaikutus keskustelussa, koska sen avulla voi vaikuttaa puhuteltavan valintaan (Gumperz 1982: 75, 77). Oma aineistoa analysoituani en voi olla täysin samaa mieltä Gumperzin kanssa siitä, että pelkän koodinvaihdon avulla selkeästi osoitettaisiin usean vastaanottajan joukosta puhuteltava, vaan puhuteltavan valinnassa on mukana yleensä muitakin vuorovaikutusresursseja. Tarkastelen tätä lisää pääluvussa 3.

Suomenruotsalaisten koodinvaihtoa puolestaan on tutkinut esimerkiksi Fremer (2000) helsinkiläisten kaksikielisten nuorten puheessa. Tutkimuksessaan hän tarkastelee suomenruotsalaisten nuorten puheessa esiintyvää suomen, englannin ja slangin käyttöä. Hänen tavoitteenaan on selvittää, millaisia ovat tyypillisimmät koodinvaihdossa esiintyvät ilmaukset ja kuka niitä kussakin tilanteessa käyttää. (Fremer 2000: 61.) Tämä tutkimus on lähellä omaa tutkimustani siinä mielessä, että tarkasteltavina ovat samat kielet kuin omassa aineistossani. Tosin oman aineistoni matriisikieli on suomi ja Fremerillä ruotsi, mikä hankaloittaa tutkimusten vertailua. Itse tarkastelen koodinvaihtoa osana keskustelun rakennetta, ja vaihtuvien ilmausten määrällinen analyysi jää tutkimukseni ulkopuolelle.

Koodinvaihtoa vlogeissa ja blogeissa tutkivat Verschik ja Kask (tekeillä). Omasta tutkimuksestani poiketen he tarkastelevat viro–englanti-koodinvaihtoa sekä englannin vaikutusta viroon kieleen blogeissa ja vlogeissa. He hyödyntävät käyttäjäpohjaista lähestymistapaa kielikontaktitutkimuksessa. Heidän tutkimusaineistonsa koostuu nuorista kaksikielisistä, viroa äidinkielenään ja englantia sujuvasti puhuvista bloggaajista ja vloggaajista. Tutkimuksessaan he vertailevat englannin vaikutusta viroon kummassakin genressä ja

selvittävät, vaikuttaako englanti viroon samalla tavoin blogeissa ja vlogeissa. Lisäksi tutkijat tarkastelevat vaihtojen tyyppiä: ovatko vaihdot ilmeisiä, toista kieltä sisältäviä vaihtoja vai onko englannilla vaikutusta myös tekstin ja puheen rakenteeseen. (Verschik & Kask, tekeillä.) Tämä näkökulma ei näy omassa tutkimuksessani, koska tarkastelen pelkkiä selviä koodinvaihtotapauksia, enkä tutki varsinaisesti englannin vaikutusta puheen rakenteeseen.

2.4. Tietokonevälitteinen viestintä

Marta Dynel (2014) on tarkastellut YouTube-videoaineistosta videoihin liittyvään keskusteluun osallistuvien osallistumiskehikkoa. YouTube-vuorovaikutuksen voi katsoa olevan osa tietokonevälitteistä viestintää (*computer-mediated communication* eli CMC). Vuorovaikutusta YouTubessa luonnehtii puhujan ja kuulijan välillä oleva ajallinen ja paikallinen ero, sekä se, että vuorovaikutuksen vastaanottajien määrä on rajaton, eivätkä vastaanottajat tyypillisesti tunne toisiaan. YouTubessa tapahtuva vloggaajien ja kommentoijien välinen keskustelu ei ole perinteistä vuorovaikutusta, kuten kasvokkaikeskustelut, mutta Dynel katsoo kuitenkin, että niissäkin täyttyy vuorovaikutuksen vähimmäisehto: puhuja tuottaa puhetta ja kuulija vastaanottaa puhujan tuotoksen. (Dynel 2014: 37–38.)

Kielitieteellisissä tutkimuksissa ei ole vielä juurikaan hyödynnetty vlogimateriaalia aineistona, mikä on yllättävää, sillä vlogit ovat olleen suosittuja jo usean vuoden ajan. Kuitenkin esimerkiksi Hyytinen (2017) Oulun yliopistosta on tehnyt kandidaatintutkielmansa YouTube-videoiden aloituksista. Hyytinen käsittelee tutkielmassaan videoblogien aloitusten rakennetta, aloitusten osien tarkoituksia sekä vlogien aloituksille ominaisia konventioita Suomen suosituimpien vloggaajien videoissa (Hyytinen 2017: 2, 4). Hän jatkaa pro gradu -tutkielmassaan YouTube-videoaineiston tutkimista, jossa hän vertailee vlogeja ja arkikeskustelua tarinankerronnan näkökulmasta (Hyytinen, tulossa 2019). Oma tutkimukseni tuo Hyytisen tutkielmien rinnalle vlogivuorovaikutuksen tarkasteluun uuden tason, sillä tarkastelen kielellisen tason ohella ei-kielellisiä resursseja.

Frobenius (2011) on julkaissut artikkelin, jossa hän käsittelee monologimuotoisten vlogien aloituksia. Hän kiinnittää huomiota siihen, miten monologimuotoisissa vlogeissa näkyy se, ettei vuoro niissä vaihdu osallistujalta toiselle, eikä tilanteessa ole toista henkilöä,

jonka kanssa neuvotella rooleista. Vuorovaikutusta tapahtuu kuitenkin vloggaajan ja hänen videoitaan katsovien välillä, koska katsojat voivat esimerkiksi kommentoida ja arvioida videoita. (Frobenius 2011: 814–815.) Vlogien aloitusten lisäksi Frobenius (2013) on tutkinut osoittamiseiden merkitystä vlogeissa. Merkityksen lisäksi hän on jaotellut erilaiset osoittamiseet neljään kategoriaan sen mukaan, miten osoittaminen tapahtuu. (Frobenius 2013: 1, 7.) Lisäksi Frobenius (2014) on tarkastellut samassa aihepiirissä sitä, mitä keinoja vloggaajat käyttävät ottaakseen videoidensa katsojat huomioon ja osallistavat heitä. Piirre on keskeinen YouTubessa ja katsojat voivat osallistua videoiden vuorovaikutukseen esimerkiksi kommentoimalla ja arvioimalla videoita. (Frobenius 2014: 59, 70.) Oma tutkimukseni tuo vlogien tutkimuskenttään suomenkielisten videoiden vuorovaikutuksen rakentumisen sekä kahden videoitavan henkilön välisen osallistumiskehikon näkökulmat.

Boyd (2014) käsittelee YouTube-videoiden uutta osallistumiskehikkoa Yhdysvaltojen poliittisessa keskustelussa korpusaineistosta. Tarkastelun kohteena hänellä ovat poliittisten vaikuttajien pitämät puheet ja niihin kohdistettu kommentointi. Tutkimuksen tavoitteena on määritellä ja kategorisoida sellaisia YouTube-käyttäjiä, jotka osallistuvat median kautta poliittisen diskurssin piiriin kuuluvaan keskusteluun. Yleisemmällä tasolla Boyd haluaa määritellä, millä tavoilla YouTube median vaikuttaa osallistumiseen. Hän siis tarkastelee osallistumiskehikon avulla, mitkä ovat tärkeimmät tuottaja–vastaanottajaroolit nykyaikaisessa mediassa, ja miten ne eroavat perinteisistä vuorovaikutusrooleista. (Boyd 2014: 46–47.) Tämä tutkimus poikkeaa omasta tutkimuksestani keskeiseltä osaltaan siksi, että tässä osallistumiskehikon muodostumista tarkastellaan vloggaajan ja kommentoijien välillä, kun taas itse jätän tarkasteluni ulkopuolelle videoiden saamat kommentit. Vlogien videoiden sisäisen osallistumiskehikon tarkasteleminen onkin tärkeää, sillä sitä ei ole juurikaan aiemmin tutkittu.

Marcoccia (2004) on tutkinut internetin uutisryhmissä käytyä usean osallistujan välistä keskustelua (*polylogue*) osallistumiskehikon muotoutumisen näkökulmasta. Hänen tutkimusaineistonsa koostuu monen osallistujan välisistä julkisista nettikeskusteluista, joissa kukin puheenvuoro on osoitettu tietylle vastaanottajalle mutta joita kuka tahansa keskustelufoorumilla oleva voi lukea. Hän haluaa kiinnittää tutkimuksessaan huomion asynkronisen keskustelun monimutkaisuuteen. (Marcoccia 2004: 116.) Polylogeja ovat Marcoccian lisäksi käsitelleet epäkohteliaisuuden näkökulmasta Lorenzo-Dus, Blitvich ja Bou-

Franch (2009). He ovat artikkelissaan tarkastelleet poliittisen kampanjavideon saamaa palautetta sekä siltä kannalta, miten epäkohteliaisuus näkyy kommentteissa, että miten vastaanottajat reagoivat siihen. (Lorenzo-Dus, Blitvich & Bou-Franch 2009: 2578, 2590.) Oman työni kannalta yllä olevissa tutkimuksissa keskeistä on vuorovaikutuksen tarkastelu verkkoympäristössä ja monenkeskisessä keskustelussa, vaikka tutkimuksissa aineistot koostuvatkin kirjoitetuista vuoroista.

2.5. Vlogi vuorovaikutusgenrenä

Päädyin vlogiaineiston käyttöön tutkimuksessani erityisesti kahdesta syystä: vlogiaineistoa ei ole vielä juurikaan hyödynnetty kielitieteellisissä tutkimuksissa ja YouTube-sivuston kautta minun oli mahdollista löytää laadukkaasti kuvattua videomateriaalia tutkimusaineistokseni. Vlogit ovat multimodaalinen tietokonevälitteisen viestinnän laji, jossa puhuja kuvaa videomateriaalia, jonka myöhemmin lataa internetiin. Vloggaajat hyödyntävät puheen lisäksi videoissaan erilaisia ei-kielellisiä elementtejä, kuten kehon asennon muutoksia ja katseen suuntaamista. (Frobenius 2014: 59.) Vlogien tuottamista voi kutsua kaksiosaiseksi prosessiksi: aluksi haluttu materiaali nauhoitetaan, minkä jälkeen sitä voidaan muokata, jolloin alkuperäisiä nauhoitettuja katkelmia voidaan editoida merkittävästi. Editoinnin aikana vloggaaja käy materiaalinsa läpi ja tekee päätöksiä jokaisesta kuvasta ja äänestä, jotka päätyvät lopulliseen videoon. (Frobenius 2011: 815.) Tämän editoinnin vuoksi aineistosta voidaan poistaa tai häivyttää tiettyjä vuorovaikutuksen tutkimisen kannalta olennaisia piirteitä, kuten taukoja ja epäröintejä, mitä on tehty myös oman aineistoni vlogeissa. Otan tämän seikan huomioon analyysissäni.

Vlogit eroavat muista monologimuotoisista vuorovaikutustilanteista, kuten uutisreportaaseista tai luennoista, siten, että nauhoitustilassa ei yleisesti ottaen ole paikalla muita eikä vuorovaikutus tavallisesti ole institutionaalista tai käsikirjoitettua. Vlogit ovat syntyneet ikään kuin käänteisessä järjestyksessä suhteessa muihin monologimuotoisiin vuorovaikutustilanteisiin. Vlogien tapauksessa ensin on syntynyt uusi media, josta ovat kehittyneet vähitellen tavat hyödyntää mediaa, kun taas esimerkiksi uutisreportaasit ovat syntyneet tarpeesta jakaa tietoa tehokkaasti, minkä jälkeen vasta niiden viestintäkanavat ovat kehittyneet. Vlogit ovat niin tuore viestintäkanava, että niiden yleiset toimintakäytänteet eivät ole vielä vakiintuneet, vaan neuvottelut niistä ovat kesken. (Frobenius 2011: 815–816.)

Vlogien kuvauspuitteet eroavat muiden monologimuotoisten vuorovaikutustilanteiden puitteista erityisesti kahdella tavalla: Ensinnäkin niissä saattaa tulla esille esimerkiksi naurun kautta ilmenevä puhujan epäröinti ja hermostuneisuus, joita yleisö ei oleta näkyvän esimerkiksi luennoitsijan puheessa. Tämä saattaa johtua totuttujen käytänteiden puutteesta tai siitä, että vloggaaja voi käsitellä videollaan mitä aihepiiriä tahansa. Toiseksi vlogeissa ei ole ajallisia rajoitteita toisin kuin esimerkiksi uutisissa. Vlogeja voi kuvata koska tahansa, ja kuvausajankohtaa voi lykätä tarpeen mukaan. Vloggaajalla on myös mahdollisuus kuvata uudelleen materiaalia niin monesti kuin hän haluaa. (Frobenius 2011: 815–816.)

3. KOODINVAIHDON MERKITYS PUHUTELTAVAN VALINNASSA

Ensimmäisessä analyysiluvussa keskitän tarkasteluni videoaineiston puhujien koodinvaihtoihin. Koodinvaihdolla tarkoitan tutkimuksessani kahden eri kielen käyttöä rinnakkain samassa keskustelussa (Gumperz 1982: 59). Tarkastelen vlogeista koodinvaihdon osalta sitä, miten tietyt sanomiset kohdistetaan tietylle vastaanottajalle, ja miten aineistoni vlogeissa luodaan osallistumiskehikkoa. Osallistumiskehikon avulla on alun perin kuvattu pelkästään kuulijan roolia vuorovaikutuksessa (Goffman 1981: 131–132), mutta myöhemmin keskustelunanalyytisessä tutkimuksessa käsitteen merkityskenttää on laajennettu koskemaan kaikkia vuorovaikutuksen osallistujia (Goodwin 2000: 178). Tässä pelkkää koodinvaihtoa käsittelevässä luvussa olen merkinnyt koodinvaihtokohdat litteraatteihin lihavoinnin avulla, jotta ne erottuvat muusta vuorovaikutuksesta paremmin.

Tarkastelen tässä luvussa koodinvaihdon merkitystä puhuteltavan valintaan ja siten myös sen vaikutusta osallistumiskehikon muodostumiseen. Valitsin Cat Petersonin YouTube-kanavan videot aineistokseni lähinnä koodinvaihtokohtien suuren määrän vuoksi ja koodinvaihtoon osallistuvien kielten takia. Tästä johtuen koin luontevaksi rajata aineistostani litteroitavat kohdat koodinvaihtokohtien perusteella. Koodinvaihto on kansainvälisesti katsottuna erittäin yleistä, sillä suurin osa maapallon väestöstä on monikielistä. Valtaosa ihmisistä asuu alueilla, joilla puhutaan kahta tai useampaa kieltä tai murretta sekaisin joko päiväisessä vuorovaikutuksessa. (Gardner-Chloros 2009: 5, 7.) Monikielisyys on ollut arkipäiväistä myös aineistoni vloggaajalle, joka on suomenruotsalaisena asunut vuosikymmenen ajan Isossa-Britanniassa. Monikielisellä puhujalla on käytössään yksikielisiin puhujiin verrattuna laajempi kielellisten resurssien valikoima, mikä tekee monikielisen aineiston tarkastelusta kiinnostavaa.

Aineistoni kielimaisema on erittäin kiinnostava siitä näkökulmasta, että videoiden pääkielenä on suomi, joka ei ole kummankaan videoilla esiintyvän äidinkieli. Cat on suomenruotsalainen, jonka äidinkieli on ruotsi, ja Dave puolestaan on englantilainen, ja hänen äidinkielensä on englanti. Cat on asunut kymmenen vuoden ajan Isossa-Britanniassa, minkä vuoksi hänen englannin kielen taitonsa on todella hyvä. Tästä johtuen englanti on hänelle vahvempi kieli kuin suomi, mutta hän tuottaa myös suomenkielistä videomateriaalia suomenkielisten tilaajiensa toiveesta ja parantaakseen omaa suomen kielen taitoaan.

Dave puolestaan ei ole opiskellut suomea tarkastelemieni videoiden kuvausaikaan mennessä, mutta hän osaa suomea ja ruotsia muutamia sanoja. Kumpikaan heistä ei siis puhu suomenkielisissä videoissa omaa ensimmäistä kieltään, mikä voi vaikuttaa suureen koodinvaihtojen määrään. Aineistoni vlogien kuvaamisen aikana Cat ja Dave muuttivat Englannista Suomeen, millä voi olla vaikutusta vuorovaikutuksen kielimaisemaan.

Etenen tässä luvussa siten, että tarkastelen aluksi luvussa 3.1. koodinvaihdosta tehtyä aikaisempaa tutkimusta, joka liittyy jollain tavoin omaan aiheeseeni. Aiemman tutkimuksen tarkastelun jälkeen siirryn käsittelemään puhujan ja katsojien välistä vuorovaikutusta monologimuotoisissa katkelmissa osallistumiskehikon rakentumisen näkökulmasta luvussa 3.2. Sitä seuraavassa alaluvussa 3.3. tarkastelen koodinvaihdon vaikutusta puhuteltavan valintaan katkelmissa, joissa kameran edessä on kaksi osallistujaa. Luvun lopuksi kokoaan huomioni vielä yhteen luvussa 3.4., jossa tiivistän tekemäni havainnot.

3.1. Aiemppaa tutkimusta koodinvaihdosta

Koodinvaihtoa on tutkittu vuosikymmenten ajan eri tieteenaloilla, mutta oman pro gradu -tutkielmani aiheen kannalta olennaisimpia tutkimuksia ovat tällä vuosikymmenellä tehdyt, tietokonevälitteiseen viestintään liittyvät tutkimukset. Näistä yhtenä esimerkkinä on Verschikin ja Kaskin (tekeillä) artikkeli, jossa tarkastellaan englannin vaikutusta viron kieleen blogeissa ja vlogeissa. Lisäksi he tutkivat, miten englantia vaikuttaa kielenkäyttöön: vaikuttaako se kielen rakenteeseen vai pelkkään sanastoon. Toisena esimerkkinä omalle tutkimukselleni läheisestä aiheesta on Lienardin ja Penloupin (2011: 73) tutkimus blogeissa käytetystä koodinvaihdosta ja kielikontaktien näkymisestä nettikirjoituksessa. Vaikka heillä tutkimuksen kohteena onkin puhutun kielen sijasta kirjoitettu kieli, liittyy heidän tutkimusaiheensa kuitenkin omaani siltä osin, että oman aineistoni vlogit ovat videomuotoisia blogitekstejä, joissa käsiteltävät aihepiirit liittyvät blogien tavoin keskeisesti vloggaajan henkilökohtaiseen elämään.

Lienard ja Penloup (2011: 83) havaitsivat, että blogeissa koodinvaihtoa ja kielen kääntämistä ilmenee silloin, kun bloggaaja on kaksikielisestä kulttuurista kotoisin ja haluaa koodinvaihdon avulla osoittaa uskollisuuttaan molemmille kulttuureille. Koodinvaihtoa ja kielen kääntämistä ilmenee blogeissa myös silloin, kun bloggaaja asuu vieraassa maassa,

jonka kieltä hän puhuu sujuvasti ja kirjoittaa sekä asuinmaassaan että ulkomailla asuville lukijoille. (Lienard & Penloup 2011: 83.) Saman havainnon kirjoittamisen kohteesta on tehnyt Arvola (2018) tarkastellessaan Yhdysvalloissa asuvan suomalaisen Facebook-kirjoituksia. Hänen informanttinsa pääasiallinen yleisö on suomenkieliset lukijat, joille hän haluaa kertoa arjestaan Yhdysvalloissa, mutta ottaa kirjoituksissaan huomioon myös englanninkieliset lukijat. (Arvola 2018: 54.) Oman tutkimusaineistoni vloggaajassa yhdistyvät nämä molemmat piirteet, minkä vuoksi ei ole yllättävää, että hän käyttää videoissaan sekä pitkäaikaisen asuinmaansa, Ison-Britannian, pääkieltä englantia että suomenruotsalaistaustansa vuoksi suomea ja ruotsia.

Koodinvaihtoa television keskusteluohjelmissa ovat tutkineet Abdullah ja Buriro (2011). Tutkimuksessaan he ovat selvittäneet erityisesti korkeasti koulutettujen televisionkatsojien mielipidettä keskusteluohjelmissa käytetystä koodinvaihdosta kyselytutkimuksen avulla. Tutkimuksessa selviää, että kyselyyn vastanneilla on vaihtelevat mielipiteet koodinvaihdosta keskusteluohjelmissa. Pääasiallisesti vastaajat suhtautuvat positiivisesti ja keskustelun ymmärtämistä helpottavasti koodinvaihtoon, mutta joukossa on myös vastauksia, joissa koodinvaihdon käyttö televisiossa ajatellaan esiintyjien suppean sanavaraston aiheuttamaksi. (Abdullah & Buriro 2011: 13, 25.) Vaikkei oma tutkimukseni perehdykään vlogien katsojien suhtautumiseen koodinvaihtoon, voi televisiossa käytetyn koodinvaihdon tutkimusta pitää läheisenä tutkimukselleni julkaisukanavana käytettyjen medioiden samankaltaisuuksien vuoksi.

Myös radiotoimittajien kielenkäyttöä on tutkittu koodinvaihdon näkökulmasta. Esimerkiksi Tseng (2018) on tarkastellut kaksikielisten radiotoimittajien diskurssistrategioita, koodinvaihtoa ja radiolähetyksen vuorovaikutuksen rakenteita erityisesti ohjelman lopetuspuheenvuoroissa. Koodinvaihtojen osalta hän on tutkinut niiden määrällistä yleisyyttä, tyyppiä ja merkitystä diskurssianalyysin keinoin. Tutkimissaan radio-ohjelmissa toimittajilla koodinvaihto on toiminut institutionaalisen identiteettirakenteen resurssina radiolähetyksen rakenteiden sallimissa rajoissa. (Tseng 2018: 481–482, 487, 497.) Vlogeissa rakenne on vapaampi kuin radiolähetyksissä, mutta niissä molemmissa puhujan identiteetti vaikuttaa koodinvaihdon käyttöön. Omassa aineistossani tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Cat on erikseen päättänyt alkaa tehdä suomenkielisiä videoita suomenkielisten

katsojiensa toiveesta, vaikkei hän omasta mielestään osaakaan puhua suomea kovin hyvin. Hänen videoistaan saa vaikutelman siitä, että hän kokee itsensä englantilaiseksi, minkä vuoksi on luonnollista, että englantia näkyy hänen puheessaan.

3.2. Puhujan ja katsojien välinen vuorovaikutus

Aineistostani löytyy runsaasti tapauksia, joissa vloggaaja osoittaa puheensa koodinvaihdon avulla tietylle vastaanottajalle, ja käsittelen seuraavaksi muutamia esimerkkejä näistä. Ensimmäisenä esimerkkinä on seuraava aineistokatkkelma, joka toimii samalla videon aloituksena. Cat aloittaa videon hänelle tyypillisillä tavoilla: tervehdyksillä ja ajankohdan kertomisella.

(1) Hump day (VLOGI: SOITTO AGENTILTA, kohta 01:06,
<https://youtu.be/C9HerKkQxTw?t=65>)

```
-> Cat:  fmoi kaikki (.) huomenta (.) god morgon.f
02      fvihtonkin f tuus suomenkielinen vlogi.
          fkatsoo ylös-----f
->      //ftänään on keskiviik fko f elikkä f hump f day. hehf
          fvilkaisee ylös f
04      kuten f sitä kutsutaan englanniks f,
          fkatsoo ylös-->>
```

Esimerkki (1) alkaa kahdella, mikrotauolla toisistaan erotetulla, suomenkielisellä tervehdyksellä *moi kaikki* ja *huomenta* rivillä 1. Näitä seuraa ruotsinkielinen ilmaus *god morgon*, joka toistaa suomeksi jo sanotun tervehdyksen. Catin kaksikielinen tausta huomioiden sekä suomeksi että ruotsiksi tapahtunut huomenen toivottaminen ei ole poikkeuksellista. Tätä kielellistä ratkaisua tukee myös se seikka, että Cat kertoo eräällä videollaan, että hänellä on paljon sekä suomen- että ruotsinkielisiä tilaajia eli hänen YouTube-kanavaansa säännöllisesti seuraavia henkilöitä, jotka saavat ilmoituksen jokaisesta uudesta kanavalle julkaistusta videosta. Sanoessaan tervehdyksen sekä suomeksi että ruotsiksi puheessa korostuu se, kenelle katsojista mikäkin tervehdys on tarkoitettu. Cat lausuu tervehdykset katsoen suoraan kameraan, mikä korostaa sanojen osoittamista katsojille.

Samaisessa esimerkissä (1) huomionarvoista on lisäksi rivillä 3 tapahtuva koodinvaihto sekä sitä seuraava selvennys rivillä 4. Tervehtimisen ja kyseisessä videossa käytettävän

kielen kertomisen jälkeen Cat sanoo, että videon kuvausajankohta on *keskiviikko elikkä* ↑*hump day*, jossa koodinvaihto on sulautettu osaksi suomenkielistä lausetta (vrt. Halmari 1997: 70). Rivillä 4 Cat lisää koodinvaihdon perään tarkentavan selityksen *kuten sitä kutsutaan englanniks*, mikä viittaa siihen, että suomenkieliset katsojat otetaan huomioon ja Cat ikään kuin asemoi itsensä opettamaan mahdollisesti vieraan ilmaisun videon katsojille, vaikka rivin 3 vuoron aikana Cat jo suhteuttaa ilmaukset *keskiviikko* ja ↑*hump day* toisiinsa *elikkä*-rinnastuskonjunktioilla.

Toisena esimerkkinä monologivideosta, jossa koodinvaihto vaikuttaa keskustelun osallistumiskehikkoon, on seuraava esimerkki (2). Se on katkelma videosta, jossa Cat kertoo lyhyissä kohtauksissa asioista, joita hänen videoidensa katsojat eivät muiden hänen videoidensa perusteella tai muutenkaan hänestä tietäisi. Katkelma alkaa sillä, että Cat pyyhkii keittiössä tiskipöytää.

(2) Puhtausintoilija (TÄTÄ ET TIENNYT MINUSTA | Suomenkielinen video, kohta 01:15, https://youtu.be/olE1qjyEk_c?t=74)

```
((pyyhkii pöytää))
-> Cat: //mä oon tämmönen (.) ñn(h)iin sanottu neat (.) freak
->      †+mun piti oikeen+ go+oglata //†mikä neat freak o†n suo†meks,†
      †-----1-----†          †-----1-----†          †--1--†
      +-----2-----+
1: katsoo vas. alas
2: osoittaa oik. kädellä vas. alas
03      //†käyttääks joku oikeesti +sanaa
      †heiluttaa oik. kättään--->
04      † (.) %puhtaus(.)intoi+li†ja.
      †katsoo vas. alas-----†
      †-----+
      kuva          %kuva1
05      (0.3)+(0.2)+
      †pudistaa päätään+
->      no (.) †either way† (.) mä oon #puhtausintoi†lija#.
      †katsoo vas. alast          †katsoo alas-->>
```


KUVA 1. ”puhtaus(.)intoilija.”

Ensimmäinen koodinvaihto esimerkissä (2) löytyy riviltä 1, jossa Cat kuvailee itseään käsitteellä *neat* (.) *freak*. Englanninkielistä ilmausta edeltää samalla rivillä demonstratiivipronomini *tämmönen* sekä adverbista ja partisiipista muodostettu leksikaalistuma *n(h)iin sanottu*, jotka molemmat nähdäkseni kuvaavat tässä kohdassa epäröintiä niitä seuraavassa sanavalinnassa. Koodinvaihtoa edeltää tauko pronominin ja *n(h)iin sanottu* -ilmauksen välissä, minkä lisäksi on huomattava, että Cat lausuu koodinvaihdon ja sitä edeltävän leksikaalistuman hymyillen ja leksikaalistuman alussa naurahtaa. Ilmausten *tämmönen* ja *n(h)iin sanottu* avulla Cat liputtaa (*flagging*) eli korostaa niitä seuraavaa koodinvaihtoa. Tällaisten ilmauksen käyttö monikielisessä keskustelussa vetää huomion lainattuun sanaan. (Poplack, Wheeler & Westwood 1989: 138.)

Cat lausuu voimakkaasti rivin 1 koodinvaihtokohdan kummatkin englanninkieliset sanat ja jättää sanojen väliin selkeän tauon. Tämä kuvaa nähdäkseni erityistä sanojen painotusta ja korostaa sitä, että sanat ovat jollain tavoin ongelmallisia. Tähän tulkintaan tulee vahvistusta rivillä 2, jossa Cat sanallistaa edellisrivin englanninkielisten sanojen ongelmallisuuden kertomalla, että *mun piti oikee googlata // mikä neat freak on suomeks*. Sen sanoessaan hänen katseensa kääntyy kolmesti katsomaan vasemmalle alas pöydän tasolle. Hänellä on oletettavasti tietokone auki pöydällä, jota hän vilkuilee, kun katse ei ole kohdistettu suoraan kameraan. Katseen lisäksi hän osoittaa oikealla kädellään rivin 2 alussa samaan suuntaan, johon katse on suunnattu, mikä korostaa entisestään sitä, että pöydällä oli jotain lausuman sisällön kannalta merkittävää.

Riveillä 3 ja 4 kahta koodinvaihtokohtaa seuraa kysymys *↑käyttääks joku oikeesti sanaa* (.) *puhtaus* (.) *intoilija*, jossa sana *oikeesti* antaa vaikutelman epäluuloisuudesta. *Sanaa*-ilmauksesta lähtien Catin puhetta rytmittää oikea käsi, jota hän heiluttaa ylös ja alas painollisten tavujen kohdalla. Lisäksi *puhtaus* (.) *intoilija*-sanan kohdalla Catin katse kääntyy taas vasemmalle alas kohti oletettua tietokonetta (ks. kuva 1). Rivien 3 ja 4 muodostaman vuoron voi ajatella olevan retorinen kysymys Catin tasaisen intonaation ja epäluuloisen vaikutelman vuoksi, mutta videon katsojilla on kuitenkin mahdollisuus kommentoida videota, joten Cat saattaa saada kysymykseen myös vastauksen. Retorinen kysymys on interrogatiivimuotoinen lausuma, johon ei odoteta vastausta, vaan pikemminkin samanmielisyyden osoittamista (VISK 2008 § 1705). Osallistumiskehikon näkökulmasta Catin ky-

symysmuotoinen vuoro osallistaa katsojia, vaikkei hän välttämättä odottaisikaan kysymyksiensä vastausta. Kysymysvuoroa seuraa pidempi tauko, jonka puolella välissä Cat pudistaa päätään. Sen voi katsoa merkitsevän epäluulon jatkumista.

Rivillä 5 on esimerkin (2) kolmas koodinvaihto, ↑*either way*, jota edeltää partikkeli *no* ja mikrotauko (.). Koodinvaihtoa seuraa toteamus *mä oon #puhtausintoilija#*, mikä kokoaa katkelman keskeisen ajatuksen. Tämä katkelman kolmas koodinvaihto vaikuttaa pikemminkin toimivan Catin sanomisten jäsentäjänä kuin esimerkiksi englanninkielisten katsojien huomioimisena, koska ilman sitäkin viimeinen vuoro on suomekielisten katsojien näkökulmasta kokonainen ja ymmärrettävä. Ilmaus ↑*either way* on kahden mikrotauon avulla irrallaan muusta rivin 5 vuorosta, ja ilmauksen ajan Cat katsoo alaviistoon, mikä antaa viitteitä siitä, että ilmaus ei ole suoranaisesti katsojille osoitettu. Ilmaus toimii tilanteessa diskurssipartikkelina (*discourse marker*) (TTP s.v. *discourse marker*), joka luonnehtii Catin suhtautumista tilanteeseen. Diskurssipartikkelit ovat yleisiä koodinvaihdossa vaihtuvia ilmauksia kaksikielisessä keskustelussa, ja ne ajatellaan usein eleiden tavoin multimodaalisen resurssivalikon osaksi vuorovaikutuksessa (Matras 2009: 193). Cat painottaa vuoron lopussa toistuvan *#puhtausintoilija#*-yhdyssanan molempien sanojen alkutavuja, mikä korostaa videon katsojalle sitä, että kyseinen sana on tilanteessa ongelmallinen ja oletettavasti Catille vieras.

3.3. Kahden videossa olevan puhujan välinen vuorovaikutus

Seuraavaksi tarkastelen koodinvaihtoa aineistoni sellaisista vlogikatkelmista, joissa Catin lisäksi esiintyy hänen puolisonsa Dave. Tällaisilla videoilla puhujat käyvät dialogia keskenään, mutta videoiden katsojat ovat jatkuvasti mukana vuorovaikutuksessa. Ensimmäisessä dialogivideoesimerkissä (3) Cat ja Dave ovat kävelemässä kaupasta kotiin.

(3) Paketti (VLOGI: VAPAAPÄIVÄ KOTONA SUOMESSA, kohta 02:05, <https://youtu.be/cO8yaF2f0iQ?t=126>)

```

      ((Dave seisoo Catin takana kamera kädessä, paketti kainalossa,
      ostoskassi maassa))
01 Cat:  +(0.3) *tä+mmöstä tää sit on.
      +pudistaa päätään+
      Dave:      •katsoo Catin kameraan--->

```

```

02 Dave: ha?•
        -->•
-> Cat:  •†°wasn't talking to° you°†.
        †katsoo Davea-----†
        Dave: •vilkaisee pakettia•
04 Dave: no £sorry£, hih*
        *lähtee kävelemään pakettia kuvaten-->
05      +(1.0)+%†(1.0)*
        -->•*
        Cat:      †katsoo vas.-->>
        +pudistaa päätään+
        kuva      %kuva2
06 Dave: //+do it for the +[vlog], (.) do it for the vlog,
        Cat:      +kuvaa Davea---+
07 Cat:      [£ehh£]
08      //+haettiin just meiän (.) paket- tai Daven paketti?
        +kuvaa Daven kädessä olevaa pakettia kävellessään-->>
09      •#mut siel on jotain# £mu•llekin£?
        Dave: •katsoo Catia-----•
-> Dave: //not just my paketti,
11      its (.) does something in there for you †as well.
        Cat:      †katsoo oik. alas-->
12      +(0.2)+ (0.3)
        -----†
        +zoomaa kasvoihinsa-->>
-> Cat:  •that's literally what I just sa•id.
        Dave: •katsoo Catia-----•
12 Dave: £oh •hhh[he •he he£.
        •katsoo Catia•
13 Cat:      [£he hte£.
        †katsoo pois päin kamerasta-->>

```


KUVA 2. Cat ja Dave, rivillä 5.

Esimerkki (3) alkaa tilanteesta, jossa Cat kuvaa itseään ja taustalla näkyy hänen puolisonsa Dave, jolla on kädessään kamera, kinalossaan suurehko paketti ja vieressään maassa kauppakassi. Dave on kuvaamassa omalla kamerallaan videota samanaikaisesti kuin Cat omaansa. Catin vuoro rivillä 1 alkaa tauolla, jota säestää pään pudistus ja kommentti *tämmöstä tää sit on*. On vaikea sanoa, katsooko Cat suoraan kameraan vai kameran kautta puolisoaan kohti, mutta katseen kohteen epäselvyydestä huolimatta Catin elekieli antaa viitteitä turhautumisesta. Dave katsoo Catin kameraa kohti ja ilmeisesti tulkitsee

rivin 1 vuoron hänelle kohdistetuksi, sillä rivillä 2 Catin huomautusta seuraa Daven nousuvalla intonaatiolla lausuttu kysyvä dialogipartikkeli *ha*, jonka voi lukea kuuluvan tarkistuskysymysten joukkoon. Dialogipartikkelit ovat pienimpiä kielen keinoja, joilla voi osoittaa osanottajuutta keskustelussa. (VISK 2008 § 797, 798.) Tässä partikkelin voi nähdäkseni tulkita nimenomaan tarkistuskysymykseksi, koska sen avulla Dave pyrkii selvittämään omaa rooliaan osallistumiskehikossa.

Rivillä 3 kuitenkin selviää, ettei Catin ensimmäisen rivin vuoro ole osoitettu Davelle, vaan Catin videoiden katsojille. Kyseisellä rivillä on katkelman ensimmäinen koodinvaihto, jossa Cat sanoo muuta keskustelua hiljaisemmalla äänellä puolisoonsa katsoen englanniksi lauseen *°wasn't talking to you°*. Vuoro toimii vastauksena Daven edeltävälle kysyvälle vuorolle eli Dave saa tässä puhuteltavan roolin osallistumiskehikossa. Vaikka Catin äänensävy ja sanavalinnat tekevät koodinvaihtokohdasta tylynoloisen, Dave vastaa kuitenkin rivillä 4 hymyillen *no £sorry£*, jonka jälkeen hän vielä naurahtaa. Tämä Daven positiivinen reaktio saattaa liittyä siihen, että hän olettaa olevansa osallistumiskehikossa puhuteltavan roolissa, mutta ei olekaan, sillä myös Cat alkaa kuvata omaa vlogiaan kotimatkan aikana. Dave poistuu kuvasta kuvaten omalla kamerallaan kädessään olevaa pakettia, minkä aikana Cat kääntää katseensa vasemmalle pois päin puolisostaan päättään pudistellen. Catin ilme ja elekieli antavat vaikutelman siitä, että hän on turhautunut tilanteesta (ks. kuva 2). Sama turhautuneisuus näkyy jo esimerkin ensimmäisessä vuorossa *tämmöstä tää sit on*, joka nähdäkseni viittaa siihen, että he molemmat kuvaavat omiin vlogeihinsa kaiken päivän aikana tapahtuvan, mikä taas hidastaa arkisia toimia, kuten tässä kaupasta kotiin kävelemistä.

Videon leikkauskohdan jälkeen rivin 6 alussa näkyy vain Daven kasvot, ja hän toistaa kahdesti lauseen *do it for the vlog*, mikä saa Catin naurahtamaan. Kyseinen lausuma saattaa viitata siihen, että Cat ja Dave eivät voi käydä kaupassa kuvaamatta samalla tekemisään vlogeihinsa. Pronominilla *it* Dave viitanee nimenomaan jatkuvaan kuvaamiseen. Riveillä 8 ja 9 Cat kertoo videokatkelmassa näkyneen paketin taustoja katsojilleen samalla kuvaten pakettia Daven kädessä. Kertoessaan paketista Cat korostaa *paketti*-sanana alussa olevaa klusiilia vahvasti ja sanottuaan rivin 8 lopussa *tai Daven paketti* Dave kääntyy katsomaan häntä melkein vuoron loppuun asti. Tämän jälkeen Dave kommentoi asiaa sanomalla *not just my paketti* ja jatkamalla saman sisältöisellä lausumalla, jonka Cat oli juuri rivillä 9 tuottanut. Catin vuorot riveillä 8 ja 9 olivat sisältönsä perusteella osoitettu

videon katsojille, mutta Dave reagoi tilanteeseen siten, että tilanne olisi jollain tavoin ongelmallinen, koska hänen seuraava vuoronsa alkaa kieltosanalla *not*. Osoittamalla lausuman ongelmalliseksi tulee näkyviin se, että Dave ymmärsi Catin edeltävän vuoron vain osittain.

Rivillä 10 oleva Daven vuoro osoittaa hänen ymmärtäneen Catin rivin 8 vuorosta ainakin lausekkeen *Daven paketti*, mutta ei rivin 9 sisältöä. Daven sanoessa rivillä 11 *its (.) does something in there for you as well* Catin katse kääntyy oikealle pois kamerasta lausuman lopussa ja videokuva zoomautuu kuvaamaan pelkkiä Catin kasvoja tauon ajaksi. Zoomauksen aikana Cat pyöryttää silmänsä oikean kautta takaisin kameraan, ja tätä seuraa Catin Davelle osoitettu lausuma *that's literally what I just said*. Kyseinen vuoro näyttää huvittavan Davea, ja riveillä 12 ja 13 he molemmat alkavat nauraa. Dave katsoo Catia rivin 11 lausuman ajan ja uudestaan purskahtaessaan nauramaan ilmeisesti siksi, että tajuaa tilanteen huvittavuuden.

Esimerkissä (3) Catin englanninkielisten koodinvaihtojen voi katsoa olevan kielen vaihtumisen puolesta osoitettu Davelle. Koodinvaihtojen avulla Cat sisällyttää Daven osallistumiskehikkoon ratifioidun puhuteltavan rooliin, vaikka ensisijaisesti Cat puhuu kyseisessä katkelmassa videonsa katsojille. Näissäkin kohdissa katsojat säilyvät taustalla kuulijoina, jotka eivät osallistu keskusteluun. Puolestaan Daven suomen kielellä tuotettu sana *paketti* on nähdäkseni osoitettu sekä Catille että Catin suomenkielisen videon katsojille. Aineistokatkelmani perusteella koodinvaihdon avulla voidaan siis jakaa rooleja osallistumiskehikossa ja osoittaa, kuka missäkin kohdassa on pääasiallisena puhuteltavana ja vastaanottajana.

Toiseksi esimerkiksi koodinvaihdon avulla tapahtuvasta osallistumiskehikon muokkauksesta dialogivideossa olen valinnut seuraavan esimerkin, jossa Cat ja Dave suunnittelevat tavaroiden lähettämistä Lontoon-kodistaan Suomeen ennen varsinaista muuttoa. Esimerkkiä (4) on edeltänyt tilanne, jossa Cat on yksin kotona ja tekee tietokoneen ääressä töitään. Kamera on suunnattu kuvaamaan laajasti koko huonetta.

(4) Laatikko (VLOGI: SOITTO AGENTILTA, kohta 03:37,
<https://youtu.be/C9HerKkQxTw?t=215>)

```

((Cat istuu pyörivällä työtuolilla))
01 Cat: £Dave tuli †just *†kotiin£ ja† hän on ostanut (.)
        †vilkaisee vas.---†
    Dave:                *tulee huoneeseen saksien kanssa--->
02      @tädädättädää@? (0.3)* pahvilaatikoita::
    Dave:                --->*avaa laatikkopakettia--->
-> Dave: //†laatikko.
    Cat:                †>>kääntyy kamerasta poispäin kohti Davea--->
-> Cat: hehe £laatikko yeah£ box,=
        -----
05      =me <tullaan //†lähettämään>† UPSillä (.) #muuta†ma#=
        --->†                †kääntyy
    Dave:                *kokoaa laatikkoa---> r. 05-15
06      =ehkä #viis† laatikkoo Su†omeen#,
    Davea kohti†                †kääntyy Davea kohti---> r. 06-16
07      (3.0)
->      †okey †they are †not too bad, (0.5) or? (1.5)
09 Dave: I (don-)?
-> Cat: †it's fine?
11 Dave: great size.
12      (0.5)
-> Cat: yea.
14 Dave: considering we (th-) need to send back,
-> Cat: sure (-)*,
    Dave:                --->*
->      //†high five†. *(1.5)*
        --->†
        †vasen käsi suoristettuna--->
    Dave:                *läpsäyttää Catin käteen*
17      //Dave on <muuten toipunut hyvin leikkau†sesta>,
        †kääntää katseen ylös
->      do you wanna say †hello?
    Daven suuntaan--->
->      cos everyone's been so worried about you†?
        --->†
20 Dave: *(.)hello *[(.) I]am fine.
        *vilkuttaa kameralle*siirtyy Catin taakse--->
21 Cat:                [mh†ihih†]
        †katsoo Davea--->
22      #njaa#† (.) #kaikki# on †hyvin,
        --->†                †katsoo vas. ja syö kulhosta--->
-> Dave: [hyvin] menee.
    Cat:                -----
24 Cat: [jes: ] £h(h)yvin m(h)enee£ he †he he†,
        --->†
        †pudistaa päätään--->

```

Esimerkin (4) alussa Cat on yksin huoneessa, johon Dave tulee saksien kanssa litteraatin ensimmäisen rivin aikana. Daven saapuessa huoneeseen Cat tuottaa vuoron *£Dave tuli just †kotiin£ ja hän on ostanut (.) @tädädättädää@? (0.3) pahvilaatikoita::* vilkaisten vuoron kolmannen sanan kohdalla vasemmalle Daven suuntaan. Dave on mahdollisesti

kuullut oman nimensä mainittavan, mikä saattaa motivoida häntä osallistumaan vuorovaikutukseen. Vilkaisun jälkeen Cat kääntää katseensa takaisin kameraa kohti vuoron loppumiseen asti. Cat lopettaa rivillä 2 vuoronsa partitiivimuotoisella yhdyssanalla *pgh-vilaatikoita*., jonka lausumisen jälkeen Dave toistaa suomeksi sanan edusosan, *laatikko*, nominatiivissa rivillä 3.

Vaikka Catin suomenkielinen vuoro on lausuttu kameraan katsoen ja siten ei-kielellisten piirteiden tarkastelun osalta osoitettu suoraan videon katsojille, Dave pääsee mukaan osallistumiskehikkoon toistamalla Catin vuoron lopun suomeksi. Daven suomenkielinen vuoro rivillä 3 on lausuttu laskevalla intonaatiolla, mikä ei sinällään ilmennä lausuman olevan hänelle ongelmallinen. Englannin kielessä laskevaa intonaatiota käytetään toteamuksissa ja kerrottaessa jostain varmasta (Halliday & Greaves 2008: 62–63), kun taas suomen kielessä puheen intonaatio on kaikenkaikkiaan laskeva (Leino 2001: 35). Ajattelun kuitenkin Daven hyödyntävän englannin kielioppia myös puhuessaan suomea, koska hän ei ole opiskellut videoiden kuvausaikana suomea ja on asunut koko ikänsä Isossa-Britanniassa.

Daven suomenkielisen lausuman jälkeen Cat reagoi rivillä 4 naurahduksella ja toistamalla hymyillen sanan *laatikko* ja sanoen vielä perään *yeah box*. Koska Cat toistaa Daven suomenkielisen lausuman ja kääntää sen vielä englanniksi myönnyttelevän interjektion *yeah* perään, Cat ikään kuin asemoi Daven suomenoppijaksi, vaikka Daven edellisen rivin suomenkielinen vuoro on intonaation perusteella toteamus. Dave ei kuitenkaan jatka Catin käännöksen jälkeen, vaan Cat jatkaa tauotta edellisen vuoronsa jälkeen itse osallistumiskehikossa puhujan roolissa Daven kootessa yhtä laatikoista.

Rivillä 5 alkavassa vuorossa Cat kertoo, että laatikoita on hankittu sen vuoksi, että he aikovat Daven kanssa lähettää valmiiksi Suomeen muutaman laatikollisen tavaraa muuttoa helpottaakseen. Rivillä 5 Cat tuottaa muuten suomenkielisen vuoron, mutta ääntää lähettiyritys UPS:n nimen englantilaisittain kameraan katsoen. Hän kääntyy jälleen Davea kohti rivin viimeisen sanan viimeisen tavun kohdalla, vaikka vuoro on nähdäkseni sisällöltään osoitettu kokonaan katsojille, joille laatikoiden Suomeen lähettäminen on uusi asia. Cat kääntyyilee mahdollisesti siitä syystä, että sekä katsojat että Dave olisivat osallistumiskehikossa ratifioitujen vastaanottajien roolissa.

Rivillä 6 sanan *laatikkoo* kohdalla Cat vilkaisee jälleen kameraan, kunnes kääntyy rivin viimeisen sanan ensimmäisten äänteiden jälkeen kymmenen rivin ajaksi Daveen päin. Tämä kokonaan katsojista poispäin kääntyminen osoittaa, että seuraavat vuorot on oletettavasti osoitettu Davelle, sillä kameralle selän kääntäminen ikään kuin sulkee katsojat osallistumiskehikon aktiivisten osallistujien ulkopuolelle. Katsojat jäävät kuitenkin taustalle kuulijoiksi, sillä selänkääntämiskohtausta ei ole leikattu lopullisesta videosta pois. Dave puolestaan tulee tilanteessa ratifoiduksi vastaanottajaksi, sillä Cat kääntää itsensä häneen päin. Vuoron loppumista rivillä 6 seuraa pidempi tauko, jonka aikana Dave kokaa edelleen yhtä laatikoista ja Cat seuraa tapahtumia.

Riviltä 8 löytyy seuraava, koko rivin mittainen koodinvaihto: *↑okey ↑they are ↑not too bad, (0.5) or? (1.5)*, jonka Cat lausuu Davelle nousevaan intonaatioon loppuen. Lausumalla Cat kommentoi kokoamisvaiheessa olevaa muuttolaatikkoa, ja sekä sisällöllisesti että prosodisesti lausuman voi tulkita kysymykseksi. Koodinvaihto on lausuttu suoraan Davea katsoen ja englanniksi, minkä vuoksi puhuteltavan roolissa osallistumiskehikossa on selvästi Dave. Dave tuottaa Catin jälkeen rivillä 9 epäselvästi kuullun vastausvuoron (*I don-*), minkä jälkeen Cat jatkaa toisella nousevaan intonaatioon päättyvällä vuorolla englanniksi sanoen *it's fine*. Lausuman voi intonaation perusteella tulkita kysymykseksi, jonka jälkeen Davelle mahdollistuu paikka ottaa seuraava vuoro itselleen, kuten hän tekee rivillä 11 tuottamalla vuoron *great size*.

Daven vastausvuoroa seuraa puolen sekunnin tauko, jonka jälkeen rivillä 13 Cat tuottaa englanninkielisen interjektion *yea*, joka toimii kommenttina edellisen Daven vuoron lausumaan laatikon koosta. Catin interjektion jälkeen Dave kuitenkin ikään kuin vielä jatkaa rivillä 11 alkanutta vuoroaan sanoen rivillä 14 *considering we (th-) need to send back*. Tämän vuoron perään Cat tuottaa myöntymystä osoittavan partikkelin *sure* ja sanan, josta ei saa selvää. Rivin 15 vuoron aikana Dave saa koottua yhden laatikoista.

Videon leikkauskohdan jälkeen rivin 16 alussa video jatkuu kohdasta, jossa Cat tuottaa käsi ylös ojennettuna vuoron *high five*. Lausuman aikana hän on edelleen kääntyneenä puolisoonsa päin, mikä edelleen vahvistaa ajatusta siitä, että riviltä 6 asti jatkunut kameraa kohti selin oleminen sulkee katsojat osallistumiskehikon ulkopuolelle. Lausuman jälkeisen tauon aikana Dave läpsäyttää ojennettuun käteen, minkä jälkeen videossa on jälleen leikkauskohta.

Rivillä 17 tuotetun suomenkielisen vuoron *Dave on <muuten toipunut hyvin leikkauksesta>* alun Cat lausuu suoraan kameraan katsoen ja siten osoittaen vuoron videon katsojille. Lausuman viimeisen sanan kohdalla Cat alkaa kääntää katsettaan ylös ohikävelevän Daven suuntaan ja katsoo puolisoaan kahden seuraavan vuoron ajan. Rivillä 18 Cat vaihtaa jälleen kieltä englantiin tuottaessaan nousevalla intonaatiolla päättyvän vuoron *do you wanna say ↑hello*, mikä on jälleen selkeästi osoitettu Davelle sekä katseen suuntaamisen että koodinvaihdon keinoin. Catin kysymysmuotoista vuoroa seuraa toinen nousevaan intonaatioon päättyvä englanninkielinen vuoro rivillä 19: *cos everyone's been so worried about you*, mikä toimii tarkennuksena edellisrivin kysymykselle. Cat kutsuu Daven seuraavaksi puhujaksi. Näiden kahden englanninkielisen vuoron aikana Catilla on kuitenkin rintamasuunta kameraan päin, joten vaikka katseen suunta ja koodinvaihto osoittavatkin puhuteltavaksi Daven, ei videon katsojia kuitenkaan tässä tapauksessa suljeta täysin osallistumiskehikon ulkopuolelle.

Dave tulee rivin 20 aikana Catin viereen kameran eteen ja vilkuttaa videon katsojille sanoen *hello (.) I am fine*. Vuoron aikana Cat naurahtaa ja jatkaa suomeksi rivillä 22 sanoen tasaiseen intonaatioon päättyvän vuoron *#njaa# (.) #kaikki# on hyvin*, mikä toimii Daven vuoron suomenkielisenä selityksenä. Vuoron viimeisen sanan kohdalla Cat kääntää katseensa vasemmalle kohti pöydällä olevaa kulhoa ja alkaa syödä. Seuraavaksi rivillä 23 Dave ottaa jälleen vuoron, ja hän tuottaa suomenkielisen parafraasimaisen vuoron *hyvin menee*, joka jatkaa rivillä 20 alkanutta kuulumisten kertomista. Suomenkielinen ilmaus mukailee parafrasien eli rinnakkaisilmauksen (TTP s.v. *parafrasi*) tavoin Catin edellistä vuoroa, eli Daven toteamuksen alussa on Catin vuoron viimeinen sana, josta hän muodostaa suomenkielisen ilmauksen.

Esimerkin (4) lopettaa Catin hymyillen tuottama vuoro *jes: £h(h)yvin m(h)enee£ he he he*, jossa Cat toistaa Daven tuottaman vuoron naurun saattelemana ja päättään pudistaen. Aineistolleni on melko tyypillistä, että Cat reagoi Daven suomeksi tuottamiin vuoroihin naurahtamalla. Tämä saattaa johtua siitä, että Catia huvittaa se, että Dave on oppinut suomea, vaikei olekaan sitä koskaan varsinaisesti opiskellut. Esimerkissä oli kymmenen koodinvaihtokohtaa, joista kahdeksan oli selkeästi osoitettu videon toiselle osallistujalle, tässä katkelmassa Davelle.

3.4. Yhteenveto

Tässä luvussa olen tarkastellut sitä, miten koodinvaihdon avulla voi vaikuttaa puhuteltavan valintaan ja siten myös osallistumiskehikon muodostumiseen vlogissa. Koodinvaihto on aineistossani tiuhaan käytössä oleva monikielisen vuorovaikutuksen resurssi, jota hyödyntävät sekä Cat että Dave. Aineistostani olisi voinut nostaa esimerkeiksi lukuisia muitakin katkelmia, mutta jouduin tutkielman pituudesta johtuen rajaamaan esimerkit neljään erilaista tilannetta kuvaavaan koodinvaihtokohtaan. Keskustelussa Catin matriisikielenä on suomi ja upotettuina kielinä ovat sekä englantia että ruotsia. Englantia käytetään upotetun kielen roolissa aineistossani huomattavasti enemmän kuin ruotsia, sillä englantia on Catin ja Daven välisen arkivuorovaikutuksen kieli. Cat käyttää kuitenkin ruotsia esimerkiksi tervehdyksissä (ks. esim. (1)) ja yksittäisissä substantiivilausekkeissa.

Luvussa 3.2. tarkastelen sellaisia aineistokatkelmia, joissa suurin osa koodinvaihtoista on osoitettu vlogin katsojille. Esimerkeistä (1) ja (2) on havaittavissa, että katsojille osoitetut koodinvaihdot ovat yleensä lyhyitä lausekkeita, yksittäisiä sanoja tai tervehdyksiä. Olen tulkinut koodinvaihdot katsojille osoitetuiksi tarkastelemalla eleitä ja katseiden suuntausta kameran suuntaan ja siitä poispäin. Katsojille osoitetut koodinvaihdot on tuotettu vlogeissa katsomalla suoraan kameraan. Koodinvaihtojen ja kehollisuuden yhteydestä kerron lisää seuraavassa analyysiluvussani (ks. luku 4). Koodinvaihtojen yhteydessä tämänkaltaisissa vlogeissa Cat käyttää apunaan koodinvaihdon liputtamista eli merkitsemistä erilaisten sitä edeltävien sanojen ja lausumien avulla. Esimerkkinä analyysisani on tapaus *£n(h)iin sanottu neat (.) freak£*, jossa ilmaus *niin sanottu* kiinnittää kuulijan huomion sitä seuraavaan koodinvaihtoon (Poplack, Wheeler & Westwood 1989: 138).

Katsojille osoitettujen koodinvaihtojen jälkeen luvussa 3.3. olen tutkinut toiselle videon osallistujalle osoitettuja koodinvaihtoja. Catin Davelle osoitetuista koodinvaihtoista on huomattavissa se, että suurin osa niistä on koko vuoron mittaisia vaihtoja, kun taas videon katsojille osoitetut koodinvaihdot ovat lyhyempiä, maksimissaan muutaman sanan mittaisia vaihtoja suomenkielisen vuoron keskellä. Daven koodinvaihdot englannista suomeen ovat yleisimmin yksittäisiä sanoja tai lyhyitä lausekkeita, jotka usein viittaavat jonnekin Catin edellä suomeksi tuottamaan vuoroon. Vuorojen kielellisellä muodolla on keskeinen suhde merkityksen kanssa, mistä johtuen vuorojen sisällöt luonnollisesti vai-

kuttavat puhuteltavan valintaan ei-kielellisten piirteiden ohella. Poimimalla yksittäisiä sanoja Catin puheesta ja toistamalla ne suomeksi Dave pääsee osaksi vuorovaikutusta ja siten myös mukaan keskustelun osallistumiskehikkoon.

4. KATSEEN JA MUUN KEHOLLISUUDEN VAIKUTUS OSALLISTUMISKEHIKKOON

Tässä luvussa tarkastelen aineistoni vlogien ei-kielellisten piirteiden vaikutusta puhuteltavan valintaan erityisesti keskittäen tarkasteluni osallistujien katseisiin ja muuhun kehollisuuteen. Niiden avulla vuorovaikutuksessa osallistujat voivat koordinoida keskinäisiä toimintojaan (Ruusuvuori 2016: 49). Tarkoitukseni on selvittää aineistoni pohjalta, miten katseen suuntaamisen, kehon asentojen ja eleiden avulla luodaan osallistumiskehikkoa ja vaikutetaan osallistujien rooleihin siinä. Luvussa 4.1. käsittelen aiempaa tutkimusta ei-kielellisistä piirteistä ja sen jälkeen luvussa 4.2. katseen suuntaamisen vaikutusta puhuteltavan valintaan. Luvussa 4.3. tarkastelen vuorovaikutuksessa muutoksia kehon asennoissa ja eleitä eli osallistujien muuta kehollisuutta osallistumiskehikon muodostumisen näkökulmasta. Tämän pääluvun päättää yhteenveto (luku 4.4.), jossa kerron aineistoni ei-kielellisistä piirteistä tekemistäni havainnoista tiivistetysti.

Ei-kielellisillä piirteillä tarkoitetaan kaikkia vuorovaikutuksen kielellisen aineksen ulkopuolisia toimintoja, kuten puheen prosodisia piirteitä, katseen suuntaamista, naurua ja erilaisia eleitä, kuten pään pudistelua ja osoittamista. Näiden piirteiden käsittelyssä on otettava huomioon, että vuorovaikutuksessa kielelliset ja ei-kielelliset piirteet toimivat yhdessä muodostaen keskustelun osallistujille keinojen valikon, joten niitä ei ole mielekästä tarkastella täysin erillisinä toisistaan. (Haakana 2001: 70–71.) Tämän vuoksi omassa tutkimuksessanikin eri resurssit limittyvät toisiinsa, vaikka keskitän tarkasteluni analyysiluvuissa eri resursseihin. Rajaan tarkasteluni koskemaan ainoastaan katseen suuntausta ja muita kehollisia resursseja, sillä kaikkien mahdollisten ei-kielellisten piirteiden tarkasteleminen aineistostani ei mahdu muiden tarkastelemieni piirteiden lisäksi yhteen pro gradu -tutkielmaan.

Goffman (1981) käyttää käsitettä *addressed recipient* käsitellessään katseen vaikutusta vuorovaikutuksen osallistumiskehikkoon ja puhuteltavan valintaan. Hän tarkoittaa käsitteellä sitä keskustelussa olevaa vastaanottajaa, jota kohti puhuja kohdistaa puhuttelunsa ja katseensa ja jonka puhuja olettaa ottavan seuraavaksi puhujan roolin. (Goffman 1981: 132–133.) Myöhemmissä tutkimuksissa on korostettu myös vastaanottajan aktiivista roolia puhuteltavan valinnassa. Vastaanottaja voi siis toimintansa ja toimimatta jättämisen avulla vaikuttaa keskustelun puhujan vuoroon ja siten vuorovaikutuksen jäsentymiseen.

(Goodwin & Heritage 1990: 293.) Aionkin siis omassa tutkimuksessani ottaa huomioon puheen tuottajan lisäksi vastaanottajan aktiivisen toiminnan osallistumiskehikon rakentumista tarkastelllessani.

Vlogiaineisto poikkeaa tavallisesta keskustelunanalyttisen tutkimuksen aineistosta siinä, että videolla esiintyvä vloggaaja saattaa liikkua kameran kanssa ja kuvata ympärillään olevia asioita, vaikka useimmiten kuvaisikin itseään. Tämä monimutkaistaa osallistujien katseen suunnan määrittelyä. Katseeksi voi ajatella videon osallistujien kameran edessä suuntaamat katseet mutta myös kameran kuvauskohteen, sillä oletettavasti vloggaaja katsoo kameran kuvaamaan suuntaan. Jälkimmäisessä tapauksessa katseen suuntaa ei voi kuitenkaan varmasti todeta, joten tässä tutkielmassani katseeksi määrittelen ainoastaan videon osallistujien katseet, jotka voi yksiselitteisesti nähdä videolla. Katseen suuntaamisen vaikutuksista osallistumiskehikkoon kerron tarkemmin luvussa 4.2.

4.1. Aiempaa tutkimusta vlogien ei-kielellisistä piirteistä

Katseiden ja eleiden vaikutusta vuorovaikutukseen on tutkittu keskustelunanalyysin näkökulmasta jo 1980-luvulta lähtien (ks. esim. Goodwin 1981; Heath 1984), mutta tarkastelen tässä alaluvussa sellaisia tutkimuksia, jotka ovat lähempänä omaa tutkimusaiheittani. Katseen ja eleiden merkitystä vlogeissa on tarkastellut esimerkiksi Frobenius (2014). Hän tarkastelee tutkimuksessaan nimenomaan monologimuotoisia YouTube-videoita, joissa osallistumiskehikon roolien luomisessa on käytössä monia resursseja. Katseita ja eleitä käsitellessään Frobenius huomauttaa, että vlogi on siitä poikkeuksellinen vuorovaikutustilanne, että siinä katseen avulla ei ole mahdollista osoittaa sitä, kenelle katsojista lausuma on osoitettu, sillä vloggaajalla ei ole pääsyä katsojiensa katseisiin. Mutta on oleellista huomata, että katseen suuntaamisella on vaikutusta, jos nauhoitustilassa on muita ihmisiä läsnä. (Frobenius 2014: 59, 66.) Omassa tutkimuksessani katseen avulla osoitetaan kuitenkin myös monologimuotoisissa videoissa sitä, milloin jokin tietty lausuma on selkeästi osoitettu nimenomaan katsojille ja milloin ei, vaikka tiettyä katsojaa onkin mahdotonta puhutella.

Frobenius (2013) on katseiden suuntaamisen lisäksi tutkinut monologimuotoisissa vlogeissa tapahtuvaa osoittamista. Tutkimuksessaan hän tarkastelee, millaisia osoittamisen

muotoja aineistonsa vlogeissa esiintyy ja mitä pragmaattisia funktioita niihin liittyy. Olennaisena tavoitteena tutkimuksessa on osoittaa, miten vloggaajat ovat vuorovaikutuksessa monologimuotoisissa videoissa katsojiensa kanssa, kun puhuja ei ole katsojien kanssa samassa tilassa. Johtopäätöksenä tutkimuksessa on se, että vloggaajien pyrkimys pysyä katsojien näköpiirissä osoittaa vastaanottajan huomioimista. Videokuvan laajuus on rajoitettu, minkä vuoksi siihen ei mahdu paljoa tavaraa. Tämän vuoksi vloggaajat joko sisällyttävät kuvakulman sisälle tai nauhoitustilan lähiympäristöön puheenaiheena olevat tarkoitteet ja käyttävät pääasiallisesti vain pieniä osoittavia eleitä. (Frobenius 2013: 1–2, 20.) Frobeniuksen tutkimusaineiston videot ovat monologimuotoisia ja suurin osa niistä on kuvattu paikallaan olevalla kameralla, mikä ei suurimmalta osin vastaa omaa aineistoni. Tutkimuksesta on kuitenkin hyötyä kuvatessani aineistoni osoittamiseleitä.

Frobenius (2013, 2014) on tarkastellut siis erillisissä tutkimuksissa katseiden ja osoittamiseleiden käyttöä vuorovaikutuksen resursseina vlogeissa, kun taas itse yhdistän näiden resurssien tarkastelun tässä luvussa. Tarkoitukseni on antaa yleiskuva ei-kielellisten resurssien hyödyntämisestä osallistumiskehikon luomisessa omassa aineistossani, minkä vuoksi haluan tarkastella mieluummin useaa eri resurssia kuin vain yhtä tarkemmin. Frobeniuksen tutkimusten lisäksi vlogien ei-kielellisiä piirteitä ei ole juurikaan tutkittu, minkä vuoksi aiheen tarkastelu on kiinnostavaa.

4.2. Katseen suuntaamisen vaikutus puhuteltavan valintaan

Ensimmäiseksi tässä analyysiluvussa tarkastelen katseen suuntaamisen vaikutusta osallistumiskehikon rakentumiseen seuraavan esimerkin (5) avulla, jossa Cat kertoo siitä, että on ollut aikaisemmin samana päivänä Hulluilla Päivillä. Samassa katkelmassa hän kertoo myös loppuillan suunnitelmistaan. Cat esiintyy katkelmassa yksin kameran edessä, mikä antaa vaikutelman siitä, että hän olisi yksin myös nauhoitustilassa. Kyseessä on vlogimuotoinen video, jonka puheenvuoroja ei ole käsikirjoitettu tarkasti ennen nauhoitusta, mikä näkyy katkelmassa esimerkiksi useina leikkauskohtina, joiden avulla mahdollisia epäröintejä on voitu muokata pois lopullisesta videosta.

(5) Ennakkonäytös (VLOGI: KYLLÄ TÄMÄ TÄSTÄ, kohta 4:56,
<https://youtu.be/oByWRisVW-o?t=296>)

```

01 Cat: †Hullut Päivät oli:: (.)
        †katsoo oik. ylös--->
02      //††fe%verything I >wanted it< to be†:£, ehe he
        -->†
        +laittaa kämmenet vastakkain eteensä--->>
kuva      %kuva3
03      //mul on †vähä parempi olo †tänä†än hhh (.) thank †God,
        †katsoo vas. alas--->>
04      //†mul on vähä †töitä mun pitäis tehä,
        †katsoo oik. alas--->>
05      //†ja:: mitäs muuta† nii sit illall†a tänään meil on
        †katsoo vas. ylös† †katsoo alas ja vas.-->>
06      //†taas tä†mmönen ennakkonäytös#,
        †katsoo vas.--->>
07      //††päivän <%elokuva on>† Rampage,
        †katsoo alas-----†
        +koskee pöydällä olevaan kosketusnäyttölaitteeseen--->>
08      †#se on öm#,
        †katsoo alas-->>
->      //†(-) (.) †IS HE CALLED %DWAYNE †JOHNSON, (.) THE †ROCK?
        †ks.vas.-†.....†katsoo oik.-----†ks.alas->
kuva      %kuva4
10 Dave: °yea.°
Cat: -----
11 Cat: #yea#† +£.hh The Rockin£ uus #elokuva#† †Ram†page (.) #joten#,
        ---->† †katsoo alas-----† †ks.alas-->>
        +koskee pöydällä olevaan laitteeseen--->>
12      //saa nähä †#et onks se hyvä vai# †ei?
        †.....†katsoo vas.-->>

```


KUVA 3. ”feverything I >wanted it< to be:£,”.

KUVA 4. ”IS HE CALLED DWAYNE JOHNSON,”.

Esimerkki (5) kuvaa tapausta, jossa Cat on kameran edessä yksin. Rivillä 1 Cat aloittaa kahden rivin mittaisen, leikkauskohdalla kahtia jaetun vuoron *Hullut Päivät oli:* (.) //£everything I >wanted it< to be:£ ehe he, jonka alussa hän katsoo oikealle ylös. Riviltä 2 alkavan koodinvaihdon aikana Cat laittaa lisäksi kämmenensä vastakkain eteensä, ja tilannetta havainnollistaa kuva 3. Vasta koodinvaihtoa seuraavan naurahduksen aikana Cat katsoo suoraan kameraan, mikä ilmentää naurun ja nähdäkseni myös edellä mainitun osoittamista vlogin katsojille.

Riveillä 1 ja 2 tuotetun vuoron alun aikana Cat ei katso suoraan kameraan. Lisäksi videon leikkauskohtaa edeltää verbin loppuvokaalin pidennys ja tauko. Nämä voivat olla merkkejä sanahausta, jolloin riviltä 2 alkava englanninkielinen lausuma toimii Catin itsekorjauksena tilanteeseen. Cat ei siis löydä tarvitsemaansa ilmausta suomeksi, joten hän turvautuu englantiin. Itsekorjaus suuntautuu eteenpäin ja keskeyttää samalla vuorovaikutuksen sujuvan etenemisen (ks. esim. Kurhila & Laakso 2016: 228–229).

Naurua seuraa rivillä 3 oleva vuoro, joka alkaa uudesta leikkauskohdasta. Cat tuottaa lausuman *mul on ↑vähä parempi olo ↑tänään hhh (.) thank ↑God*, jonka alusta ↑tänään-adverbin puoleen väliin asti Cat katsoo puhuessaan suoraan kameraan. Cat on aiemmin samassa videossa kertonut olevansa kipeä, joten kyseinen vuoro toimii kommenttina aiempaan. Vuoron lopun ajan Cat suuntaa katseensa vasemmalle alas nähdäkseni kohdistamatta sitä mihinkään erityiseen kohteeseen. Vuoron jälkeen videossa on jälleen leikkauskohta, jonka jälkeen rivin 4 lausuman *mul on vähä ↑töitä mun pitäis tehdä* ajan Cat katsoo puolestaan oikealle alaviistoon. Koska Cat ei kyseisen vuoron aikana katso ollenkaan kameraan, lausumasta tulee vaikutelma siitä, että vuoro on osoitettu hänelle itselleen ikään kuin muistutukseksi asioista, joita hänen tulee tehdä päivän aikana. Jälleen tämänkin vuoron jälkeen videossa on leikkauskohta.

Riveillä 5 ja 6 Cat tuottaa vuoron *ja:: mitäs muuta nii sit illalla tänään meil on //£taas tämmönen ennakonäytös#*. Vuoron kolmen ensimmäisen sanan ajan Cat katsoo vasemmalle ylös, mikä antaa sekä vuoron sisällön että katseen suuntauksen takia vaikutelman siitä, että osallistumiskehikon näkökulmasta puhuteltavina eivät ole videon katsojat, vaan Cat puhuu lausuman alussa itselleen. *Nii*-partikkelin jälkeen Cat kääntää katseensa suoraan kameraan alkaessaan kertoa uudesta asiasta katsojilleen. Hän kertoo ennako-

näytökseen menemisestä monikon ensimmäisessä persoonassa liittäen ”meihin” puolisonsa Daven. Vuoro jatkuu videon leikkauskohdan jälkeen narisevalla äänellä tuotetulla jaksolla *#taas tämmönen ennakkonäytös#*, jonka aluksi Cat katsoo suoraan kameraan. Proadjektiivin *tämmönen* ensimmäisen tavun jälkeen Cat kääntää katseensa kamerasta vasemmalle vuoron loppuun asti, minkä jälkeen videossa on jälleen leikkauskohta.

Seuraavalla rivillä 7 Cat tuottaa vuoron *päivän <elokuva on> Rampage*, jonka aikana Cat katsoo alas pöydälle ja samalla koskee kädellään kosketusnäyttölaitteeseen, joka ei näy kuvassa. Elokuvan nimen lausumisen aikana Cat kääntää katseensa pöydältä kohti kameraa, jolloin videon katsojat saavat jälleen puhuteltavan roolin osallistumiskehikossa. Myös tätä vuoroa seuraa videossa leikkauskohta. Runsas leikkauskohtien määrä tässä kohtauksessa saattaa kertoa tarkan käsikirjoituksen puuttumisesta, eli Cat on jälkikäteen muokannut kuvaamaansa videota mahdollisimman sujuvaksi vlogiksi.

Esimerkin (5) rivien 1–7 aikana tuotettujen vuorojen aikana Cat katsoo välillä kameraan, mikä nähdäkseni osoittaa sen, että vuorot on tarkoitettu katsojille, vaikka hänen katseensa ei olekaan suunnattu kameralle koko ajan. Tämän tulkinnan perustan siihen, että puhuja kohdistaa visuaalisen huomionsa puhuteltavaan vastaanottajaan (Goffman 1981: 133). Esimerkin video on otsikoitu nimenomaan vlogiksi, jossa Cat kuvaa arkisia tekemisistään käsikirjoittamatta videoita sen tarkemmin. Nähdäkseni tästä saattaa johtua katseen suuntaaminen muuallekin kuin suoraan kameraan, koska puheenvuoroja ei ole suunniteltu valmiiksi. Katsojat ovat suoraan puhuteltavien roolissa kuitenkin nähdäkseni vain silloin, kun Cat katsoo pidempään tai vilkaisee kameraan (vrt. Frobenius 2014: 66–67). Tämä kohti kameraa ja pois päin siitä katsominen antaa vaikutelman Catin etäisyydestä suhteessa katsojiin (Ruusuvuori 2016: 61) verrattuna videoihin, joissa hän katsoo pääasiallisesti koko ajan kameraan ja on käsikirjoittanut tarkemmin puheenvuoronsa.

Esimerkin (5) aikana Cat on yksin kameran edessä eikä taustalta kuulu muita ääniä, mikä antaa kuvan siitä, että hän olisi yksin nauhoitustilassa. Rivillä 8 tilanteessa tapahtuu kuitenkin muutos. Cat on juuri kertonut Rampage-elokuvan ennakkonäytöksestä, johon he ovat Daven kanssa menossa. Rivillä 8 Cat tuottaa lausuman *#se on öm# (-)*. Rivin 8 lopussa oleva *öm* toimii tässä epäröintiäänteenä ja antaa vihjeen vuoron ongelmallisuudesta. Vuoron aikana Cat ei katso kameraan, vaan katse on suunnattuna alas pöytää kohti, mikä antaa vihjeen siitä, että vuoro ei ole osoitettu katsojille, vaan Cat puhuu itselleen.

Tilanteen katsetta voi verrata esimerkiksi Goodwinin ja Goodwinin (1986) käyttämään thinking face -katseeseen, jota käytetään vuorovaikutuksessa sanahaun yhteydessä korostamaan ei-kielellisesti tilanteen ongelmallisuutta (Goodwin & Goodwin 1986: 57–58).

Rivin 9 vuoro alkaa epäselvästi kuullulla sanalla, jota seuraa lyhyt tauko. Vuoron alun aikana Cat katsoo vasemmalle, mikä antaa vihjeen siitä, että vuoron alku ei ole suunnattu videon katsojille. Mikrotauon jälkeen hän alkaa kääntää päätään oikealle ja lopuksi alas samalla sanoen voimakkaalla äänellä *IS HE CALLED DWAYNE JOHNSON (.) THE ROCK*. Vuoro päättyy nousevaan intonaatioon, ja tilannetta havainnollistaa kuva 4. Catilla on koko vuoron ajan rintamasuunta kameraa kohti, mutta hän kääntää päätään ja katsettaan sivuille ja alas. Nousevaan intonaatioon päättyvän vuoron voi tulkita kysyväksi ja se on osoitettu äänenvoimakkuuden noston ja katseen kääntämisen avulla nauhoitustilassa olevalle Davelle. Huomionarvoista on se, että Cat muotoilee vuoronsa alkuosan selkeäksi kysymykseksi, mutta tuottaa mikrotauon jälkeen vielä tarkennuksen kysymykseen. Tämä antaa kuvan siitä, että Cat varmistaa tarkennuksen avulla Daven ymmärtäneen, mistä puhutaan.

Rivin 9 vuoron ajan Cat ikään kuin suhtautuu vuorovaikutukseen Daven kanssa vlogin nauhoituksesta irrallisena, jolloin osallistumiskehikko muuttuu (vrt. Frobenius 2014: 68). Videon katsojat eivät siis ole vastaanottajina kyseisessä kohdassa, jossa sekä katseen suuntaamisen, pään kääntämisen että prosodisten piirteiden perusteella vuoro on osoitettu nauhoitustilassa olevalle Davelle. Dave myös reagoi Catin vuoroon hänelle osoitettuna, sillä rivillä 10 Dave tuottaa hiljaisella äänellä vuoron *‘yea’*. Samanaikaisesti Cat pitää katseensa suunnattuna alaspäin.

Rivillä 11 olevan vuoron alussa Cat toistaa Daven vastauksen narisevalla äänellä. Toiston jälkeen Cat nostaa katseensa kameraa kohti ja tuottaa vuoron loppuun: *£.hh The Rockin£ uus #elokuva# ↑Rampage (.) #joten#*. Vuoron aikana Cat suuntaa katseensa kolmesti alaspäin kohti pöydällä olevaa kosketusnäyttölaitetta, jota hän samalla koskee vasemmalla kädellään. Vuoron aikana videon katsojat saavat jälleen osallistumiskehikossa vastaanottajan roolin, sillä Cat vilkaisee välillä suoraan kameraan ja osoittaa näin puheensa katsojille. Vuoroa seuraa leikkauskohta videossa.

Esimerkin (5) viimeinen vuoro *saa nähä #et onks se hyvä vai# ei* on rivillä 12. Vuoron kahden ensimmäisen sanan aikana Cat katsoo suoraan kameraan osoittaen puheensa videonsa katsojille. *Et*-konjunktion kohdalla Cat kääntää kuitenkin vähitellen katseensa sivulle, ja vuoron lopussa katse on kokonaan kääntynyt vasemmalle. Vuoro on sisällöltään sellainen, ettei sitä suoranaisesti ole osoitettu katsojille, vaan se muistuttaa Catin omaa pohdintaa asiasta. Tämä saattaa olla osasyynä Catin katseen suuntaamisen muutokseen. Käsitys siitä, että vuoro olisi Catin omaa pohdintaa, pohjautuu siihen, että hän käyttää passiivia, eikä muutenkaan kielellisesti osoita vuoroa katsojille esimerkiksi suoran puhuttelun avulla. Katkelman aikana Cat ei juurikaan katso suoraan kameraan, mutta koska hän on kameran edessä yksin, videon katsojia voidaan pitää pääasiallisina puhuteltavina.

Toinen aineistokatkelma katseen suuntaamisen avulla osoitetusta puhuteltavan valinnasta on seuraava muuttoa käsittelevä esimerkki (6). Käsittelen samaa esimerkkiä myös seuraavassa analyysiluvussa videon toisen osallistujan puhuttelun yhteydessä, sillä siinä on kummastakin näkökulmasta kiinnostavia piirteitä. Tällöin saadaan syvällisempi näkemys siitä, miten vuorovaikutuksen eri resurssit vaikuttavat yhdessä osallistumiskehikon luomiseen. Tässä katseen suuntausta tarkastellessani katkelman litteraatti on tarkempi kuin puhuttelun käsittelyssä. Katkelmassa Cat ja Dave keskusteleват vierekkäin kameran edessä siitä, mitä kaikkea he haluavat tehdä ennen Suomeen muuttamista.

(6) Muutto (VLOGI: PITKÄ ODOTUS ON OHI, kohta 03:52, <https://youtu.be/ZA-ZHop7RKnA?t=232>)

```

01 Cat:  joo elikkä nyt (.) meiän pitää (.) aloittaa nii•ku tehä,
      Dave:                                     •ks.vas.-->
->      //↑mitä me::% (.) halutaan tehdä e↑nnen ku me ↑muu•tetaan.
      ↑katsoo Davea-----↑
      Dave:                                     •ks.Catia-->
      kuva                                     %kuva5
-> Dave:  %why you looking at •me,=
      -----•
      kuva  %kuva6
->      =I have no idea what fyou're sayingf, ↑ehe he
      Cat:                                     ↑katsoo yläviistoon--->
05      fl(h)ikef you looking at me •like you're expecting
      •katsoo Catia--->
      Cat:  -----
06      s↑ome kind of reply.
      --->>
      Cat:  -↑katsoo Davea--->>
07      //sorry carry on (.) I ↑I'll pretend that I [understand,
08 Cat:                                     [ämm::,

```


09 //mitä #muuta# sä haluut +tehä ennen ku me •muutetaan?
 +taputtaa Daven poskea--->
 Dave: •katsoo vas.--->
 10 +what else do you want to do #before we move#.
 +silitteää Daven poskea--->>
 Dave: -----
 11 Dave: //†I think (.) to† be honest I'm •I'm good.
 --->•
 Cat: †katsoo Davea--†katsoo vas. alas--->>
 12 Cat: //†#yea# [†you've lived here your whole life (.) or †ye-],
 †ks.vas.†katsoo eteenpäin-----†
 13 Dave: [I've lived here •(tha-)(.) I've lived here]
 •katsoo vas.--->
 14 for twenty eight years and s-•,
 --->•

KUVA 5. ”mitä me:: (.) halutaan tehdä”.

KUVA 6. ”why you looking at me,”.

Esimerkin (6) ajan Cat ja Dave istuvat sylissä kameran edessä ja Cat pitää kameraa kädessään. Esimerkki alkaa Catin vuorolla *joo elikkä nyt (.) meiän pitää (.) alottaa niiku tehä*, jonka aikana Cat katsoo kameraan, mutta Dave kääntää katseensa pois kamerasta vuoron lopussa. Catin katseen suuntaamisen perusteella vuoron voisi katsoa olevan osoitettu suoraan katsojille, ja sisällöllisesti monikon ensimmäisen persoonan käytön myötä Dave liitetään osaksi kertojajoukkoa, joka tietää jo valmiiksi puheena olevasta asiasta. Vuoroa seuraa leikkauskohta, jonka jälkeen Cat jatkaa samasta asiasta rivillä 2.

Rivillä 2 Cat tuottaa vuoron *mitä me:: (.) halutaan tehdä ennen ku me ↑muutetaan*, ja tilannetta demonstroi kuva 5. Vuoron alusta *ennen*-sananku alkuun asti Cat katsoo Daven

suuntaan, minkä jälkeen hän kääntää katseensa takaisin kameraan. Dave puolestaan katsoo vuoron alussa suoraan kameraan, mutta Catin käännettyä katseensa suoraan kameraan Dave kääntyy katsomaan Catia hämmentyneellä ilmeellä ↑*muutetaan*-verbin ensimmäisen tavun jälkeen. Katseen suuntaamisen ja monikon ensimmäisen persoonamuodon käytön kautta Cat osoittaa kysymyksen Davelle.

Rivillä 3 Daven tuottaa Catille osoitetun vuoron *why you looking at me*, jonka aikana Cat katsoo suoraan kameraan ja Dave katsoo Catia vuoronsa viimeiseen sanaan asti. Tilannetta havainnollistamassa on kuva 6, jossa näkyy Daven hämmentynyt Catiin suunnattu katse. Vuoron aikana Dave ottaa osallistumiskehikon muuttumisen puheeksi. Viimeisen sanan kohdalla Daven katse kääntyy kohti kameraa, ja hän jatkaa tauotta rivillä 4 tuottaen vuoron *I have no idea what £you're saying£ ehe he*, joka edellisen vuoron tavoin on osoitettu Catille vuoron sisällön perusteella. Rivin 4 lausumansa kautta Dave kielentää ymmärtämättömyytensä hyvin eksplisiittisesti (vrt. Kurhila & Lindholm 2016: 265), ja ymmärtämättömyys liittyy tilanteessa Catin kielivalintaan esimerkin alussa.

Daven reaktio Catin aiempiin vuoroihin kumoaa vuorojen kohdistukseen liittyvän oletuksen, jonka pelkästään Catin vuoroja tarkastelemalla saa, sillä Dave sulkee itse itsensä puheenaiheen tietävien ulkopuolelle osallistumiskehikossa. Daven rivillä 4 tuotetun vuoron lopun naurahduksen kohdalla Cat siirtää katseensa suoraan kamerasta vähän yläviistoon rivin 6 alkuun asti, mikä antaa vaikutelman siitä, että Daven sanomat asiat saavat hänet ajattelemaan. Cat ei ota vuoroa itselleen, vaikka Daven vuorot ovat muodoltaan kysymysmuotoisia, ja Cat voisi reagoida niihin jotenkin.

Dave jatkaa edelleen puhujan roolissa riveillä 5 ja 6 tuottaen vuoron *£l(h)ike£ you looking at me like you're expecting some kind of reply*, jonka sanoessaan jälkimmäisen *like*-sanon kohdalla kääntää katseensa kamerasta Catia kohti. Puolestaan Cat kääntää katseensa yläviistosta kohti Davea sanan *some* alussa, jolloin he katsovat toisiaan silmiin vuoron lopun ajan. Tämä Daven katseen kääntäminen Catia kohti vahvistaa entisestään sitä, kenelle vuoro on osoitettu. Tämän vuoron jälkeen vlogissa on leikkauskohta, jonka jälkeen Dave jatkaa edelleen puhujana, vaikka Catilla olisi ollut mahdollisuus ottaa vuoro. Cat ei kuitenkaan ota vuoroa, joten äänessäolija jatkaa edelleen (vrt. Sacks, Schegloff & Jefferson 1974: 704).

Rivin 7 aikana Dave tuottaa vuoron *sorry carry on* (.) *I ↑I'll pretend that I understand*, jonka aikana he kumpikin katsovat suoraan kameraan, vaikka vuoron sisällön näkökulmasta se on osoitettu Catille eikä katsojille. Daven vuoron viimeisen sanan aikana Cat tuottaa samanaikaisesti dialogipartikkelin *ämm::*, minkä jälkeen Cat ottaa vuoron ja jatkaa puhujan roolissa rivillä 8 sanoen *mitä #muuta# sä haluat tehdä ennen ku me muutetaan* kysymysvuorolle tyypilliseen nousevaan intonaatioon lopettaen. Tuottaessaan vuoron Cat katsoo suoraan kameraan, mikä antaa vihjeen, että vuoro olisi osoitettu katsojille, mutta vuoron sisällön perusteella Dave on puhuteltavan roolissa, sillä Cat kysyy Davelta kysymyksen. Tätä tulkintaa vahvistaa se, että *tehä*-verbin kohdalla Cat alkaa taputtaa Daven poskea, minkä tarkoituksena voi olla Daven huomion herättäminen. Dave kääntää kuitenkin katseensa vasemmalle pois päin Catista ja kamerasta Catin vuoron viimeisen sanan kohdalla.

Ennen kuin Dave ehtii ottaa vuoroa, Cat toistaa suomeksi tuottamansa kysymyksen englanniksi heti perään rivillä 9 *what else do you want to do #before we move#*. On huomionarvoista, että Cat tuottaa sisällöllisesti Davelle osoitetun vuoron ensin suomeksi ja sitten vasta englanniksi, vaikka puhuteltava huomioiden tilanne voisi mennä myös toisin päin. Ratkaisu liittyy videon matriisikieleen ja kohdistamiseen suomenkielisille katsojille. Tämän englanninkielisen vastineen ajan Cat silittää Daven poskea. Dave katsoo edelleen vasemmalle. Tämä englanniksi kääntäminen tuntuu järkevältä tässä kohtaa vuorovaikutusta, kun edellä Dave ei ymmärtänyt Catin hänelle osoittamaansa suomenkielistä vuoroa. Vuoron jälkeen vlogissa on leikkauskohta, jota seuraa Daven lausuma *I think* (.) *to be honest I'm I'm good*. Daven vuoron aikana Cat kääntää katseensa Daven suuntaan ja Daven katsoessa edelleen vasemmalle Cat kääntää katseensa alas puolisoistaan. Kahden viimeisen sanan ajaksi Dave nostaa katseensa kohti kameraa, mikä liittyy katsojat jälleen osaksi osallistumiskehikkoa, vaikka vuoro sisällöllisesti vastaakin Catin kysymyksen. Tämänkin vuoron jälkeen videossa on leikkauskohta.

Cat jatkaa interjektioilla *#yea#*, jonka jälkeen he tuottavat kumpikin vuoron päällekkäispuhuntana riveillä 12 ja 13. Cat sanoo *you've lived here your whole life* (.) *or ye-*, jonka aikana hänen katseensa kiertää alakautta suoraan eteenpäin ohi kamerasta. Vuoro on siis selvästi osoitettu Davelle. Dave puolestaan sanoo samanaikaisesti *I've lived here* (*tha-*) (.) *I've lived here* suoraan kameralle ja kääntää katseensa vasemmalle epäselvästi kuullun (*tha-*)-jakson aikana. Katsoessaan suoraan kameraan vuoron alussa hän osoittaa vuoronsa

selkeästi videon katsojille, kun taas Cat puhuu hänelle. Dave jatkaa omaa vuoroaan vielä päällekkäispuhunnan jälkeenkin sanoen *for twenty eight years and s-*. Vuoron loppuun asti Dave katsoo vasemmalle, mikä antaa vuorosta vaikutelman, että se olisi omaa pohdintaa, vaikka vuoro sisältääkin katsojille uutta tietoa.

4.3. Muun kehollisuuden vaikutus puhuteltavan valintaan

Muun kehollisuuden osalta tarkasteluni keskittyy tässä luvussa osallistujien kehon asentoihin sekä osoittamiseleisiin. Ensimmäisenä esimerkkinä kehollisuuden vaikutuksesta osallistumiskehikkoon on seuraava katkelma, jossa Cat esittelee Helsingissä sijaitsevaa asuntoa, johon he ovat videon kuvaushetkellä vastikään Daven kanssa muuttaneet. Esimerkkiä (7) edeltää Catin vlogissa muuttoprosessia kuvaavia katkelmia, joissa ei ole puhetta. Alla oleva esimerkki sisältää paljon erilaisia ei-kielellisiä piirteitä, mutta keskitän tarkasteluni vlogin osallistujien eleisiin.

(7) Asuntoesittely (VLOGI: MUUTTO HELSINKIIN, kohta 1:56, <https://youtu.be/zoDq5mXdHps?t=116>)

```

01 Cat:  +nonii †tää on siis meiän† uus †kämpä. (1.8) †t(h)ihu%u::(.)
          †katsoo vas.-----†
          +liikkuu vas. käsi suorana sivulla--->
          kuva %kuva7
02      †tihu.†+ (.) // +fDa*vek(h)in on* †t(h)äälläf ehehe+,
          †ks.oik.†
          -->+ +osoittaa ja koskee vasemmalla kädellä Davea+
          Dave: *puraisevinaan Catin kättä*
03      //†°what do you think of our new° (0.3) †fla†t?
          †katsoo Davea-----†
          Dave: •katsoo Catia--->
04 Dave: it's• pretty great eh?
          -->•
05 Cat:  †(mt) •pretty †gtreat. (.) +[mä voin ]•näyttää teille vähän,=
          +lähtee kävelemään-->>
06 Dave: [°love it°<],
          Cat: †katsoo vas.-----†
          Dave: •katsoo vas. ja nyökkää-----•
07 Cat:  //+=tää on †keittiö (.) //vähän niinku eighties tai nineties,
          +kuvaa keittiötä, näkyy itse vain osittain kuvassa-->
08      //+mutta (0.3) @thädätädättädää@ †öp +meillä on @†tiskikone:@
          --+nostaa vas.kätensä kohti tiskikonetta+avaa luukun-->
09      jee+::,
          -->+
10      +(3.0)+
          +vetää koneen yläritilän esille+
11      +se on PIeni se on vanha †mutta (.) #se toimii +joten# (mt)

```

```

+pitää kiinni ritilän reunasta-----+sulkee
12 #me ollaan# kiitollisia (0.3) #siitä#+?
koneen luukun-----+
13 //Tää on (0.3) +Siemens+ (0.4) //+%↑Lady (.) ti+skikone (.)
+osoittaa nimeä+ +osoittaa nimeä+
kuva %kuva8
14 +joten se+ sopii mulle ↑ehehe+
↑katsoo vas.-----↑
+kuvaa itseään-->>
15 ↑//si+t↑ten hh (2.2) +↑makuuhuone *ja brittiläinen ↑mies*,
↑>>ks.vast+
+liikkuu kameran kanssa+ojentaa oik. kätensä-->
Dave: *kääntyy kohti kameraa*
16 Dave: *hello,+
*vilkuttaa-->>
Cat: --->+

```


KUVA 7. ”t(h)ihuu:::”.

KUVA 8. ”↑Lady (.) tiskikone”.

Esimerkin (7) alussa Cat ryhtyy esittelemään asuntoa kävellessä kameran kanssa asunnossa huoneesta toiseen. Esimerkkikatkelma alkaa tilanteesta, jossa Cat kulkee asunnossa vasen käsi ojennettuna suoraksi sivulle kämmen ylöspäin, mikä antaa vaikutelman siitä, että asuntoa esitellään avoimesti. Riveillä 1 ja 2 Cat tuottaa esimerkin ensimmäisen, laskevaan intonaatioon päättyvän vuoron *nonii tää on siis meidän uus ↑kämppä. (1.8) ↑t(h)ihuu::: (.) tihuu.*, joka sisältönsäkin puolesta aloittaa asuntoesittelyn. Vuoron kanssa samanaikaisesti Cat pyörähtää huoneessa, jolloin kameran rajaamassa alueessa näkyy osa eteistä ja keittiötä. Valitun kuvakulman kautta videon katsojat saavat käsityksen asunnosta. Cat kääntää katseensa vasemmalle kohti huonetta lausumansa demonstratiivipronominin *tää*

kohdalla neljän sanan ajaksi, mikä ohjaa katsojien visuaalisen huomion kohti ympäröivää tilaa.

Kuva 7 havainnollistaa esimerkkikatkelmassa Catille tyypillistä ojennetulla kädellä ilmennettyä ympäristönesittelyettä. Tapaus vastaa Mondadan (tulossa 2019) artikkelissa esiteltyä vuorovaikutustapaa, jossa sekä puheen että osoittamisen ja katseen suuntaamisen avulla muiden osallistujien huomio kohdistetaan tiettyyn kohteeseen aistinvaraisesti (Mondada, tulossa 2019: 6). Ympäristönesittelyeleisiin luen aineistossani kaikenlaiset asuin- ja elinympäristöä esittelevät eleet, jotka sisältävät Catilla tyypillisesti käden ojennuksen tai kameran kääntämisen esiteltävää kohdetta kohti. Tavallista on myös se, että eleen aikana Cat liikkuu kameran kanssa, jolloin videolla näkyvää aluetta kuvataan laajasti. Ensimmäistä vuoroa seuraa leikkauskohta videossa.

Cat on siirtynyt toiseen kohtaan asunnossa ja jatkaa rivillä 2 tuottaen hymyillen lausutun vuoron *£Davek(h)in on ↑t(h)äällä£ ehehe*. Vuoron aikana Catin vasen käsi on edelleen ojennettuna sivulle kämmenpuoli ylöspäin, ja tässä kohdassa koko käsi osoittaa Daven suuntaan. Samalla, kun Cat siirtää kättään lähemmäs Daven kasvoja, Dave on puraisevinaan Catin sormia. Osoittamisen lisäksi Catin lausumaan sisältyy deiktinen ilmaus *t(h)äällä*, joka korostaa entisestään kohdetta, jota puhuteltavana olevien katsojien tulisi katsoa (deiktisistä ilmauksista osoittamisen yhteydessä ks. esim. Enfield, Kita & de Ruijter 2007: 1726). Dave liitetään osallistumiskehikkoon, mutta puhuteltavina ovat edelleen videon katsojat. Vuoron jälkeen videossa on jälleen leikkauskohta.

Rivillä 3 Cat jatkaa puhujana, mutta on kääntynyt katsomaan Davea. Cat tuottaa nousevaan intonaatioon päättyvän vuoron *°what do you think of our new° (0.3) ↑flat*, joka on sekä sisällöllisesti että katseen suuntaamisen ja vastaanottajan puhuttelun näkökulmasta suunnattu Davelle, jolloin videon katsojat jäävät osallistumiskehikossa puhuttelun ulkopuolelle. Dave katsoo Catia vuoron ajan, joten hän on ilmeisesti tulkinnut vuoron itselleen kohdistetuksi. Rivillä 4 Dave tuottaa nousevaan intonaatioon päättyvän vastausvuoron *it's pretty great eh* Catin kysymykseksi tulkittuun vuoroon, jota seuraa rivillä 5 vielä Catin vuoro, jonka alussa hän toistaa Daven vastauksen: *(mt) pretty ↑great*. Mikrotauon jälkeen Cat jatkaa vuoroaan sanoen *mä voin näyttää teille vähän*= ja lähtee kävelemään kameran kanssa pois Daven luota. Vuoron loppu antaa *näyttää*-verbin käytön vuoksi vaihtelun siitä, että vlogissa jatkuu asunnon esittely.

Rivillä 7 Cat tuottaa edelliseen saumattomasti liittyvän vuoron *=tää! on ↑keittiö (.) //vä-
hän niinku eighties tai nineties*, jonka aikana hän heiluttaa kameraa sivusuunnassa ja ylös
alas siten, että kuvassa näkyy koko keittiö, mutta hänen kasvonsa menevät piiloon kame-
ran taakse. Kuvaustapa korostaa tavoitetta esitellä asuntoa, mutta tässä kohdassa mitään
tiettyä kohdetta ei osoiteta puhuteltaville, toisin kuin esimerkin (7) seuraavilla, leikkaus-
kohdan jälkeisillä riveillä 8 ja 9, joiden aikana Cat tuottaa vuoron *mutta (0.3) @thädätä-
dättäädä@ ↓öp meillä on @↑tiskikone:@ jee::*. Lausuman kanssa samaan aikaan Cat
ojentaa vasemman kätensä suoraksi kohti astianpesukonetta, ja alkaa avata koneen luuk-
kia pronominin *meillä* kohdassa ja avaa sitä vuoron viime hetkille saakka. Tässä Cat ei
käytä deiktistä ilmausta korostamaan videon katsojille, mihin heidän katseensa tulisi koh-
distua, vaan kuvaa pelkkää astianpesukonetta ja omaa kättään, jolloin kaikki huomio kes-
kittyy koneeseen.

Seuraavan neljän rivin ajan (r. 10–13) Cat kuvaa pääasiallisesti pelkkää astianpesukonetta
vetäen esiin sen yläritilän, työntäen sen takaisin koneen sisälle ja sulkien koneen luukun
saman oton sisällä. Rivillä 13 otto vaihtuu ja Cat kuvaa pesukoneen luukkua lähempää
osoittaen erikseen puheen kanssa samanaikaisesti nimiä *Siemens* ja *Lady*. Jälkimmäistä
nimen osoittamista havainnollistamassa on kuva 8. Osoittamiseleen avulla Cat kiinnittää
katsojien visuaalisen huomion sanoihin. Koneen luukkua kuvattuaan Cat nostaa kameran
kuvaamaan jälleen kasvojaan ja tuottaa rivillä 14 vuoron *joten se sopii mulle ↑ehehe*. *Se*-
pronomiinilla Cat tarkoittaa ilmeisesti astianpesukoneen luukussa lukevaa *Lady*-tuoten-
imeä. Hän kääntää katseensa vasemmalle *se*-pronominin jälkeen, mutta vuoro on kuiten-
kin nähdäkseni osoitettu katsojille, koska vuoron alussa Cat katsoo suoraan kameraan.
Vuoron jälkeen videossa on leikkauskohta ja kuvauspaikka vaihtuu.

Rivillä 15 Cat jatkaa asuntoesittelykierrostaan ja sanoo *sitten hh (2.2) ↑makuuhuone ja
brittiläinen ↑mies*. Vuoron ensimmäisen sanan, uloshengityksen ja tauon aikana Cat kään-
tää kameraa ja vaihtaa kameraa pitävää kättä, minkä jälkeen *makuuhuone*-sanon alussa
hän ojentaa oikean kätensä huonetta ja Davea kohti kämmenen osoittaessa ylöspäin. Cat
ei käytä deiktistä ilmausta korostamaan kohdetta, vaan näyttää kätensä avulla kohteen,
josta puhuu ja johon katsojien visuaalisen huomion tulisi kohdistua. *Ja*-konjunktion koh-
dalla Dave kääntyy kameraa kohti ja reagoi Catin vuoroon seuraavalla rivillä tuottamalla

tervehdyksen *hello* samalla vilkuttaen kameralle, vaikka olikin osallistujana Catin videolla jo aiemmin. Näin Dave palaa osallistumiskehikossa puhujan rooliin ja katsojista tulee tilanteen ainoat vastaanottajat.

Toinen esimerkki eleiden avulla muokatusta osallistumiskehikosta on alla oleva katkelma. Kyseinen esimerkki (8) on osa vlogia, joka sisältää Catin ja Daven vapaapäivän kuvaamista. Aiemmin samassa vlogissa Cat on kuvaannut sotkuista makuuhuonetta, jolle seuraava katkelma on jatkoa. Esimerkki (8) on kuvattu saman päivän iltana useiden välissä olleiden kohtausten jälkeen.

(8) Roska (VLOGI: VAPAAPÄIVÄ KOTONA SUOMESSA, kohta 05:58, <https://youtu.be/cO8yaF2f0iQ?t=358>)

```
01 Cat:  +no ↑niin hh (0.4) £#nyt# näyttää paremmalt(h)af.
        +pyörähtää kameran kanssa siivotussa huoneessa-->>
02      //*(.) +pai*tsi £t(h)os on *v(h)iel v(h)ähä r(h)osk(h)aaf.
        +ojentaa oik. käden sivulle ja osoittaa Davea--->
      Dave:                                     *ks. tietokonetta sylissään--->>
        *viheltää*
03 Dave: I +know what roskaa is.
      Cat:  ->+
04 Cat:  ehe?
05 Dave: you calling me *trash,
        *katsoo tuimasti Catia-->
06 Cat:  y*ea?
      Dave:  -*
```

Esimerkki (8) alkaa Catin kahdella vuorolla, joista ensimmäisen aikana hän pyörähtää kamera vasemmassa kädessään siivotussa makuuhuoneessa. Tällainen kuvaustapa esittelee kuvausympäristöä, joka tässä tapauksessa on aiemmin sotkuinen ja sittemmin siivottu huone. Rivillä 1 Cat tuottaa vuoron *no ↑niin hh (0.4) £#nyt# näyttää paremmalt(h)af*, joka ei sisällöllisesti kerro vielä, mistä Cat puhuu. Mutta koska vuoron lausumisen kanssa samanaikaisesti Cat pyörähtää kameran kanssa, katsoja pääsee selville, että kyse on siivotun huoneen esittelystä. Näin katsojat liitetään osaksi osallistumiskehikkoa. Pyörähdysten aikana Dave näkyy huoneessa taustalla, mutta hän ei ole ensimmäisen vuoron aikana osallistumiskehikossa varsinaisena osallistujana, sillä Cat katsoo suoraan kameraan ja puhuu suomea. Ensimmäisen rivin vuoroa seuraa videossa leikkauskohta.

Vlogin leikkauskohdan jälkeen Cat jatkaa tuottamalla lyhyellä tauolla alkavan vuoron (.) *paitsi t(h)os on v(h)iel v(h)ähä r(h)osk(h)aa* rivillä 2, jonka alussa Dave viheltää taustalla. Rinnastuskonjunktion *paitsi* alussa Cat ojentaa oikean kätensä suurieleisesti sivulle ja osoittaa etusormellaan Davea rivin 3 vuoron alkuun asti. Tämä osoittaminen toimii indeksikaalisena eli sillä osoitetaan ympäristöstä kohde, josta puhutaan (Kääntä & Haddington 2011: 17). Koko käsivarrella tapahtuvan osoittamisen avulla puhuja kiinnittää puhuteltavan, tässä tapauksessa videon katsojan, huomion keskustelussa olevaan kohteeseen. Tähän liittyy usein puheessa jokin deiktinen elementti, joka velvoittaa kuulijan katsomaan tarkoitettua kohdetta. (Enfield, Kita & de Ruiter 2007: 1726.) Deiktinen ilmaus tässä kohdassa on lausuman alun nauraen lausuttu pronomini *t(h)os*. Osoittamisen alussa Dave katsoo Catia kohti, mutta kääntää katseensa *v(h)iel*-sanon kohdalla sylissään olevaa tietokoneen näyttöä kohti. Cat tuottaa vuoronsa naureskellen, minkä vuoksi vuoron voi tulkita humoristiseksi. Osoittamisen avulla Cat kiinnittää osallistujien visuaalisen huomion Daveen, mikä toimii tilanteessa tarkoituksellisenä kommunikaationa (Peräkylä 2016: 76–77). Cat siis tarkoituksellisesti siirtää huomion itsestään Daveen.

Rivillä 3 Dave tuottaa vuoron *I know what roskaa is* korostamalla erityisesti *roskaa*-substantiivin aloituskonsonanttia ja ensimmäistä vokaalia. Vuoronsa alussa Dave kääntää katseensa Catiin ja kameraan, mikä osoittaa, että hän on tulkinnut Catin edeltävän vuoron hänelle osoitetuksi. Dave lausuu vuoronsa tuima ilme kasvoillaan esittäen pahastunutta ja nostaa samalla suomenkielisen ilmauksen keskustelun keskiöön. Cat kuitenkin reagoi Daven vuoroon seuraavalla rivillä 4 nousevaan intonaatioon päättyvällä naurahduksella, mikä antaa käsityksen siitä, että Daven vuoro on tulkittu vitsiksi, vaikka Daven ilme pysyy samanlaisena.

Catin naurahduksen jälkeen Dave jatkaa rivillä 5 tuottaen vuoron *you calling me trash*, jolla Dave todistaa ymmärtäneensä Catin rivin 2 vuoron sisällön. Vuoron alussa Dave katsoo tuimasti kameraan ja kääntää lausuman viimeisen sanan kohdalla katseensa Catiin. Daven vuoro on siten ikään kuin osoitettu sekä videon katsojille että suoraan Catille. Esi-merkin (8) viimeinen vuoro muodostuu Catin tuottamasta myönnyttelevästä interjektioista *yea*, jonka hän ääntää nousevaan intonaatioon päättyvänä. Catin käyttämä intonaatio tekee interjektioista kysymysmäisen, mikä antaa vaikutelman siitä, että roskaksi kutsuminen olisi hyväksyttävää. Kyseistä Catin vuoroa seuraa videossa leikkauskohta, jonka jälkeen

he vaihtavat puheenaihetta. Vlogin editoimisen vuoksi videoilta jää puuttumaan potentiaalisesti mielenkiintoisia kohtia, jolloin tutkija ei pääse vuorovaikutukseen kokonaisuudessaan käsiksi.

Kahden osallistujan välisen vuorovaikutuksen koodinvaihtoa käsittelevässä luvussa 3.2. tarkastelin *Laatikko*-nimistä esimerkkiä, jossa on kiinnostavia piirteitä koodinvaihdon lisäksi myös eleiden käytön näkökulmasta. Esimerkissä Cat muokkaa osallistumiskehikkoa esimerkiksi kehonsa asentojen avulla. Esimerkkikatkelmaa ennen Cat on kertonut, että he aikovat lähettää osan muutettavista tavaroista etukäteen Suomeen laatikoissa, joita Dave alkaa koota. Esimerkki (9) on lyhennetty versio luvussa 3.2. käytetystä aineistokatkelmasta.

(9) Laatikko (VLOGI: SOITTO AGENTILTA, kohta 03:37,
<https://youtu.be/C9HerKkQxTw?t=215>)

```

03 Dave: [--]
Cat: //↑laatikko.
Cat: ↑kääntyy kamerasta poispäin kohti Davea--->
04 Cat: hehe £laatikko yeah£ box,=
-----
05 =me <tullaan //↑lähettämään>↑ Upsillä (.) #muuta↑ma#=
----->↑ ↑kääntyy
Dave: *kokoaa laatikkoa---> r. 05-13
06 =ehkä #viis↑ laatikkoo Su↑omeen#,
Davea kohti↑ ↑kääntyy Davea kohti---> r. 06-16
07 (3.0)
08 ↑okey ↑they are ↑not too bad, (0.5) or? (1.5)
09 Dave: I (don-)?
10 Cat: ↑it's fine?
11 Dave: great size.
12 (0.5)
13 Cat: yea.
14 Dave: considering we (th-) need to send back,
15 Cat: sure (-)*,
Dave: --->*
16 //↑high five↑. *(1.5)*
----->↑
+vasen käsi suoristettuna-->>
Dave: *läpsäyttää Catin käteen*
[--]
```

Esimerkin (9) aikana Cat istuu pyörivällä tuolilla ja katsoo aluksi suoraan kameraan. Kahden ensimmäisen rivin aikana Dave tulee samaan huoneeseen pahvilaatikkopaketin kanssa, minkä jälkeen Cat kääntyy takanaan olevaan Daveen päin. Samalla Cat sulkee

rivin 3 aikana tapahtuvan kääntymisen aikana videon katsojat osallistumiskehikon ulkopuolelle, vaikka katsojat voivat toki edelleen seurata pariskunnan käymää keskustelua. Ensimmäisen käännähdyksen aikana Cat on selin kameraan rivin 3 alusta rivin 5 puoleenväliin, sanan *lähettämään* loppuun asti.

Rivin 5 puolen välin jälkeen Cat kääntyy hetkeksi kameraa kohti liittäen katsojat jälleen osallistumiskehikon vastaanottajiksi, kunnes taas rivin 5 viimeisen sanan lopputavun kohdalla hän kääntyy Davea kohti ja kääntää samalla jälleen selkensä kameralle. Rivillä 6 olevan vuoron toisen sanan jälkeen Cat kääntyy jälleen takaisin kameraa kohti, mutta saman rivin lopussa *Suomeen*-substantiivin aikana hän kääntää selkensä kameralle katsoessaan Davea, joka kokoaa yhtä pahvilaatikkoa. Tämä kameraan selin oleminen kestää riville 16 asti, minkä aikana vlogin katsojat suljetaan vuorovaikutuksen vastaanottajien ulkopuolelle. Viimeinen ele, joka vaikuttaa osallistumiskehikkoon, on rivin 16 Catin *high five* -lausuman aikana tapahtuva käden suoristaminen. Nähdäkseni kyseinen ele tässä tilanteessa korostaa Daven aktiivisempaa roolia osallistumiskehikon vuorovaikutuksessa. Cat ojentaa kätensä puolisolleen, jotta hän läpsäyttäisi kämmeneen kädellään. Dave reagoi odotetulla tavalla Catin lausuman jälkeisen tauon aikana.

Tässäkin kohdassa käden suoristamisella kokonaan on vuoron kielellisen tuotoksen kanssa yhteys. Pelkästään suoristamalla kätensä Cat kiinnittää Daven huomion käteen. Kun hän lisäksi tuottaa lausuman *high five*, käden suoristamisen muodostama merkki toteutuu ja Dave reagoi käteen ja lausumaan läpsäyttämällä Catin kämmettä omallaan. Tässä osallistujien välille muodostuu siis yhteisymmärrys toimintojen jatkumosta (Kääntä & Haddington 2011: 21). Tässä kohdassa Catin käden suoristaminen ei toimi osoittamiseksi vaan pikemminkin kutsuna fyysiseen kosketukseen osallistujien välille.

4.4. Yhteenveto

Tässä luvussa olen tarkastellut ei-kielellisten piirteiden vaikutusta vlogin osallistumiskehikkoon. Tarkasteluni kohteina ei-kielellisistä resursseista ovat olleet katseen suuntaaminen ja vartalolla tuotettavat eleet vuorovaikutuksessa. Katseiden suuntaamisen avulla voi usein keskustelussa osoittaa yksiselitteisesti, kenelle jokin vuoro on osoitettu. Mutta kuten luvussa 4.2. esittelemistäni aineistoesimerkeistä huomaa, ei puhuteltavan valinta ole

aina selkeä. Puhuteltavan valinnan määrittelyä katseen avulla vaikeuttaa aineistossani videon muoto, sillä vlogissa osallistujat puhuvat periaatteessa suoraan kameralle, mutta he voivat kuitenkin kameran kuvaruudun kautta katsoa myös muita tilassa olevia osallistujia. Eli vaikka katse olisi suunnattu suoraan kameraan, ei osallistuja kuitenkaan välttämättä ole osoittanut sanomisiaan suoraan videon katsojille.

Toinen huomionarvoinen seikka katseen suuntaamisen vaikutuksista osallistumiskehikoon liittyy aineistossani erityisesti sellaisiin videoihin, joiden otsikossa on erikseen mainittu sana *vlogi*. Nämä ovat Catin kertoman mukaan sellaisia videoita, joiden puheenvuoroja hän ei ole käsikirjoittanut kovinkaan tarkasti, minkä vuoksi ne muistuttavat pikemminkin arkikeskustelua kuin suunniteltua puhetta. Tästä johtuen niissä voi olettaa olevan sanahakua ja epäröintiä. Vlogimuotoisissa videoissa Cat ei myöskään katso suoraan kameraan niin paljon kuin tarkemmin käsikirjoitetuissa videoissa, mikä johtunee siitä, että hän joutuu enemmän miettimään sanomisiaan ja katse alkaa harhailla tämän vuoksi.

Vaikka epäröintiä ja sanahakuja voisi olettaa olevan käsikirjoittamattomissa videoissa paljonkin, on niitä kuitenkin mahdollista editoida jälkikäteen, mikä näkyy Catin vlogeissa kesken lausuman vaihtuvina leikkauskohtina. Kasvokkaiskeskustelussa epäröinti on tuotettava loppuun asti, ja on mahdollista, että oikean sanan löytämiseen voi mennä pitkäkin aika (ks. esim. Kováčová, tekeillä). Tämän voi kuitenkin minimoida muokkaamisen avulla vlogeissa, mikä jättää vuorovaikutuksesta keskustelunanalyysin näkökulmasta potentiaalisesti kiinnostavia seikkoja tarkastelun ulkopuolelle.

Kehollisten resurssien osalta tarkastelin luvussa 4.3. lähinnä käsien ja kehon asentoja. Aineistossani hyödynnetään paljon erilaisia ei-kielellisiä piirteitä, jotka usein liittyvät samanaikaisesti sanottuihin asioihin. Esimerkeissani osoitetaan käsien avulla nauhoitusympäristössä olevia asioita ja esitellään asuntoa. Esimerkin (9) tapauksessa ei kuitenkaan nähdäkseni ole kyse osoittamisesta, vaan käden ojennus toimii kutsuna fyysiseen kosketukseen. Asennon muutoksilla puolestaan voi vlogissa rajata osallistumiskehikon vastaanottajat puhuteltavien ja muiden kuulijoiden ryhmiin esimerkiksi kääntämällä selkä kameralle.

5. PUHUTTELU RAKENTAMASSA OSALLISTUMISKEHIKKOA

Tarkastelen tässä analyysiluvussa keskustelun osallistujien puhuttelun vaikutusta osallistumiskehikon muodostumiseen. Tarkoitukseni on selvittää, millaisia puhutteluilmauksia aineistostani löytyy ja missä kohdassa vlogia puhutteluilmauksia käytetään. Ensimmäisessä alaluvussa 5.1. kerron puhuttelusta tehdystä aiemmasta tutkimuksesta, minkä jälkeen luvussa 5.2. käsittelen videokatkelmia, joissa puhuteltavana ovat videoiden katsojat. Tämän alaluvun esimerkeissä en ole huomioinut ei-kielellisiä piirteitä, sillä Cat osoittaa puhuttelut katsojilleen katkelmissa kielellisin keinoin. Katsojien puhuttelun jälkeen tarkastelen luvussa 5.3. puhuttelua videon osallistujien välillä. Puhutteluilmauksia on aineistossani kaikkiaan 99 kappaletta, joista videoiden katsojille on osoitettu 37 kappaletta. Loput 62 puhutteluilmausta on osoitettu videon toiselle osallistujalle riippuen siitä, onko äänessä Cat vai Dave. Viimeisessä alaluvussa 5.4. on yhteenveto analyysini tuloksista.

Puhuttelulla tarkoitetaan sanoja ja kielellisiä ilmauksia, joilla puhuja vetoaa suoraan puhuteltavaan. Vastaanottajan puhuttelussa käytetään usein pronomineja tai laajaa kirjoa erilaisia nomineja, kuten nimiä, sukulaisuussanoja tai titteleitä. Vastaanottajaa voidaan puhutella myös ilman persoonapronominia pelkällä yksikön tai monikon toisen persoonan finiittisellä verbimuodolla. Suomen kielessä yleisintä on käyttää yksikön toisen persoonan pronominia *sinä*. (Jucker & Taavitsainen 2003: 1–2; Seppänen 2003: 375; Tolvanen 2016: 12.) Eri kielten puhutteluilmausvalikoima sisältää yleensä sekä puhuttelusanoja, pronomineja että erilaisia päätteitä, vaikka puhuttelua ilmaistaankin kielissä eri tavoin (Isosävi & Lappalainen 2015: 11). Omasta aineistostani löytyy puhutteluilmauksia sekä suomeksi, englanniksi että ruotsiksi.

Vlogeihin vuorovaikutustilanteina ovat verrattavissa esimerkiksi sellaiset televisio- ja radio-ohjelmat, joissa ei nauhoitushetkellä ole yleisöä paikalla, vaan puhe on tallennettu kuvitteelliselle yleisölle. Tällöin televisio- ja radiotoimittajat pääsevät yleisön kanssa kontaktiin vain välillisesti, mutta heidän täytyy suunnitella puheenvuoronsa kuin ne olisi osoitettu suoraan katsojille (Goffman 1981: 138). Sama tilanne on vlogeissa, joissa katsojat eivät ole nauhoitushetkellä samassa tilassa vloggaajan kanssa. Vloggaajalla on kuitenkin osittainen käsitys siitä, ketkä kuuluvat hänen yleisöönsä sen perusteella, ketkä tilaavat kanavaa ja kommentoivat videoita. Vloggaajien kielelliset valinnat pohjautuvat oletuksiin yleisöstä, mikä näkyy esimerkiksi *jos*-konjunktioilla alkavien sivulauseiden

käytössä. (Frobenius 2014: 60–61.) Aineistossani esiintyy esimerkiksi usein seuraavan tyyppinen rakenne: *jos tykkäsitte videosta, niin [– –], josta näkyy vloggaajan epävarmuus siitä, ketkä videoita katsovat ja millaista sisältöä katsojat videoilta toivovat.*

5.1. Aiempaa tutkimusta puhuttelusta

Puhuttelua ovat tarkastelleet aineistossani käytettävien kielten osalta Fremer (2015), Lappalainen (2015) ja Nevala (2015) teoksessa *Saako sinutella vai täytyykö teititellä*. Fremer (2015: 34) käsittelee kirjassa Catin äidinkielen eli ruotsin puhuttelukäytänteitä pitkäaikaistutkimuksen avulla mainoselokuvien valossa, kun taas Lappalainen (2015: 72, 75) valaisee suomen kielen puhuttelukäytänteitä historian saatossa monista näkökulmista, esimerkiksi 1960- ja 1970-luvuilla tapahtuneen sinuttelun murroksen kautta. Nevala (2015: 262) puolestaan pureutuu englannin kielen puhuttelukäytänteiden sosiaalisiin ulottuvuuksiin niin ikään nykypäivän puhuttelukäytänteitä historiaan peilaten. Lappalaisen (2015) ja Nevalan (2015) artikkelien aiheiden tarkastelut liikkuvat yleisemmällä tasolla luoden katsauksen historiaan ja nykypäivään, kun Fremer (2015) puolestaan pureutuu tarkemmin mainoselokuva-aineistoon ja esittelee muutoksia puhuttelussa sen kautta. (Fremer 2015: 34; Lappalainen 2015: 72; Nevala 2015: 262.) Oma tutkimukseni yhdistää kaikkien edellä mainittujen kielten tarkastelun, vaikka puhuttelun osalta suomi ja englanti painottuvatkin aineistossani.

Puhuttelua on tarkasteltu esimerkiksi television vaalikeskusteluissa puhujan asemoinnin näkökulmasta Nuolijärven ja Tiittulan (2001) artikkelissa. Tarkasteltavana on siis tilanne, jossa puhuttelumuodot vaihtelevat keskustelun osallistujien kesken, vaikka tilanne ja osallistujat pysyvät samoina. Artikkelissa nostetaan esille se, että toisen osallistujan puhuttelu toimii aina puheen kohdistamisfunktion lisäksi apuna minän ja osallistujien suhteiden rakentamisessa. Tutkijat korostavat vuorovaikutuskontekstin ratkaisevuutta puhuttelun merkitysten tulkinnassa, eli heidän aineistossaan puhuttelulla esimerkiksi erottautaan puhekumppanista, korostetaan yhteisymmärrystä tai vähätellään toista osapuolta. (Nuolijärvi & Tiittula 2001: 580, 598.) Myös omassa tutkimuksessani vuorovaikutuskonteksti muuttuu aika ajoin, mikä vaikuttaa vlogeissakin puhuttelukäytänteisiin.

Lisäksi Heinoja (2018) on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut puhuttelua, keskustelun rakennetta ja tunneikonien käyttöä kirjaston chat-asiointikeskusteluissa. Hän tarkastelee kirjoitettua keskusteluaineistoaan keskustelunanalyttisesti. Puhuttelun osalta hän havaitsi osallistujien välisen epäsymmetrian: kirjastotyöntekijät käyttävät asiakkaita puhutellessaan yksikön toista persoonaa ja etunimeä, kun taas asiakkaat eivät yleensä käytä kirjastotyöntekijää spesifioivia viittauksia. (Heinoja 2018: 1, 17, 79.) Omassa aineistossani ei ole tällaista selkeää epäsymmetriää, sillä aineistonani on vapaamuotoisia vlogoja, joten osallistujien välillä ei ole samaa kysyjän ja vastaajan välistä suhdetta toisin kuin asiakaspalvelijan ja asiakkaan välillä. Sillä on kuitenkin merkitystä, puhutteleeko Cat videoidensa katsojia vai puolisoaan, joten eroja puhutteluilmauksissa ilmenee myös omassa tutkimusaineistossani.

5.2. Katsojien puhuttelu

Aluksi tarkastelen tapauksia, joissa puhuteltavana ovat suoraan osallistumiskehikossa olevat katsojat. Esimerkissä (10) on kyse videosta, jossa Cat viettää vapaapäiväänsä Suomessa puolisonsa Daven kanssa. Myös Dave on mukana esimerkkitarkastelussa. Katkelma alkaa vlogin ensisekunneista, ja siinä ovat mukana vlogien aloituksille tyypilliset piirteet: tervehdys, katsojien puhuttelu ja kuvauspäivän toteaminen (Frobenius 2011: 818). Litteroidussa aineistossani katsojille osoitettuja suoria puhutteluja, jotka sisältävät pronominin ja/tai yksikön tai monikon toisen persoonan verbimuodon, on yhteensä 37 kappaletta.

(10) Luminen vapaapäivä (VLOGI: VAPAAPÄIVÄ KOTONA SUOMESSA, kohta 00:00, <https://youtu.be/cO8yaF2f0iQ>)

```

01 Dave: <hyvää ↑huomenta> (.) tervetuloa uuden videon pariin.
02 Cat: //£that's how you start a video in Finland£ that's true.
->      //£↑hyvää huomenta teille kaikille #tänään on# ↑lauantai.
->      //ja tiiätteks te (.) mis me #ollaan# (.) ups.
05      I thought you could #see [something from the window#,
06 Dave:                                     [he he he
07 Cat:   [guess] you really can't
08 Dave: [i-   ]
09      it's so snowy.
-> Cat:   ↓he he (.) // £ehkä te jo tiesitte et me ollaan ↑Suomessa£.
11      //ja (.) ↑tänään meil on (.) tämmönen niinku #vapaapäivä#,
12      #Daven kanssa# meil ei oo #mitään# //([↑ohjelmaa.

```

13 Dave: [vapaapäivä sorry,.hhh
 14 Cat: f_v(h)apaa he he vapaa[päiväf] free day
 15 Dave: [what?] (.) ↑free day ↓okey.
 16 Cat: free day [day off #yeah#,
 17 Dave: [vapaapäivä,
 18 Cat: //meil ei oo #oikeestaan mitään# ↑ohjelmaa.
 19 mut me vaan hengaillaan (.)
 --19 riviä poistettu--
 39 nii mehän tultiin hhh Suomeen hh millon se oli (.) torstaina.
 40 keskiviik- (.) //↑WHEN ↑did we come here? (.) was it Wednesday?
 41 Dave: yeah yes.
 42 Cat: nii se oli keskiviikko.
 43 //ja:: ↑torstaina me oltiin ↑Helsingissä?
 -> //f_j(h)os **te haluatte** nähdä mitä me tehtiin_f,
 45 //D_{aven} #kanavalla on# video (.) siitä.

Esimerkin (10) ensimmäinen katsojien puhuttelu löytyy riviltä 3, jossa videon katsojia puhutellaan monikon toisen persoonan pronominilla *teille*. Lisäksi persoonapronominia seuraa lausumassa universaalinen kvanttorigonomini *kaikille*, jolla viitataan puheena olevaan joukkoon kokonaisuutena (VISK 2008 § 750). Myös kvanttorigonominin voi katsoa olevan osa puhuttelua, jossa kaikki videon katsojat liitetään osaksi vuorovaikutuksen osallistumiskehikkoa. Cat puhuttelee videonsa katsojia monikkomuotoisen persoonapronominin ja universaalisen kvanttorigonominin yhdistelmällä, mikä antaa vaikutelman siitä, että video on osoitettu koko katsojajoukolle (vrt. *you*-pronominin käyttö ks. Frobenius 2014: 62).

Seuraava puhuttelu on heti seuraavalla rivillä 4, jossa Cat tuottaa lausuman *ja tiiätteks te (.) mis me #ollaan#*, jossa puhutteluun sisältyvät ensimmäisen lausuman ensimmäinen verbimuoto *tiiätteks* sekä sitä seuraava monikon toisen persoonan persoonapronomini *te*. Tässä lausumassa jatkuu odotuksenmukaisesti edellisellä rivillä aloitettu monikkomuotoisen katsojien puhuttelu ryhmänä. Kysymyssanan jälkeinen monikon ensimmäisen persoonan persoonapronomini *me* puolestaan liittyy samassa tilassa olevan Daven osaksi videon osallistujien muodostamaa osallistumiskehikkoa, mutta ei ole osa puhuttelua, sillä puhuja itse kuuluu siihen.

Englanninkielisten vuorojen jälkeen Cat puhuttelee katsojiaan jälleen suomeksi rivillä 10 sanomalla *ehkä te jo tiesitte et me ollaan* ↑*Suomessa*. Lausumassa on riviltä 4 tuttu puhuttelumuoto eli monikon toisen persoonan pronomini *te* ja samassa persoonassa oleva

verbi *tiesitte*. Kyseistä puhuttelua seuraavan sivulauseen monikon ensimmäisen persoonan persoonapronomini *me* on puhuttelun ulkopuolella mutta liittää Daven osaksi videon osallistumiskehikkoa.

Samassa esimerkissä (10) on lisäksi vielä yksi katsojille kohdistettu puhuttelu rivillä 44, joka on osa tilannetta, jossa Cat kertoo muutaman päivän takaisista tapahtumista Helsingissä. Vuoro on kokonaisuudessaan muotoa *£j(h)os te haluatte nähdä mitä me tehtiin£*, josta puhuttelun osuutta on *te haluatte*. Kyseessä on jälleen kerran monikon toisen persoonan persoonapronominin ja sitä vastaavan verbimuodon yhdistelmä, joita esimerkkikatkelmassa on useita. *Jos*-konjunktilla alkaessaan lausuma ilmentää vlogeille tyypillistä sananmuotoa, jota vloggaajat käyttävät, koska eivät tiedä, ketkä heidän videoitaan katselevat ja mitkä asiat katsojia todennäköisesti kiinnostavat. Tästä johtuen vlogeissa on yleistä käyttää sananmuotoja, jotka kuvaavat epävarmuutta. (Frobenius 2014: 61.) Samalla puhutteluilmaus *te* säilyy koko katsojakunnan kattavana.

Esimerkin (10) alussa kolme viidestä Catin vuorosta sisältää katsojien suoraa puhuttelua, mikä johtunee siitä, että kyseinen esimerkki alkaa heti vlogin alusta, jossa vloggaaja usein kohdistaa puheensa suoraan katsojilleen. Esimerkki (11) puolestaan on lopetuskatkelma esimerkistä (10) alkaneesta videosta. Myös aineistoni vlogien lopuille on tyypillistä, että niissä puhutellaan videoiden katsojia suoraan, ja tämä näkyy myös alla olevasta katkelmasta, jossa viidestä vuorosta kaksi sisältää suoraa puhuttelua. Aineistoni rajauksesta koodinvaihtotapauksiin johtuen en ole yksityiskohtaisesti tarkastellut Catin jokaisen videon rakennetta puhuttelun osalta, joten en ole voinut tehdä yhteenvetoa kaikista aloituksista ja lopetuksista.

(11) Random vlogi (VLOGI: VAPAAPÄIVÄ KOTONA SUOMESSA, kohta 07:18, <https://youtu.be/cO8yaF2f0iQ?t=438>)

```
-> Cat: >toivottavasti< tykkäsitte täst videosta,
02      tää oli (.) v:ähä semmonen random (0.4) ää vlogi aha ha
03      mut tää oli vaan tää (.) päivä (0.4) mun elämässäni,
->      //>mut joo< (.) ↑kiitos kun katsoitte,
05      ↑me nähään taas £↑muutaman päivän päästä (.) ↑moikkaf.
```

Esimerkissä (11) ensimmäinen katsojien suora puhuttelu löytyy riviltä 1, jossa monikon toisessa persoonassa oleva verbi *tykkäsitte* kohdistaa vuoron katsojille. Vuoro on kokonaisuudessaan vlogille tyypillinen, sillä *>toivottavasti< tykkäsitte täst videosta* -muoto korostaa sitä, ettei vloggaaja voi varmaksi tietää, mitä mieltä katsojat ovat videosta. Päädyin tulkintaan tilanteen epävarmuudesta vuoron alussa olevan asennoitumista kuvaavan adverbien *toivottavasti* käytön vuoksi. Näiden asenneadverbien avulla puhuja voi välittää kannanoton puheena olevaan asiaan (VISK 2008 § 667). Oletettavasti vloggaajilla on tavoitteena tuottaa kanavilleen sellaista sisältöä, jota mahdollisimman monet haluaisivat katsoa ja josta mahdollisimman moni pitäisi, minkä vuoksi vlogeissa on tapana esittää tämäntapaisia toiveita.

Puhuttelua sisältänyttä lausumaa seuraavassa vuorossa tulee esiin se, miksi Cat vaikuttaa epävarmalta sen suhteen, ovatko katsojat tykänneet kyseisestä videosta. Cat selittää videon olevan *v:ähä semmonen random (0.4) ää vlogi aha ha*, mikä taukojen ja vuoron lopussa olevan naurahduksen myötä antaa kuvan siitä, että Cat ei olisi täysin tyytyväinen videoonsa tai että siitä ei tullut sellainen kuin Cat mahdollisesti tavoitteli. Sitten seuraavalla rivillä 3 Cat sanoo *mut tää oli vaan tää (.) päivä (0.4) mun elämässäni*, mikä selittää sitä, miksi video oli sellainen kuin se oli.

Toinen suoraan videon katsojille osoitettu puhuttelu on rivillä 4, jossa Cat kiittää videon katsojia lausumalla *>mut joo< (.) ↑kiitos kun katsoitte*. Lausumassa puhutteluilmaisuna toimii jälleen monikon toisen persoonan verbimuoto, tässä tapauksessa *katsoitte*. Tällainen katsojien kiittäminen videon lopussa on Catille tyypillinen tapa lopettaa vlogi. Sen myötä hän liittää jälleen katsojansa osallistumiskehikkoon suoraan puhuteltavien rooliin, kun rivien 2 ja 3 aikana katsojia ei puhuteltu suoraan.

Katkelman viimeiseltä riviltä löytyy vielä monikon ensimmäisen persoonan persoonapronominilla alkava lausuma *↑me nähään taas £↑muutaman päivän päästä (.) ↑moikka£*, jonka avulla Cat ikään kuin liittää itsensä osaksi katsojia, jolloin osallistumiskehikko muuttuu. Cat ei ole enää yksin puhujana vaan osa vuorovaikusta. En kuitenkaan katso näiden monikon ensimmäisen persoonan muotojen edustavan puhuttelua, sillä puhuja ei voi puhutella itseään.

5.3. Videon toisen osallistujan puhuttelu

Tässä alaluvussa käsittelen aineistostani sellaisia katkelmia, joissa puhuttelu on osoitettu toiselle videossa olevalle osallistujalle. Kaiken kaikkiaan aineiston puhutteluista 62 kappaletta 98:sta on osoitettu videon toiselle osallistujalle, joten näitä tapauksia on aineistossani hieman enemmän kuin vlogin katsojille suunnattuja suoria puhutteluja. Esimerkissä (12) kyseistä katkelmaa edeltää keskustelussa Daven kertomus siitä, että he ovat Catin kanssa menossa kuvauspäivän iltana vielä elokuvaan erikoiseen elokuvateatteriin, jollaisia ei ole Suomessa. Tähän elokuvateatteriin meneminen on Daven ainoa toive ennen kuin he muuttavat Suomeen. Käsittelen samaa esimerkkikatkelmaa myös luvussa 4.2. tarkastellessani katseen vaikutusta puhuteltavan valintaan.

(12) Muutto (VLOGI: PITKÄ ODOTUS ON OHI, kohta 03:52, <https://youtu.be/ZA-ZHop7RKnA?t=232>)

```

01 Cat:  joo elikkä nyt (.) meiän pitää (.) aloittaa niiku tehä,
02      //†mitä me:: halutaan tehä e†nnen ku me †muute•taan.
          †katsoo Davea-----†
      Dave:                                     •katsoo Catia-->
-> Dave:  why you looking at •me,=
          -----•
->      =I have no idea what †you're saying†? ehe he
->      †l(h)ike† you looking at me •like you're expecting
          •katsoo Catia--->
06      s†ome kind of reply•†
          ----->•
      Cat:  †katsoo Davea-----†
07      //sorry carry on (.) I †I pretend that I understand,
-> Cat:  //mitä #muuta# sä haluut †tehä ennen ku me muutetaan?
          †taputtaa Daven poskea--->
->      †what else do you want to do #before we move#,
          †silittää Daven poskea-->>
10 Dave:  //†I think (.) to be honest I'm good.
      Cat:  †katsoo Davea--->>
-> Cat:  //†#yea# [you've lived here your whole life (.) or †ye-],
          †kääntää katseensa kohti kameraa-----†
12 Dave:  [I've lived here (tha-) (.) I've lived here          ]
13      for twenty eight years and,
14      //before (.) I moved to london I never came to london
15      I never saw the point.
16 Cat:  mm.

```

Esimerkin (12) alussa Cat puhuu itsestään ja vieressään olevasta Davesta monikon ensimmäisessä persoonassa liittäen Daven osaksi osallistumiskehikkoa. Rivien 1 ja 2 aikana

Cat käyttää monikon ensimmäistä persoonapronominia kolme kertaa samalla katsoen Davea rivin 2 alussa. Katseen kohdistaminen Daven suuntaan antaa vaikutelman siitä, että Dave saisi osallistumiskehikossa vastaanottajan rooliin, vaikka monikon ensimmäisen persoonan persoonapronominien käytön kautta Cat ikään kuin liittää Daven puheenaiheen tietävien joukkoon. En kuitenkaan laske tällaisia monikon ensimmäisen persoonan muotoja puhutteluilmausten piiriin kuuluvaksi, koska puhuttelulla erotellaan nimenomaan vastaanottajia toisistaan (VISK 2008 § 1651), joten puhuja itse ei voi olla vastaanottaja. Kuitenkin riveillä 3 ja 4 selviää, ettei Dave ole ymmärtänyt Catin sanomaa asiaa, mikä johtuu Catin kielivalinnasta. Katseen suuntaamisen vuoksi Dave kuitenkin nähdäkseni tulkitsee itsensä puhutelluksi.

Rivillä 3 Dave tuottaa vuoron *why you looking at me*, jossa suoraa puhuttelua kuvaa pronomini *you*. *You* on nykyenglannin ainoa puhuttelupronomini, joten sen avulla ei vielä yksinään voi tehdä eroa siitä, kenelle vuoro on suunnattu (Isosävi & Lappalainen 2015: 11). Kuitenkin lähes koko vuoron ajan Dave on suunnannut katseensa Catia kohti, mikä korostaa sitä, että persoonapronominilla tarkoitetaan nimenomaan videon toista osallistujaa, tässä tapauksessa Catia, eikä kaikkia videon katsojia. Myös vuoron sisältö kertoo, että se on osoitettu Catille, koska Dave ihmettelee siinä, miksi Cat edellisen vuoronsa aikana on katsonut häntä kohti.

Rivillä 4 Dave jatkaa edellistä vuoroaan tauotta sanoen *I have no idea what £you're saying£? ehe he*. Kyseisestä vuorosta löytyy edellisrivin tavoin *you*-pronominin avulla muodostettu puhuttelu, jonka Dave lausuu katsoen kameraan. Tämänkin pronominin voi katsoa olevan kohdistettu Catille, koska kyseinen lausuma jatkuu suoraan edellisestä, jossa Dave käänsi katseensa Catia kohtaan osoittaen puhuvansa hänelle. Pronominiin on liitetty heittomerkillä *olla*-verbin englanninkielinen preesensmuoto *are*. Kyseistä verbi-muotoa käytetään sekä yksikön toisessa persoonassa että kaikissa monikkomuodoissa, joten se ei itsessään kerro, kenelle puhuttelu on osoitettu. Vuoron sisällöstä voi kuitenkin päätellä, että puhuteltavana on Cat, sillä vuoro jatkaa rivillä 3 alkanutta Daven pohdintaa siitä, miksi Cat katsoo häntä kohti puhuessaan suomea. Puhuttelun kohteen voi siis tulkita olevan Cat sekä kontekstin että ei-kielellisten piirteiden perusteella.

Kahta puhuttelua sisältävää vuoroa seuraa vielä yksi, riveillä 5 ja 6 oleva, vuoro *£l(h)ike£ you looking at me like you're expecting some kind of reply*, jossa on kaksi *you*-pronomi-nilla muodostettua puhuttelua. Vuoron alussa olevan pronominin kohdalla Dave katsoo suoraan kameraan, mikä ei sinänsä kerro, kenelle vuoro on osoitettu. Kuitenkin kyseistä vuoroa edeltäneet vuorot huomioon ottaen nämäkin *you*-pronomineilla kielennetyt puhut-telut on osoitettu Catille, minkä voi tulkita myös vuoron sisällön perusteella. Lausumassa jälkimmäisen *like*-sanon kohdalla Dave kääntää katseensa kamerasta Catia kohti, mikä selkeästi kohdistaa myös esimerkin neljännen *you*-pronominista ja *are*-presensmuodosta muodostuvan puhuttelun Catille.

Rivillä 8 olevassa kysymysmuotoisessa Catin vuorossa *mitä #muuta# sä haluat tehdä en-nen ku me muutetaan* puhutteluilmauksena toimivat yksikön toisen persoonan puhekieli-nen persoonapronomini *sä* ja vastaava verbimuoto *haluat*. Vuoron puolella välissä Cat alkaa taputtaa Davea poskelle, minkä voi tulkita merkiksi Davelle, että kyseinen lausuma on osoitettu hänelle. Cat katsoo vuoron ajan kameraan, mutta on vaikea sanoa, katsooko hän samalla kameran näytön kautta Davea, mutta se on mahdollista. Yksikkömuotoinen persoonapronomini antaa viittauksen siitä, että vuoro on kohdistettu toiselle videon osal-listujalle, sillä Cat puhuttelee katsojiaan järjestelmällisesti monikossa.

Rivillä 9 Cat vaihtaa koodia toistaen saman vuoron englanniksi, jonka hän edellisellä ri-villä sanoi suomeksi. Vuorossa *what else do you want to do #before we move#* on käytössä jälleen puhuttelupronomini *you* ja presensmuotoinen verbi *want*, jotka tässä tapauksessa vastaavat yksikön toisen persoonan muotoa edellä lausutun vuoron perusteella. Lisäksi koko vuoron ajan Cat silittää Daven poskea, mikä myös viittaa siihen, että vuoro on koh-distettu Davelle. Näiden kahden kysymysmuotoisen vuoron jälkeen Dave tuottaa rivillä 10 lausuman, joka toimii vastauksena Catin kysymyksiin: *I think (.) to be honest I'm good*.

Esimerkin (3) seitsemäs ja viimeinen puhuttelu on rivillä 11, jossa Cat tuottaa, suurim-maksi osaksi päällekkäispuhuntana Daven kanssa, vuoron *yea you've lived here your whole life (.) or ye-*. Kyseisessä vuorossa on *you*-pronominilla ja perfektimuotoisella ver-bin liittomuodolla *have lived* muodostettu puhuttelu, jonka voi sekä vuorovaikutuskon-tekstin että vuoron sisällön perusteella katsoa olevan osoitettu Davelle. Vuoron aikana Cat kääntää hiljalleen katseensa Davesta kohti kameraa, eli hän katsoo suoraan kameraan

vasta aivan vuoron lopussa, mikä korostaa tulkintaa siitä, että vuoro ei ole osoitettu videon katsojille.

Toisena esimerkkinä videon osallistujalle osoitetusta puhuttelusta on seuraava katkelma, jossa Cat ja Dave istuvat lähekkäin keittiön pöydän ääressä. Esimerkin (13) alussa Dave irrottaa Catin nenän päältä kuivaa ihoa, mikä ihmetyttää Catia. Katkelman toisen osallistujan puhuttelu tapahtuu rivillä 3.

(13) YouTube-kanavan syntymäpäivä (VLOGI: VAPAAPÄIVÄ KOTONA SUOMESSA, kohta 03:51, <https://youtu.be/cO8yaF2f0iQ?t=231>)

```

01 Cat:  †*°what's happening my [n-°,
          †katsoo oik.--->
          Dave:  *koskee Catin nenään--->
02 Dave:  [you (have) a little dry skin (there),
          -----
          Dave:  -----
-> Cat:  †can† †you believe (.) †Dave that* it's been three #years#†
          -->†                      †.....†
                                   --->*
04      †#since I# started my channel?
          †katsoo Davea--->
05 Dave:  no (.) that's crazy (.) three years?* (0.4)*
                                   *pudistaa päättään*
          Cat:  -----
06 Cat:  †yea†.
          --->†
07      //°elikkä mun <Youtube(.)kanava> täyttää †kolme vuotta (.)
          Dave:  *lähtee keittiöstä--->
08      muutaman* päivän päästä (.) keskiviikkona.
          -->*

```

Esimerkki (13) kuvaa aineistoni tapauksia, joissa puhutteluilmaukseen sisältyy muutakin kuin persoonapronomini ja sitä vastaava verbimuoto. Katkelman puhutteluilmaukset löytyvät Catin nousevaan intonaatioon päättyvästä vuorosta, joka jakautuu riveille 3 ja 4: †can †you believe (.) Dave that it's been three #years since I# started my channel. Vuoron alussa Cat katsoo oikealle puolisonsa suuntaan, mutta suuntaa katseensa vuoron ensimmäisen sanan jälkeen kohti kameraa. Ensimmäinen puhuteltavaan viittaava ilmaus vuorossa on esimerkistä (12) tuttu puhuttelupronomini *you*, jonka Cat sanoo kameraan katsoen. Se ei pelkästään vielä kerro, kenelle *you* on kohdistettu.

Catin vuoro kuitenkin jatkuu sanan *believe* ja mikrotauon (.) jälkeen Daven puhuttelulla nimeltä. Etunimeä puhuttelussa käytetään erityisesti kiinnittämään vastaanottajaksi tavoitellun läsnäolijan huomio (VISK 2008 § 1077), mikä lienee myös Catin tavoitteena. Catin lausueessa puolisonsa nimen hänen katseensa alkaa hitaasti kääntyä Daven suuntaan oikealle, kunnes sanan *years* jälkeen hänen katseensa on kokonaan suunnattu Davea kohti. Näiden puhuteltavaa osoittavien kielellisten ja ei-kielellisten seikkojen lisäksi Cat käyttää tilanteessa suomen sijaan englantia, mikä on hänen suomenkielisissä videoissaan tyypillinen piirre, kun Dave tulee saada osaksi osallistumiskehikkoa ratifioidun osallistujan rooliin. Kyseisessä kohdassa puhuteltava on ekplisiittisesti tuotu ilmi, mikä on tyypillistä englannin kielessä varsinkin tervehdyksissä (Isosävi & Lappalainen 2015: 18–19), ja nähdäkseni Cat noudattelee tässä englannin mallia eksplikoida puhuteltava nimen avulla. Cat hyödyntää riviltä 3 alkavassa vuorossaan siis useita eri resursseja osoittamaan puhuttelun kohdetta.

5.4. Yhteenveto

Katsojille ja toiselle videon osallistujalle osoitettua puhuttelua esiintyy aineistoni vlogissa melko tiuhaan (vrt. Dynel 2014: 49). Videon katsojille osoitettu puhuttelu muodostuu aineistossani yleisimmin monikon toisen persoonan pronominista ja sitä vastaavasta verbimuodosta, ja puolestaan videon toiselle osallistujalle osoitettu puhuttelu rakentuu useimmiten englanninkielisestä puhuttelupronominista *you* ja sitä vastaavasta verbimuodosta tai puhuteltavan nimestä. Havaitsin tarkastellessani aineistoani, että videon katsojia puhutellaan aina monikossa, kun taas videon toista osallistujaa puhutellaan nimellä tai toisen persoonan pronominilla. Englannin sekä yksikköä että monikkoa tarkoittavalla *you*-pronominilla voidaan viitata ihmiseen ja ihmisiin, joille puhuja puheensa kohdistaa, mutta sillä voidaan viitata myös yleisesti keneen tahansa henkilöön (Oxford Dictionary 2019 s.v. *you*). Tämän vuoksi keskustelukontekstilla on suuri merkitys siinä, mitkä pronominimuodot olen tulkinut puhutteluksi ja mitkä eivät ole puhuttelua.

Aineistossani on myös tapauksia, joissa monikon ensimmäisen persoonan persoonapronominia ja sitä vastaavaa verbimuotoa käytetään käsittämään osallistumiskehikkoon joko molemmat videon osallistujat tai sekä videon puhuja että katsojat (ks. esim. (12) rivit 1 ja

2). En kuitenkaan katso tällaisten tapausten olevan suoraa puhuttelua, koska niissä puhuttelulla ei eritellä puheen vastaanottajia (VISK 2008 § 1651) vaan puhuja kuuluu *me*-muodon osallistujiin.

Videon katsojille suunnattu puhutteluilmaus sijoittuu aineistoni vlogeissa usein vlogin alkuminuuteille, joiden aikana vloggaaja tervehtii katsojiaan. Puhutteluilmaukset ovat yleisiä myös vlogin lopussa, jossa Cat tyypillisesti kiittää katsojiaan ja toivoo katsojien tykänneen videosta (ks. esim. (11)). Sen sijaan toiselle videon osallistujalle suunnatut puhuttelut voivat ilmetä keskustelussa lähes missä kohdassa tahansa. Aineistossani on enemmän videon toiselle läsnäolijalle kuin katsojille osoitettuja puhutteluja. Vuoron sisällä puhuttelu sijoittuu yleensä lausuman alkuun, predikaattiverbin jälkeen tai lausuman loppuun (VISK 2008 § 1077), mikä pätee myös omaan aineistooni.

6. PÄÄTÄNTÖ

6.1. Tulosten koonti

Pro gradu -tutkielmassani olen tarkastellut sitä, miten keskustelun osallistujat luovat osallistumiskehikkoa erilaisten multimodaalisten vuorovaikutusresurssien avulla videoblogeissa eli vlogeissa. Tutkimusaineistoni minulla on Isossa-Britanniassa pitkään asuneen ja sittemmin Suomeen palanneen suomenruotsalaisen videobloggaajan eli vloggajan, Cat Petersonin, videoita, joita olen tarkastellut sekä vuorovaikutuksen kielellisten että kehollisten piirteiden näkökulmista. Aineistoni sisältää Catin YouTube-kanavan suomenkieliset videot, joista olen litteroinut kaikki koodinvaihtoa sisältävät kohdat. Kokonaiskestoltaan suomenkieliset videot ovat yhteensä 59 minuuttia ja 16 sekuntia, ja niistä koodinvaihtokohtia ja niiden ympäristöä olen litteroinut 32 minuutin ja 41 sekunnin ajan. Osassa vlogeista esiintyy Catin lisäksi hänen puolisonsa Dave Cad.

Monikielistä vlogiaineistoa ei ole juurikaan aiemmin hyödynnetty kielitieteellisissä tutkimuksissa aineistona, minkä vuoksi tällaisen aineiston vuorovaikutusrakennetta on tärkeää tutkia. Aiemmissa vlogiaineistosta tehdyissä tutkimuksissa on tarkasteltu pääasiassa monologimuotoisia videoita (ks. esim. Dynel 2014; Frobenius 2011), mutta omassa aineistossani on mukana myös videoita, joissa kameran edessä on kaksi henkilöä. Tämä usean henkilön osallistuminen vuorovaikutukseen monipuolistaa osallistumiskehikon rakennetta ja antaa tutkimukseen uuden näkökulman. Lisäksi vuorovaikutuksen kehollisia resursseja suhteessa osallistumiskehikon muodostumiseen on tutkittu vasta hyvin vähän, joten tutkimukseni on paikkaamassa aukkoa tutkimuskentässä tästäkin näkökulmasta.

Tavoitteeni on ollut selvittää, miten osallistujat luovat osallistumiskehikkoa käyttämällä erilaisia vuorovaikutusresursseja puhuteltavan valinnassa. Aineistoni on monikielistä vuorovaikutusaineistoa, jota olen tutkinut keskustelunanalyttisin menetelmin. Analyysin avulla olen pyrkinyt löytämään vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten osallistumiskehikkoa voidaan muokata koodinvaihdon avulla vlogien monikielisissä jaksoissa?
- Miten vuorovaikutuksen osallistujien katseet ja keholliset resurssit vaikuttavat osallistumiskehikkoon monikielisissä jaksoissa?

- Mikä on puhuttelun rooli osallistumiskehikon muodostumisessa aineiston monikielisissä jaksoissa?

Ensimmäisessä analyysiluvussa (luku 3) olen tarkastellut koodinvaihdon roolia osallistumiskehikon luomisessa. Koodinvaihtojen avulla aineistossani otetaan huomioon videoiden eri kieliä puhuvat katsojat. Selkeimmin koodinvaihdot on osoitettu katsojille silloin, kun Cat katsoo puhuessaan suoraan kameraan ja Davelle silloin, kun Cat katsoo häntä kohti. Monologimuotoisissa videoissa Catin koodinvaihdot ovat yleensä vuoronsisäisiä, korkeintaan muutaman sanan vaihtoja, kun taas Davelle puhuessaan Cat vaihtaa kieltä pisimmillään kokonaisten vuorojen ajaksi. Aiemmin tehdyissä tutkimuksissa on osoitettu, että puhuteltavan valinta olisi mahdollista pelkän koodinvaihdon avulla (ks. Gumperz 1982: 77;), mutta omassa aineistossani puhtaasti koodinvaihdon avulla puhuteltavaa ei valita, vaan mukana ovat myös ei-kiellelliset resurssit. Matriisikieleltään suomenkielisissä videoissa kuitenkin pidemmät englanninkieliset jaksot on selvästi osoitettu Davelle, sillä Englanti on hänen äidinkieltään ja Catin ja Daven arkivuorovaikutuksen kieli.

Toiseen tutkimuskysymykseeni olen etsinyt vastausta luvussa 4. Vuorovaikutuksen ei-kiellellisillä resursseilla on keskeinen merkitys osallistumiskehikon rakentumisessa ja muutoksissa. Katseen suuntaamisella kohti kameraa ja kamerasta poispäin osallistujat osoittavat, kenelle mikäkin lausuma on tarkoitettu. Havaitsin kuitenkin, että sellaisissa videoissa, joissa esiintyi Catin lisäksi hänen puolisonsa Dave, katseen suuntaaminen suoraan kameraan ei välttämättä osoita puheen kohdistamista katsojille, vaan aika ajoin Cat katsoo kameran näytön kautta puolisoaan. Osoittamisleiden avulla Cat lähinnä osoittaa kohteita, joita katsojien oletetaan katsovan. Tämä ei sinänsä vaikuttanut osallistumiskehikon roolijakoihin, mutta osoittamisen kautta Catin on mahdollista kiinnittää katsojien visuaalinen huomio keskeisiin asioihin. Kehon asentojen avulla vlogissa on mahdollista vaikuttaa osallistumiskehikkoon, esimerkiksi kääntämällä selän kameralle vloggaaja voi sulkea katsojat ratifioitujen osallistujien ulkopuolelle osallistumiskehikossa. Tällöin kuulijat säilyvät edelleen kuulijoina, jotka voivat seurata tilannetta, vaikkei heille aktiivisesti puhetta osoiteta.

Monikielisillä keskustelijoilla on yksikielisiin verrattuina laajemmat multimodaaliset resurssit käytettävissä vuorovaikutuksessa, koska he voivat käyttää useampaa kieltä samanaikaisesti. Tämä johtaa kuitenkin siihen, että ei-kiellellisten resurssien käyttö korostuu

vuorovaikutuksessa, sillä monikielisessä keskustelussa esimerkiksi ymmärtämisen vaikeudet ovat todennäköisempiä kuin yksikielisessä keskustelussa. Ei-kielelliset resurssit tulevat merkityksellisiksi siis nimenomaan monikielisyyden vuoksi.

Luvussa 5 olen selvittänyt vastausta kolmanteen tutkimuskysymykseeni. Puhuttelu on aineistossani yleinen osallistumiskehikkoa muokkaava resurssi, jonka avulla Cat osoittaa usein selvästi haluamansa vastaanottajan. Puhutteluilmauksista käytössä ovat suomeksi monikon toisen persoonan pronominit ja verbimuodot, englanninkielinen monikkoa ja yksikköä vastaava persoonapronomini *you* sekä etunimeltä puhuttelu Davelle puhuttaessa. Suomenkielisten puhutteluilmausten käyttö ja suora nimeltä puhuttelu osoittavat selvästi, kenelle lausuma on osoitettu ja siten muokkaavat tehokkaasti osallistumiskehikkoa. Englanninkielinen *you*-pronominin puolestaan ei joka tilanteessa osoita selkeästi, kuka on puhuteltava, sillä kyseisellä pronominilla voidaan viitata sekä moneen että yhteen henkilöön. Cat käyttää suomeksi katsojia puhutellessaan systemaattisesti monikkomuotoa, mikä antaa kuvan siitä, että vuorot on osoitettu katsojajoukolle.

6.2. Jatkotutkimus

Pro gradu -tutkielmassani olen voinut esitellä vain pienen osan seikoista, joita tutkimusaineistostani ja ylipäänsä YouTube-sivustolta löytyvästä materiaalista voisi tutkia. Lisäksi tutkimukseeni mahtui aineistoesimerkkejä vain rajallinen määrä, vaikka olisi ollut kiinnostavaa esitellä aineistoani laajemminkin. Tulevaisuudessa aineistoni tarkasteluun voisi osallistumiskehikon muodostumisen näkökulmasta ottaa varsinaisten videoiden sisältöjen lisäksi huomioon myös videoiden saamat kommentit. Tällöin videoiden katsojat pääsisivät aktiivisempaan rooliin ja heidän reaktionsa voisi ottaa myös huomioon osallistumiskehikon luomisessa ja roolijaossa, vaikkei vuorovaikutus tapahdukaan samanaikaisesti. Tästä näkökulmasta vlogeja on aiemmin tarkastellut esimerkiksi Dynel (2014), joka kuvaa YouTube-vuorovaikutusta monitasoiseksi videon puhujan ja katsojien väliseksi keskusteluksi (Dynel 2014: 50). Mutta suomenkielisistä videoista tällaista kielitieteellistä tutkimusta ei käsittääkseni ole vielä tehty.

Jatkossa aineistoani voisi tarkastella Dynelin kuvaaman kolmitasoisien osallistumiskehikkojaon pohjalta: Ensimmäinen taso on videon sisällä olevien puhujan ja kuulijoiden välinen taso. Toinen taso pitää sisällään videoiden katsojat ja heidän tulkintansa YouTube-videoiden diskursseista. Kolmas osallistumiskehikon taso on puhtaasti videoita kommentoivien taso. (Dynel 2014: 40, 42, 45–46.) Ensimmäisen tason olen analyysiini sisällyttänytkin, mutta kaksi muuta tasoa olen rajannut tarkasteluni ulkopuolelle. Olisi kiinnostavaa selvittää, miten eri tasojen osallistumiskehikot näkyvät omassa aineistossani, jossa on monologivideoiden lisäksi myös dialogia sisältäviä videoita. Havaitsin, että Dynelin kolmijaon ylittää omassa aineistossani Catin ja Daven välisen vuorovaikutuksen taso, minkä vuoksi jatkossa aineistoani voisi tutkia kriittisesti suhteessa aiempaan tutkimukseen. Oman aineistoni osalta kyseessä on siis taso, jossa kameran edessä käydään keskustelua ja jossa katsojat ovat yhä mukana osallistumiskehikossa. Tämä osallistumisroolien lisääntyminen vaikuttaa osallistumiskehikon luomiseen.

Vlogien saamien kommenttien huomioimisen lisäksi aineistoni videot voisi litteroida kokonaan, mikä mahdollistaisi aineistoni vlogien rakenteellisen vertailemisen. Kokonaisrakenteen näkökulmasta vlogeja voisi vertailla esimerkiksi aloitusten tai lopetusten osalta, mikä laajentaisi omassa tutkimuksessani tarkastelemieni resurssien käsittelyä. Esimerkiksi koodinvaihdon näkökulmasta olisi kiinnostavaa tutkia, mitä kieliä ja kuinka paljon informanttini käyttävät videoissaan missäkin kohdassa. Monologimuotoisia vlogeja on tarkastellut aiemmin Frobenius (2011) esimerkiksi niiden aloitussekvensseissä hyödynnettyjen vuorovaikutusstrategioiden näkökulmasta. Hän on selvittänyt englanninkielisistä videoista, millaisia kielellisiä ja ei-kielellisiä keinoja vloggaajat hyödyntävät. (Frobenius 2011: 815, 824.) Omaa aineistoani voisi verrata hänen tutkimuksensa tuloksiin tai vastaavasti tarkastella vlogien lopetuksissa hyödynnettäviä strategioita.

Tulevaisuudessa aineistostoni informantin videoita voisi tarkastella vertailemalla eri matriisikielillä tuotettuja videoita keskenään vuorovaikutuksessa käytettävien resurssien näkökulmasta. Koodinvaihtoja aineistossani voisi tutkia sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti suomen-, englannin- ja ruotsinkielisissä vlogeissa. Voisi olla kiinnostavaa selvittää, kuinka yleistä koodinvaihtoa on eri matriisikielisissä videoissa ja millaiset ilmaukset vuorovaikutuksessa vaihtuvat. Suomenkielisissä videoissa koodinvaihtoa on runsaasti, mistä johtuen aineistoni alun alkaen rajautui koodinvaihtokohtien ympäristöön.

Tästä johtuen aineistoani koskeva tutkimus voisi keskittyä myös pelkästään koodinvaihdon funktioihin aineistoni videoissa. Tiedostan, että olisin tutkimuksessani voinut ottaa laajemmin huomioon erilaisia koodinvaihdon ilmiöitä. Olisi kiinnostavaa tarkastella Daven puheessa esiintyvää kielenylitystä (*language crossing*). Ilmiöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa puhuja käyttää koodinvaihdossa sellaista kielimuotoa, jonka puhujaksi häntä ei mielletä. (Rampton 1995: 485; käsitteen suomenos Lehtonen 2009: 174.)

Olisi mielenkiintoista tarkastella Catin kaikista videoista esimerkiksi käytettyjen ei-kielellisten piirteiden eroja eri kielillä tuotetuissa videoissa. Eli miten paljon ja millaisia ei-kielellisiä resursseja Cat ja Dave hyödyntävät matriisikieleltään englannin- tai ruotsinkielisissä videoissa suhteessa suomenkielisiin vlogeihin. Oikeastaan minkä tahansa vuorovaikutuksen resurssin tarkastelu monikielisestä vlogiaineistosta olisi tärkeää, sillä vastavaa tutkimusta on tehty toistaiseksi niin vähän.

Edellä mainitsemieni asioiden ohella aineistostani voisi olla kiinnostavaa tarkastella Catin puheessa suhteellisen taajaan esiintyvän narinan funktioita ja paikkaa vuorovaikutuksessa. Aiemmin narinaa on suomenkielisestä aineistosta tutkinut Ogden (2001). Tutkimuksessaan hän tarkastelee narinaa radiolähetyksessä käydystä puhelinkeskusteluaineistosta. Hän on tutkinut keskustelunanalyysin avulla, miten narina suhteutuu vuorotteluun ja missä kohdassa keskustelua narinaa yleensä esiintyy. Keskeisenä havaintona hänen tutkimuksessaan on, että narinaa esiintyy suomen kielessä nimenomaan vuoron vaihtumiskohdissa, joten sillä on vuoron vaihtumisen joustavuutta lisäävä vaikutus. (Ogden 2001: 140, 149.) Aineistoani voisi vertailla hänen tutkimustuloksiinsa etsien eroja ja yhtäläisyyksiä niiden väliltä.

Lisäksi voisi olla kiinnostavaa tarkastella tarkemmin aineistossa runsaasti esiintyvän naurun ja hymyillen lausuttujen vuorojen merkityksiä vuorovaikutuksessa ja osallistumishikon rakentumisessa. Catin nauru seuraa dialogimuotoisissa videoissa usein sitä, kun Dave lausuu jonkin sanan suomeksi. Tämän syy–seuraus-suhteen tarkempi analyysi vaikuttaa kiinnostavalta. Koska Catin suomenkielisestä puheesta on havaittavissa, että hän ei puhu suomea äidinkielenään, voisi aineistostani tarkastella lisäksi sitä, miten Catin videoissaan käyttämä kieli eroaa yleispuhekielestä. Myös monikulttuurisen pariskunnan vuorovaikutus olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde aineistossani, sillä informanttieni lä-

heinen suhde toisiinsa todennäköisesti vaikuttaa keskusteluun. Aiemmin aihetta on tutkinut Pietikäinen (2014) eri maista kotoisin olevien ja kotona englantia toisena kielenään puhuvien pariskuntien koodinvaihdon näkökulmasta. Tutkimuksessaan hän on haastatellut kuutta pariskuntaa heidän kodeissaan tarkoituksenaan saada pariskunnat neuvottelemaan haastatteluvastauksista keskenään. Tutkimuksessaan hän havaitsi koodinvaihdon olevan yleinen ja automaattinen vuorovaikutuksen resurssi pariskunnilla. (Pietikäinen 2014: 2, 9, 11, 21.) Vaikka omassa aineistossani Daven kielitausta ei vastaakaan Pietikäisen (2014) tutkimuksen informantteja, olisi Catin ja Daven välisen pariskuntavuorovaikutuksen syvällisempi tarkastelu kiinnostavaa.

Tiedostan, että olisin voinut ottaa tutkimuksessani huomioon paremmin episteemisyyden näkökulman eli sen, miten esimerkeissäni osoitetaan uutta tietoa mahdolliseksi tai varmaksi (TTP s.v. *episteeminen modaalisuus*). Tutkimuksessani on kuitenkin jo tällaiseen monta näkökulmaa, joiden kautta aineistoani tarkastelen, joten päätin tietoisesti jättää episteemisen näkökulman pois tutkimuksestani. Näkökulman voisi kuitenkin tulevaisuudessa ottaa huomioon aineistoni tarkastelussa. Tässä alaluvussa esittelemiäni jatkotutkimusideoita voi luonnollisesti soveltaa muuhunkin keskustelunanalyyttiseen aineistoon. Olen esitellyt ideat omaan aineistooni suhteutettuina, mutta ideat on osittain sovellettavissa myös yksikieliseenkin aineistoon ja muidenkin vloggaajien videoiden tutkimiseen.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

- PETERSON, CAT 2017: MIKSI EN TEE VIDEOITA SUOMEKSI?! | Suomenkielinen video. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=xIGLITtpwG8> (20.2.2019).
- 2018: TÄMÄN VUODEN PROJEKTI | Suomenkielinen video. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. https://www.youtube.com/watch?v=XAOEY2A4_xo (20.2.2019).
- 2018: HÄÄ(matka)SUUNNITELMAT | 6 kuukautta jäljellä. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=kqhOj5a2vms> (20.2.2019).
- 2018: TÄTÄ ET TIENNYT MINUSTA | Suomenkielinen video. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. https://www.youtube.com/watch?v=olElqjyEk_c (20.2.2019).
- 2018: VLOGI: PITKÄ ODOTUS ON OHI. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=ZAZHop7RKnA> (20.2.2019).
- 2018: VLOGI: VAPAAPÄIVÄ KOTONA SUOMESSA. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=cO8yaF2f0iQ> (20.2.2019).
- 2018: Q&A KOLMELLA KIELELLÄ. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=6jgaTII2RFk> (20.2.2019).
- 2018: VLOGI: SOITTO AGENTILTA. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=C9HerKkQxTw> (20.2.2019).
- 2018: VLOGI: MUUTTO HELSINKIIN. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=zoDq5mXdHps> (20.2.2019).
- 2018: VLOGI: KYLLÄ TÄMÄ TÄSTÄ. – *Cat Peterson* -kanava YouTube-sivustolla. <https://www.youtube.com/watch?v=oByWRisVW-o> (20.2.2019).

Kirjallisuus

- ABDULLAH, MUHAMMAD – BURIRO, GHULAM ALI 2011: Code-Switching in Television Talk Shows and its Impact on Viewers. – *International Research Journal of Arts & Humanities* 39 s. 13–27.
- ARVOLA, SATU 2018: *"Palasia Amerikasta"*. Koodinvaihtoa Facebook-kirjoituksissa. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- ATKINSON, JOHN MAXWELL – HERITAGE, JOHN 1984: *Transcript notation*. – John Maxwell Atkinson & John Heritage (toim.) *Structures of Social Action. Studies in Conversation Analysis* s. ix–xvi. Cambridge: Cambridge University Press.
- BOYD, MICHAEL S. 2014: (New) participatory framework on YouTube? Commenter interaction in US political speeches. – *Journal of Pragmatics* 72 s. 46–58.
- BUBEL, CLAUDIA 2008: Film audiences as overhearers. – *Journal of Pragmatics* 40 s. 55–71.
- BURGESS, JEAN – GREEN, JOSHUA 2009: *YouTube. Online Video and Participatory Culture*. Cambridge: Polity Press.
- CLARK, HERBERT – CARLSON, THOMAS 1992: Hearers and speech acts. – *Language* 58 s. 332–372.
- DYNEL, MARTA 2014: Participation framework underlying YouTube interaction. – *Journal of Pragmatics* 73 s. 37–52.
- ENFIELD, NICK – KITA, SOTARO – DE RUITER, JAN PETER 2007: Primary and secondary pragmatic functions of pointing gestures. – *Journal of Pragmatics* 39 s. 1722–1741.
- FRANCESCHINI, RITA 1998: Code-switching and the notion of code in linguistics. Proposals for a dual focus model. – Peter Auer (toim.), *Code-Switching in Conversation* s. 51–72. London: Routledge.
- FREMER, MARIA 2000: Finska, engelska och slang i helsingforssvenskt ungdomsspråk. – Anna-Brita Stenström, Ulla-Britt Kotsinas & Eli-Marie Drange (toim.), *Ungdomers språkmøter* s. 61–88. Nord 6. København: Nordisk Ministerråd.
- 2015: Teitittelystä ja titteleistä sinutteluun. Ruotsin sinuttelureformi mainoselokuvien valossa. – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako sinutella vai täytyykö teititellä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 34–71. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- FROBENIUS, MAXIMILIANE 2011: Beginning a monologue. The opening sequence of video blogs. – *Journal of Pragmatics* 43 s. 814–827.

- 2013: Pointing gestures in video blogs. – *Text & Talk* 33 (1) s. 1–23.
- 2014: Audience design in monologues. How vloggers involve their viewers. – *Journal of Pragmatics* 72 s. 59–72.
- GARDNER-CHLOROS, PENELOPE 2009: *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GOFFMAN, ERVING 1981: *Forms of talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- GOODWIN, CHARLES 1981: *Conversational organization. Interaction between Speakers and Hearers*. New York: Academic Press.
- 1987: Forgetfulness as an Interactive Resource. – *Social Psychology Quarterly* 50 (2) s. 115–131.
- GOODWIN, CHARLES – HERITAGE, JOHN 1990: Conversation analysis. – *Annual Review of Anthropology* 19 s. 283–307.
- GOODWIN, MARJORIE HARNESS 2000: Participation. – *Journal of Linguistic Anthropology* 9 (1–2) s. 177–180.
- GOODWIN, MARJORIE HARNESS – GOODWIN, CHARLES 1986: Gesture and coparticipation in the activity of searching for a word. – Adam Kendon & Thomas D. Blakely (toim.), *Semiotica* 62 (1) s. 51–75. Amsterdam: Mouton de Gruyter.
- GUMPERZ, JOHN J. 1982: *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAAKANA, MARKKU 2001: Kielen ohessa? Näkökulmia vuorovaikutuksen ei-kielellisiin keinoihin. – Mia Halonen & Sara Routarinne (toim.), *Kieli. Keskustelunanalyysin näkymiä* s. 70–88. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- HAKULINEN, AULI 1997a: Johdanto. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 13–17. Tampere: Vastapaino.
- 1997b: Vuorottelujäsennys. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 32–55. Tampere: Vastapaino.
- HALLIDAY, MICHAEL ALEXANDER KIRKWOOD – GREAVES, WILLIAM S. 2008: *Intonation in the Grammar of English*. London: Equinox Publishing Limited Company.
- HALMARI, HELENA 1997: *Government and Codeswitching. Explaining American Finnish*. Studies in Bilingualism 12. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- HEATH, CHRISTIAN 1984: Talk and reciprocity. Sequential organization in speech and body movement. – John Maxwell Atkinson & John Heritage (toim.) *Structures of Social Action. Studies in Conversation Analysis* s. 247–265. Cambridge: Cambridge University Press.

- HEINOJA, SINI 2018: *Kirjaston chat-asiointikeskustelut. Rakenne, puhuttelut ja tunneikoinen käyttö*. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopiston suomen kielen oppiaine. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20181484/ (20.3.2019).
- HEPBURN, ALEXA – BOLDEN, GALINA B. 2013: The Conversation Analytic Approach to Transcription. – Jack Sidnell & Tanya Stivers (toim.), *The handbook of conversation analysis* s. 57–76. Chichester: Wiley-Blackwell.
- HERITAGE, JOHN 1996 [1984]: *Harold Garfinkel ja etnometodologia*. Suomentaneet Ilkka Arminen, Outi Paloposki, Anssi Peräkylä, Sanna Vehviläinen ja Soile Veijola. Jyväskylä: Gaudeamus.
- HERITAGE, JOHN – ATKINSON, JOHN MAXWELL 1984: Introduction. – John Maxwell Atkinson & John Heritage (toim.), *Structures of social action. Studies in conversation analysis* s. 1–16. Cambridge: Cambridge University Press.
- HYYTINEN, HEIDI 2017: *Videoblogien aloitukset ja niiden rakenteet*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine. <http://jultika.oulu.fi/Record/nbnfioulu-201702231214> (13.10.2018).
- (tulossa 2019): *Tarinankerronta videoblogeissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- ISOSÄVI, JOHANNA – LAPPALAINEN, HANNA 2015: Johdanto. – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako sinutella vai täytyykö teititellä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 9–33. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JUCKER, ANDREAS H. – TAAVITSAINEN, IRMA 2003: Diachronic perspectives on address term systems. Introduction. – Irma Taavitsainen & Andreas H. Jucker (toim.), *Diachronic Perspectives on Address Term Systems* s. 1–26. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- KOVÁCOVÁ, IVANA (tekeillä): *Multimodal resources and L1 insertions as a part of a word search in everyday ELF interactions*.
- KOVÁCS, MAGDOLNA 2009: Koodinvaihto ja kielioppi. – Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtaavat* s. 24–49. Tietolipas 227. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KURHILA, SALLA 2000: Keskustelunanalyysin esittelyä ja rajankäyntiä. Kakkoskielisten keskustelujen haaste. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* s. 359–381. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

- KURHILA, SALLA – LAAKSO, MINNA 2016: Puhumisen haasteet. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 224–242. Tampere: Vastapaino.
- KURHILA, SALLA – LINDHOLM, CAMILLA 2016: Ymmärtämisen haasteet. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 259–275. Tampere: Vastapaino.
- KÄÄNTÄ, LEILA – HADDINGTON, PENTTI 2011: Johdanto multimodaaliseen vuorovaikutukseen. – Pentti Haddington & Leila Kääntä (toim.), *Kieli, keho ja vuorovaikutus. Multimodaalinen näkökulma sosiaaliseen toimintaan* s. 11–45. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAPPALAINEN, HANNA 2015: *Sinä vai te vai sekä että?* Puhuttelukäytännöt suomen kielessä. – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako sinutella vai täytyykö teititellä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 72–104. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEHTINEN, MERI 1966: *A Finnish–English Bilingual Corpus*. Väitöskirja, Indiana University, Language and Literature. Michigan: University Microfilms International.
- LEHTONEN, HEINI 2009: Maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisnuorten monikielisyyden ilmiöitä. – Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtavat* s. 161–190. Tietolipas 227. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PIRKKO 2001: *Hyvää suomea*. Helsinki: Otava.
- LIENARD, FABIEN – PENLOUP, MARIE-CLAUDE 2011: Language contacts and code-switching in electronic writing. The case of the blog. – Foued Laroussi (toim.), *Code-Switching, Language in Contact and Electronic Writings* s. 73–86. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- LINDHOLM, CAMILLA – STEVANOVIC, MELISA 2016: Sanat. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 79–99. Tampere: Vastapaino.
- LINDHOLM, CAMILLA – STEVANOVIC, MELISA – PERÄKYLÄ, ANSSI 2016: Johdanto. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 9–30. Tampere: Vastapaino.
- LORENZO-DUS, NURIA – BLITVICH, PILAR GARCÉS-CONEJOS – BOU-FRANCH, PATRICIA 2011: On-line polylogues and impoliteness. The case of postings sent in response to the Obama Reggaeton YouTube video. – *Journal of Pragmatics* 43 s. 2578–2593.

- MARCOCCIA, MICHEL 2004: On-line polylogues. Conversation structure and participation framework in internet newsgroups. – *Journal of Pragmatics* 36 s. 115–145.
- MATRAS, YARON 2009: *Language Contact*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MONDADA, LORENZA 2014 [2001]: Conventions for Multimodal Transcription. https://mainly.sciencesconf.org/conference/mainly/pages/Mondada2013_conv_multimodality_copie.pdf (24.10.2018).
- (tulossa 2019): Contemporary issues in conversation analysis. Embodiment and materiality, multimodality and multisensoriality in social interaction. – *Journal of Pragmatics*. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2019.01.016> (17.4.2019).
- MYERS-SCOTTON, CAROL 1997: Structural uniformities vs. community differences. – Rodolfo Jacobson (toim.), *Codeswitching Worldwide* s. 91–108. Berlin: Mouton de Gruyter.
- NEVALA, MINNA 2015: Elisabetista Elisabetiin. Englannin puhuttelukäytänteiden sosiaalisista ulottuvuuksista. – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako sinutella vai täytyykö teititellä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 262–286. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – TIITTULA, LIISA 2001: "Rakas Tarja" ja "Hyvä ystävä". Puhuttelu minän ja sosiaalisten suhteiden esittämisen keinoina televisiokeskustelussa. – *Viritäjä* 4 s. 580–601.
- OGDEN, RICHARD 2001: Turn transition, creak and glottal stop in Finnish talk-in-interaction. – *Journal of the International Phonetic Association* 31 (1) s. 139–152.
- Oxford Dictionary* 2019. Oxford University Press. <https://en.oxforddictionaries.com/> (11.2.2019).
- PERÄKYLÄ, ANSSI 2016: Ilmeet ja eleet. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 63–78. Tampere: Vastapaino.
- PERÄKYLÄ, ANSSI – STEVANOVIC, MELISA 2016: Kehollinen läsnäolo. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 32–46. Tampere: Vastapaino.
- PIETIKÄINEN, KAISA S. 2014: ELF couples and automatic code-switching. – Barbara Seidlhofer & Martin Dewey (toim.), *Journal of English as a Lingua Franca* 3 (1) s. 1–26. Amsterdam: Mouton de Gruyter.
- POPLACK, SHANA – WHEELER, SUSAN – WESTWOOD, ANNELI 1989: Distinguishing language contact phenomena. Evidence from Finnish–English bilingualism. – Kenneth

- Hyltenstam & Loraine K. Obler (toim.), *Bilingualism across the lifespan. Aspects of acquisition, maturity, and loss* s. 132–154. Cambridge: Cambridge University Press.
- RAMPTON, BEN 1995: Language crossing and the problematisation of ethnicity and socialisation. – *Pragmatics* 5 (4) s. 485–513.
- RUUSUVUORI, JOHANNA 2016: Katse. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 47–62. Tampere: Vastapaino.
- SACKS, HARVEY 1995a: *Lectures on Conversation. Volume I*. Oxford: Blackwell.
- 1995b: *Lectures on Conversation. Volume II*. Oxford: Blackwell.
- SACKS, HARVEY – SCHEGLOFF, EMANUEL A. – JEFFERSON, GAIL 1974: The simplest systematics for the organization of turn taking in conversation. – *Language* 50 (4) s. 696–735.
- SEPPÄNEN, EEVA-LEENA 1997a: Vuorovaikutus paperilla. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunalyysin perusteet* s. 18–31. Tampere: Vastapaino.
- 1997b: Osallistumiskehikko. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunalyysin perusteet* s. 156–176. Tampere: Vastapaino.
- 2003: Demonstrative pronouns in addressing and referring in Finnish. – Irma Taavitsainen & Andreas H. Jucker (toim.), *Diachronic Perspectives on Address Term Systems* s. 375–400. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- SILVERMAN, DAVID 1998: *Harvey Sacks. Social science and conversation analysis*. New York: Oxford University Press.
- TOLVANEN, EVELIINA 2016: Lukijan suora puhuttelu suomalaisissa ja ruotsinsuomalaisissa viranomaisteksteissä. – *Virittäjä* 1 s. 5–27.
- TSENG, AMELIA 2018: *Abriendo* closings on bilingual radio speech. Discourse strategies, code-switching, and the interactive construction of broadcast structures and institutional identity. – *Text & Talk* 34 (4) s. 481–502.
- TTP = Tieteen termipankki. <http://tieteentermipankki.fi/> (16.4.2019).
- VATANEN, ANNA 2016: Keskustelunalyyttinen tutkimusprosessi. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 312–330. Tampere: Vastapaino.
- VERSHIK, ANNA – KASK, HELIN (tekeillä): *English–Estonian code-copying. Comparing blogs and vlogs*.

- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (25.10.2018).
- VOUTILAINEN, LIISA 2016: Vuorovaikutusilmiöiden kvantifiointi – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 372–389. Tampere: Vastapaino.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1989: Suomalaisen puhuttelun piirteitä. – *Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XXXVI* s. 43–74.

LIITE. Litterointikonventiot.

Keskustelunanalyttisen tutkimuksen litterointimerkit

1. SÄVELKULKU

. laskeva intonaatio
, tasainen intonaatio
? nouseva intonaatio
Prosodisen kokonaisuuden sisällä tai alussa:
↑ seuraava sana lausuttu ympäristöä korkeammalta
↓ seuraava sana lausuttu ympäristöä matalammalta
just painotus tai sävelkorkeuden nousu muualla kuin sanan lopussa

2. PÄÄLLEKKÄISYYDET JA TAUOT

[päällekkäispuhunnan alku
] päällekkäispuhunnan loppu
(.) mikrotauko: 0.2 sekuntia tai vähemmän
(0.5) mikrotaukoa pidempi tauko; pituus ilmoitettu sekun-
nin kymmenesosina
= kaksi puhunnosta liittyy toisiinsa tauotta

3. PUHENOPEUS JA ÄÄNEN VOIMAKKUUS

> < nopeutettu jakso
< > hidastettu jakso
e::i äänteen venytys
° ° ympäristöä vaimeampaa puhetta
JOO äänen voimistaminen

4. HENGITYS

.hhh sisäänhengitys
hhh uloshengitys
.joo sana lausuttu sisäänhengittäen

5. NAURU

he he naurua
j(h)oo sanan sisällä suluissa oleva h kuvaa uloshengitystä,
useimmiten nauruaen lausuttu sana
£ £ hymyillen sanottu sana tai jakso

6. MUUTA

# #	nariseva ääni
@ @	äänen laadun muutos
j o -	sana jää kesken
k i v a	voimakkaasti äännetty klusiili
(m t)	maiskautus
(j o o)	epäselvästi kuultu jakso tai puhuja
(-)	sana, josta ei ole saatu selvää
(- -)	pitempi jakso, josta ei ole saatu selvää
(())	litteroijan kommentteja ja selityksiä tilanteesta
//	videon leikkauskohta
%	kohta, johon kuvankaappaus viittaa

Kehollisen toiminnan merkitseminen Mondadan (2014 [2001]) mukaan

• •	Eleet ja kehoallisen toiminnan kuvaukset kohdistetaan
* *	litteraattiin samanlaisten symbolien avulla (yksi
+ +	symboli per osallistuja) siihen kohtaan vuoroa, jos-
† †	sa osallistuja ne tuottaa.

* --->	Nuoli kuvaa toiminnan jatkuvan seuraavaan nuoleen
---> *	ja symboliin asti.

* > > ---	Tietty toiminta alkaa rivin alusta.
---> >	Tietty toiminta jatkuu rivin loppuun asti.

-----	Tietty toiminta jatkuu koko rivin ajan.
-------	---

+ +	Pisteet kuvaavat toiminnan vaiheittaista alkamista
+ , , , , +	Pilkut kuvaavat toiminnan vaiheittaista loppumista

01 Puh: Vain puhetta tai taukoja sisältävät rivit numeroi-
daan.

Puh: Puheeseen kohdistettavat eleet ym. kirjoitetaan lit-
teraattiin harmaalla fontilla sen vuoron alle, johon
ne merkkien avulla kohdistetaan. Jos eleen tekijä on
eri kuin puheen tuottaja, myös eleen tekijän nimi
kirjoitetaan harmaalla litteraattiin.